Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

SISEMINISTEERIUM

STEP
TÖÖ OTSIB
TEGIJAT

Stories For
Impact

STEP-programmi mõju lõpphindamine

Analüüsiraport

September 2021

Analüüs teostati SA Omanäolise Kooli Arenduskeskuse tellimusel.

Analüüsi teostas Stories For Impact OÜ. Uuringuraporti autorid on Johanna Salu, Jaan Aps ja Carmen Akkermann.

Uuringu autorid tänavad nõu ja abi eest tellija esindajaid.

Noorte tööturule kaasamise programmi ehk STEP-programmi rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi perioodi 2014–2020 vahenditest.

Sisukord

Kasutatud terminid 3

Analüüsi taust 5

Lühikokkuvõte 6

Metoodika 12

Analüüsi tulemused 15

Osalejate demograafilised tunnused 15

Riskitegurid 20

Õigusrikkumised enne osalemist 23

Osalustunnused 27

Eduindikaatorid 36

Õigusrikkumised pärast osalemist 43

Programmi tulemuste võimalikud mõjutegurid 47

Kulu-tulu analüüs 64

Kasutatud terminid

Käesolevas raportis kasutatakse läbivalt mitmeid STEP-programmi puudutavaid termineid. Järgnevalt on need välja toodud nende kasutamise järjestuses programmi loogikast lähtudes, mitte tähestikulises järjekorras.

NEET-olukorras olevad noored, NEET-noored – noored, kes ei õpi, tööta ega osale väljaõppes või koolitusel.

Sisenenud noor, programmis osaleja – noor, kes sisenes programmi ja kellega viidi läbi vähemalt üks nõustamissessioon, kus allkirjastati programmis osalemise nõusolekuavaldus ja andmekorje ankeet.

Korduvsiseneja – noor, kes pärast programmi lõpetamist on mõne aja möödudes uuesti programmi sisenenud.

E-päevik – kaust iga programmis osaleja infoga, mida haldavad STEP-programmi läbiviijad ja nõustajad ja kus asuvad nõustamispäevik, noore kohta tehtud päringud jm asjakohased dokumendid.

Nõustamispäevik – e-päevikus asuv elektrooniline dokument, kuhu jooksvalt lisatakse informatsiooni nõustamise käigu ja õppima või töötama asumise kohta.

Õigusrikkumine – väärtegu või kuritegu.

Korduvrikkumine – uuesti süüteo toimepanemine ehk retsidiivsus.

Kokkupuude sõltuvusainetega – noor, kes on tarvitanud narkootikume (välja arvatud alkohol).

Kokkupuude vanglaga – kui noor on kandnud karistust vanglas (sh arvestati 2019. aastani selle alla ka elektroonilist valvet).

Lõpetamine – nõustamistegevuse lõpetamine, põhjuseks noore poolt programmi läbimine või teenusel osalemise katkestamine.

Läbimine – nõustamisprogramm lõpeb töö- või õppelepinguga.

Katkestamine – noor, kes osales teenusel, kuid ei saanud tööle ega õppima. Siia hulka loetakse ka noored, kes on enda sõnul töö leidnud (vt allpool “Ise töö leidmine”).

STEP-õpe – nõustamisprogrammi lõpetamine õppima asumisega tänu nõustamisprogrammile.

STEP-tööandja/STEP-partner – tööandja, kes on andnud enda nõusoleku STEP-partneriks hakata.

STEP-töö/STEP-tööleping – tööleping noore ja sellise tööandja vahel, kes on STEP-partner.

Töö mitte STEP-partneri juures – tööandja, kes on olnud valmis noore tööle võtma, kuid pole olnud valmis STEP-partneriks hakkama.

Ise töö leidmine – noore tööle asumine enda sõnul (välismaale, sugulaste juurde või tööandja juurde, kellega nõustaja pole suhelnud). Seda loetakse samuti positiivseks tulemuseks, kuna nõustaja on aidanud noorel teha korda oma CV, toetanud intervjuu läbimisel, motiveerinud tööle asuma jm.

Eduindikaator – mõõdik, mille abil hinnatakse programmi edukust ja mõju, siin: töövestlusel osalemine, programmi positiivselt läbimine (õppima ja/või tööle suundumine), tööl püsimine, korduvrikkumiste vähenemine.

Hea tulemus – kui noor on läinud tööle (ise töö leidnud, STEP-partneri juurde, mitte-STEP partneri juurde), õppima vm teenusele, samuti kui noor on tööl/õppimas 6 kuu pärast või kui 6 kuu jooksul töö katkestanud noor lahkus mõne teise tööandja juurde.

Analüüsi taust

Noorte tööturule kaasamise programmi STEP ehk STEP-programmi (edaspidi: STEP) eesmärk on suurendada õigusrikkumise taustaga noorte tööhõivet ning toetada nende otsust asuda tööle või õppima ja püsida tööl või õppimas. Programmi väljatöötaja ja elluviija on SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus vastavalt partnerluslepingule Eesti Vabariigi Siseministeeriumiga.

Programmi sihtgrupiks on noored, kes ei tööta, õpi ega ole seotud väljaõppe või koolitusega (s.t NEET-olukorras olevad noored). Programmi konkreetseks eesmärgiks on pakkuda noortele teenust, et nad läbiksid programmi (s.t asuksid tööle või õppesse ning püsiksid tööl või õppes 6 kuud) ning seega väljuksid NEET-noore staatusest. STEP-programmi eesmärk on seega võrreldav aastast 2018 paljudes Eesti piirkondades rakendatud Noortegarantii tugisüsteemi tulemusnäitajaga, milleks on osalejad, kes on 6 kuud pärast tööturuteenuse saamist hõives[1].

STEP-programmi mõju lõpphindamise raames vaadeldi noorte tausta ja käekäiku, kes olid programmi sisenenud alates programmi avamisest 2016. aasta kevadest kuni 2020. aasta 31. detsembrini. Analüüs teostati Stories For Impact OÜ poolt märtsist septembrini 2021. aastal.

[1] Tervise- ja tööministri 12.04.2018 käskkiri nr 35. „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“.

Lühikokkuvõte

STEP-programmi on 2020. aasta lõpu seisuga lõpetanud 257 noort (211 unikaalset noort), kelle osalemiskäigust ja tulemustest annab ülevaate järgnev joonis.

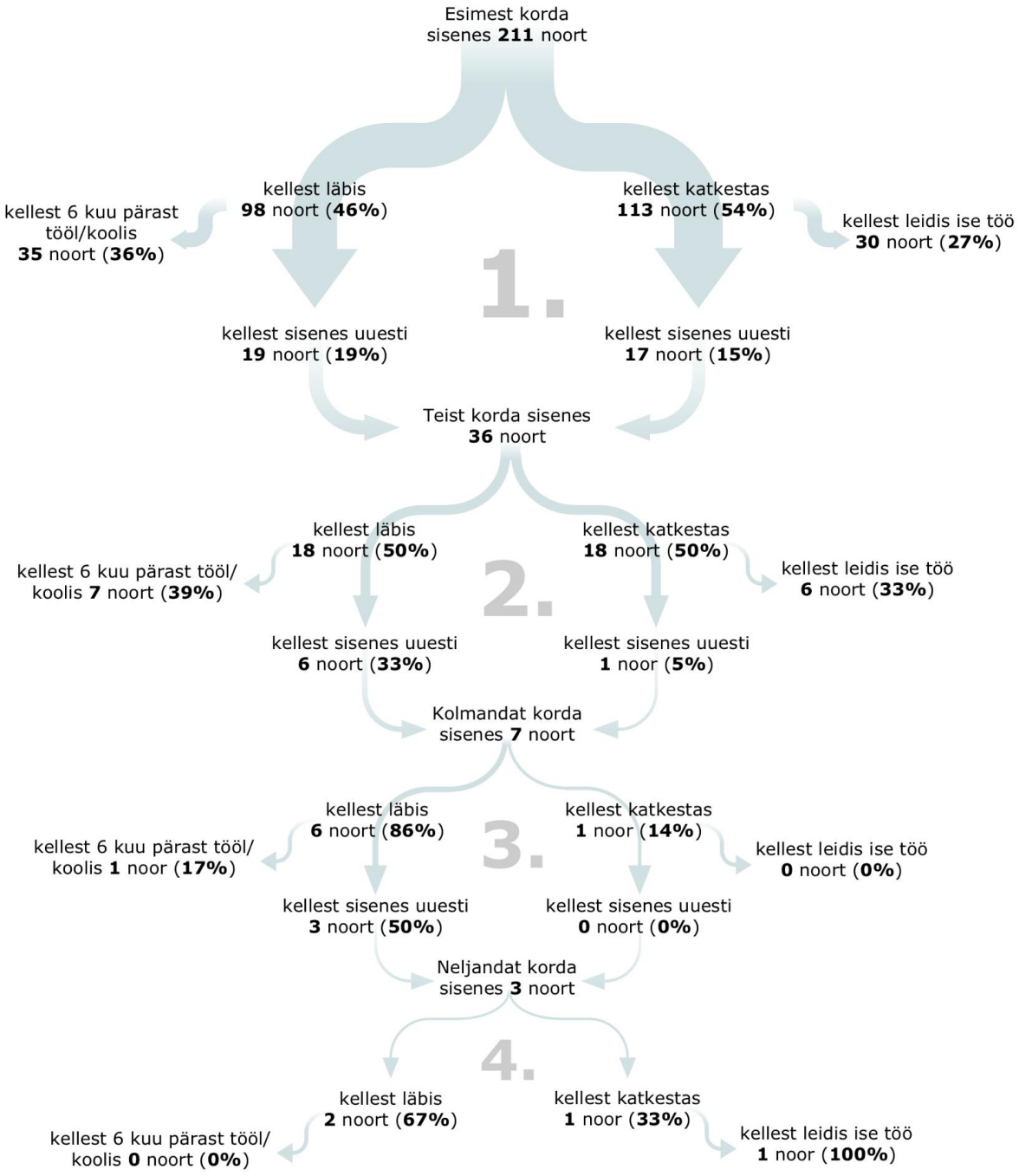

Joonis 1. Programmis osalejate osalemiskäik ja tulemused.

Jooniselt on näha, kui palju oli noori, kes sisenesid programmi esimest, teist, kolmandat ja neljandat korda. Esimest korda sisenejatest 17,1% osales programmis teist korda, 3,3% kolmandat korda ning 1,4% neljandat korda.

Samuti näitab joonis iga sisenemiskorra kohta, kui paljud osalejad lahkusid programmist läbimise või katkestamisega ning kui paljud kummastki grupist sisenesid programmi uuesti. Voodiagramm kajastab ka mõlema lõpetamisvariandi teiseseid tulemusi, nimelt 6 kuu pärast tööl või koolis olnud või ise töö leidnud noorte arvusid ja osakaalusid.

Kuna noored võivad STEP-programmis osaleda korduvalt, sõltumata sellest, kas nad läbisid programmi varem edukalt või mitte, või kui pikalt nende töötamine või õpe kestis, aitab voodiagramm selgemalt näha osalejate liikumist erinevate etappide vahel. Näiteks ilmneb, et teist korda sisenevad noored on esimesel korral sisenejatest veidi edukamad nii programmi läbimises, töösuhte või õppekoha pikaajalisemas hoidmises ning ise töö leidmises.

Järgnevalt on esitatud raporti analüüsi lühikokkuvõte.

Demograafiline profiil

- **Kui vanad?** STEP-programmi võivad siseneda noored vanuses 15–26 eluaastat. Noorimast vanuserühmast (s.o 15–17-aastased) on programmi sisenenud osalejaid kõige rohkem (s.o 41%), Peaaegu sama palju oli 18–21-aastaseid osalejaid (s.o 37%). 22–26-aastaseid oli kõigist umbes viiendik (s.o 21%), lisaks oli kaks üle 26-aastast osalejat. Korduvosalejatest 60% olid alaealised.
- **Mis soost?** Ligi kolmveerand (s.o 73%) STEP-programmi osalejatest on meessoost.
- **Millises keeles suhtlevad?** Summaarselt on eesti ja vene keelt eelistavaid osalejaid on olnud võrdselt (vastavalt 49,6% ja 50,4%). Vene suhtluskeelega osalejate iga-aastane arv on aja jooksul kasvanud üle 1,5 korra.
- **Kus elavad?** Enamik osalejaid on Tallinnast (*ca* 76%) või Harjumaalt (*ca* 20%).
- **Kellega koos elavad?** Ligi kolmveerand (s.o 72%) osalejatest elab koos vanematega.
- **Kui palju ja kus on haridust omandanud?** Kõrgeim lõpetatud haridustase on põhiharidus 75%. Ainult algharidus 12% osalejatest.

Potentsiaalsed riskitegurid

- **Kokkupuude sõltuvusainetega?** Rohkem kui pooled (s.o 57%) osalejatest omavad tõsisemat kokkupuudet narkootikumidega.
- **Finantsiline olukord?** Üle kolmandikul (s.o 37%) osalejatest on võlad suuruses vähemalt 1000 eurot. Umbes kolmandikul vähemalt 1000 euro suuruseid võlgasid pole ning umbes kolmandiku osalejate kohta võlgade info puudub.
- **Tõsiseid toimetulekut takistavad tegurid?** Ligi kolmandiku osalejate igapäevaelu on füüsilise ja/või vaimse tervise seisundi tõttu tugevalt häiritud.
- **Kuivõrd on vanglaga kokku puutunud?** 27% osalejatest on olemas kokkupuude vanglaga. Umbes pooltel kokkupuude vanglaga puudub.

Varasemad õigusrikkumised

- Vähemalt üks **väärteokaristuse (VT) kaaluga rikkumine** on ligi ¾ osalejatest ja mitu VT-d pooltel (Karistusregistri ja nõustajate e-päevikute järgi).
    - Enim on sooritatud varavastaseid süütegusid ja käideldud narkootilisi aineid väikeses koguses.
- Vähemalt üks **kriminaalkaristuse (KK) kaaluga rikkumine** on ligi ¾ osalejatest ja mitu KK-d ligi pooltel.
    - Enim on sooritatud varguseid ning tervist kahjustavaid süü- ja vägivallategusid.

Programmis osalemise kulg

- Enim noori on jõudnud STEPini **siseturvalisuse töötajate** (nt noorsoopolitseiniku, vanglaametniku, kriminaalhooldaja) **soovitusel**. Alates 2019. aastast on märgatavalt kasvanud nende osalejate osakaal, kes leidsid programmi ise, sh reklaami kaudu. Seda trendi mõjutab ka korduvosaluste osakaalu suurenemine.
- Kõigi aastate kokkuvõttes on **neli nõustajat** kokku tegelenud 82,8%-ga kõigist osalejatest. Ainult üks nõustaja on noori nõustanud kõikidel aastatel, s.o 2016–2020.
- **Programmis viibimise kestus** oli keskmiselt 63 päeva, mediaankestus 42 päeva. Keskmiselt sai osaleja 170 minutit nõustamist ja 90% osalejad said nõustamist 60–415 minutit. Korduvosalejate osalemise kestus ja nõustamisminutite arv osaluskordade lõikes kahaneb. Nõustajad on osalejate vanematega üha enam kontaktis.
- **Osakaal osalejatest, kes suunati teisele teenusele** (nt psühholoogiline nõustamine vmt), kasvas pärast 2019. aastat märgatavalt, kokku on viie aasta jooksul teisele teenusele suunatud umbes iga kuues noor (s.o 16,4%), 2020. aastal moodustasid teisele teenusele suunatud noored kõigist osalejatest peaaegu kolmandiku (s.o 31%). Keskmiselt on STEP-programmiga samal ajal teisel teenusel olnud noored moodustanud kõigist osalejatest vähemalt 56,7%.
- Aastate jooksul on **korduvsisenejate** osakaal suurenenud, jäädes 8% ja 29% vahele.

Eduindikaatorid

- **Töövestluseni jõudnud noorte osakaal** on sõltuvalt aastast 35% ja 50% vahel. Keskmiselt kulus osalejal töövestluseni jõudmiseks 30,6 päeva. Kokku jõudis töövestlusele 46,6% osalejatest.
- Keskmiselt on **hea tulemusega lõpetanud** pea kaks kolmandikku osalejatest (63%). Hea tulemuse hulka loetakse töö STEP-töölepinguga, suundumine STEP-õppesse, töölepingu sõlmimine mitte STEP-partneriga, ise töö leidmine (tööandja teada/teadmata).
- Kõige rohkem osalejaid lõpetab STEP-programmi STEP-töölepinguga või katkestab osaluse. STEP-töölepinguga lõpetajate ja STEP-õppesse läinud osalejate arv on aastate lõikes kasvanud. STEP-töölepinguga lõpetanud osalejate osakaal on keskmiselt 34%. Ka

katkestajate arv on aastate lõikes kasvanud, kuid arvestades programmis osalejate arvu kasvu, on katkestajate osakaal kõigist osalejatest kahanenud.

- **Programmi läbis** umbes pool kõigist osalejatest (s.o 48%). Osaleja loetakse programmi läbinuks, kui ta suundus STEP-õppesse, STEP-tööle, või tööle mitte STEP-partneri juurde. 2016-2018 läbis programmi umbes kolmandik kõigist osalejatest, 2019-2020 umbes kaks kolmandikku.
    - Läbijatest rohkem kui kaks kolmandikku (s.o 69%) asus tööle STEP-töölepingu alusel, umbes veerand (s.o 23%) suundus STEP-õppesse ja peaaegu iga kümnes (s.o 8%) sõlmis töölepingu mitte-STEP partneriga.
    - 2018. aastast on ca 30-40% läbijatest suundunud STEP-õppesse või tööle mitte STEP-partneri juures.
    - Korduvosalejate seas on läbijate osakaal natuke suurem kui ühekordsete osalejate puhul.
    - 6 kuud pärast programmi läbimist on tööl, koolis või koolitusel umbes pooled programmi läbijatest. Kui 2016. aastal oli neid kõigist läbijatest alla viiendiku, siis alates 2017. aastast on nende osakaal jäänud 45% ja 60% vahele.
- **Uuesti rikub õigust** 6 kuu jooksul 25% ja 12 kuu jooksul 34% osalejatest.
    - 12 kuud: enim sooritatakse VT-dest liiklusseaduse rikkumisi ja varavastaseid süütegusid.
    - 12 kuud: KK-dest moodustavad ⅓ vargused, teised KK-d ei eristu (sh on nende absoluutarvud väga väikesed).
    - KK-dest on kõrgeim 12 kuu retsidiivsusmäär varasemalt sama liiki kuriteo sooritanutel seoses narkootikumidega seotud rikkumistega (17,4%). Nt röövide ja vägivallakuritegute puhul on see alla 7%.

Tähelepanekuid seoses võimalike seostega

Järgnevalt välja toodud seaduspärad ei tähenda seda, et kindlasti on tegemist põhjuslike seostega. Pigem on tegemist tähelepanekutega, andmaks mõtteainet programmi läbiviijatele edasise uurimis- ja arendustöö osas.

- **Osaleja sugu** võis mõjutada seda, kui edukas osaleja programmis oli. Meessoost osalejad on edukamad STEP-programmi läbimises (48%) ja ise töö leidmises (17%) kui naissoost osalejad (vastavalt 43% ja 7%), kuigi see erinevus pole statistiliselt oluline.
- **Suhtluskeel** aga mõjutas tugevalt töö leidmist mitte STEP-partneri juures: eesti keelt kõnelevad noored leiavad statistiliselt oluliselt rohkem ise tööd kui vene keelt kõnelevad noored ($p < 0,001$).
- **Noore haridustaseme** ja programmi tulemuste vahel ei ole selgesuunalist statistilist seost.

- **Toimetulekut raskendav terviseprobleem** mõjutas negatiivselt programmi tulemust, kusjuures pole oluline, kas see oli diagnoositud või esines STEPi nõustaja hinnangul, kuigi see seos pole statistiliselt oluline.

- **Sõltuvusainetega seose mõju?** Programmi läbinud noortest, kellel on sõltuvusainetega seos, on väiksem osa 6 kuu pärast tööl või koolis võrreldes noortega, kellel seost sõltuvusainetega ei tuvastatud. Samas pole seos statistiliselt oluline.

- **Õigusrikkumiste arvu mõju?** Üldiselt on neil osalejatel, kes programmi edukalt läbivad, sisenemisel vähem õigusrikkumisi kui neil osalejatel, kes programmi katkestavad.

- **Ise töö leidmine?** Need osalejad, kes lahkuvad programmist ise töö leidmise tõttu, erinevad tugevalt neist osalejatest, kes leiavad töö STEP-programmi raames. Näiteks olid neil programmi sisenedes keskmiselt nii suuremad võlad kui rohkem väärteo- ja kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumisi, samuti tihemini eelnev kokkupuude vanglaga.

- **Nõustamise mõju õigusrikkumistele?** Need noored, kes on kõige kauem nõustamist saanud (üle 400 minuti), on sooritanud pigem vähem uusi õigusrikkumisi.

- **Eelneva retsidiivsuse mõju edasistele õigusrikkumistele?** Osalejatest, kellel oli programmi sisenedes korduvrikkumisi, sooritasid väärteo või kuriteo 6 kuu jooksul 30% ja 12 kuu jooksul 41%, mis on oluliselt kõrgem määr võrreldes programmi osalejate keskmise retsidiivsusega.

Kulu-tulu analüüs

STEP-programmi kulu-tulu analüüs tugines andmetel programmi **algatamise ja elluviimise kulude** ning **eeldatavate ühiskondliku tulude** kohta.

Kulu-tulu analüüsis esitatud eeldustel on STEP-programm:

- **tänu tööhõive suurendamisele** teeninud tagasi programmi jooksvatest kuludest 99% (sh maksutuluna 32% ja palgatuluna majandusse suunatuna 67%) ja programmi kogukuludest 84%;
- **vägivallakuritegudega** (sh röövid) **seotud arvestuslike ühiskondlike kulude vähenemise tõttu** teeninud tagasi jooksvatest kuludest 146% ja programmi kogukuludest 123%.

Kulu-tulu mudeli koostamiseks tuli teha arvukalt eelduseid ja kombineerida andmeid erinevatest allikatest. Arvutuste usaldusväärsuse ja täpsuse tõstmiseks on hädavajalik kulu-tulu mudeli alusandmete täpsustamine ja täiendamine ning arvutuste kordamine eelkõige järgnevate tegevuste abil:

- STEP-programmi lõpetamise liikide eristamine Töötamise registrisse lõpetajate gruppide kohta päringute esitamisel;

- Centari 2015. aasta uuringus toodud õigusrikkumiste kulude olemasolevate arvutuste ajakohastamine, täiendavate õigusrikkumiste kategooriate (nt vargused, narkokuriteod) lisamine, õigusrikkumiste kategooriatega seotud kulude arvutamine samade paragrahvide lõikes, mida kasutatakse Eestis ka retsidiivsuse arvutamiseks;

- Eesti keskmise retsidiivsuse ja STEP-programmi osalejate retsidiivsuse arvutamisel võrdlusaastate, vanuserühmade ja kuriteoliikide lõikes kuriteo kategooria moodustamisel arvesse võetavate paragrahvide ühtlustamine;
- arvutuste kordamine, kui rohkematel STEP-programmi lõpetajatel on lõpetamisest möödas 12 kuud.

Metoodika

STEP-programmi mõju lõpphindamine viidi läbi STEPi elluviijate poolt programmis osalenud noorte kohta kogutud andmete abil. Andmetes kajastus info noorte tausta kohta enne programmi sisenemist ja nende käekäigu kohta programmis viibimise ajal ning pärast seda. Andmed koguti ja enamuses sisestati STEP-programmi poolt. Analüüsi teostajad ei vastuta vastavate infoallikate usaldusväärsuse ega andmete kogumise korrektsuse eest.

Analüüsi teostamisele eelnes andmete ettevalmistuse etapp. Andmete analüüsiks ettevalmistuse käigus vähendati andmelünkade arvu, ühtlustati sisestamise põhimõtteid ja mõne tunnuse osas loodi uued alamkategooriad. Lisaks sisestas analüüsi teostaja osalejate õigusrikkumiste info, kasutades algallikana Karistusregistri väljavõtteid ning nende puudumisel nõustajate e-päevikutes sisalduvat infot noorte õigusrikkumiste kohta enne programmi sisenemist.

Andmeanalüüs teostati Python programmeerimiskeeles Google Colaboratory programmeerimiskeskkonna vahendusel. Andmete visualiseerimiseks kasutati mooduleid matplotlib ja seaborn. Statistiliste testide läbiviimiseks kasutati mooduleid statsmodels ja scipy.stats.

Andmeanalüüs koosnes neljast osast:

- osalejate taustatunnuste kirjeldav statistiline analüüs, sealhulgas ülevaade demograafilistest tunnustest ning riskiteguritest;
- programmis osalemisega seotud tunnuste kirjeldav statistiline analüüs;
- programmi tulemuste kirjeldav statistiline analüüs;
- programmi tulemuste ja muude mõjutegurite vaheliste seoste kirjeldav ja järeldav statistiline analüüs.

Kirjeldava analüüsi käigus vaadeldi osalejate jaotumist erinevate tunnuste põhjal viie sisenemisaasta (2016-2020) lõikes eraldi ja kõigi aastate peale kokku. Mittearvuliste ehk kvalitatiivsete tunnuste (nt suhtluskeel, haridustase) puhul hinnati eri kategooriatesse kuuluvate osalejate osakaalusid ja nende muutust ajas. Arvuliste tunnuste (nt programmis osalemise kestus) puhul vaadati andmete keskväärtust ja jaotust ning nende muutust ajas.

Programmi tulemusi mõjutada võivate tegurite väljaselgitamiseks kontrolliti seoste olemasolu programmi tulemuste ja osalejate tausta ning osalemisega seotud tunnuste vahel. Esmalt kaardistati seoseid joonistel kokkuvõtlike andmete kujutamisega. Näiteks suhtluskeele mõju hindamisel programmi läbimisele arvutati välja programmi läbinute osakaal ja selle 95% usaldusvahemik eesti ja vene keelt kõnelevate osalejate hulgas. Arvuliste tunnuste puhul arvutati välja tunnuse keskväärtus ja 95% usaldusvahemik programmi läbimise edukuse alusel moodustatud gruppides, näiteks programmi edukalt läbinute osaluse keskmine kestus võrreldes programmi katkestanud osalejatega. Usaldusvahemik annab aimu keskväärtuse või osakaalu usaldusväärsusest, sest hõlmab tõelist väärtus 95% tõenäosusega.

Visuaalse vaatluse abil valiti välja need tunnused, mille puhul andsid osakaalud, keskväärtused ja usaldusvahemikud aluse kontrollida seose tugevust järeldava statistilise testiga. Nimelt võib

usaldusvahemike tugeva kattumise põhjal välistada statistiliselt olulise seose olemasolu juba vaatluse käigus. Statistiliste seoste visualiseerimisel on kaks eelist. Esiteks annab see nii uurijale kui lugejale intuitiivse ülevaate seose suunast ja tugevusest hoolimata sellest, kas seos on rangete statistiliste kriteeriumide põhjal statistiliselt oluline või mitte. Teiseks aitab see piirata tehtavate statistiliste testide arvu, sest kõrvaldab vajaduse testida tunnuste kõiki võimalikke kombinatsioone. Paralleelselt paljude statistiliste testide läbiviimisel kasvab valepositiivse järelduse tegemise tõenäosus. Selle vältimiseks testiti ainult vaatlusel statistiliselt oluliseks osutunud seoseid ning kasutati Bonferroni meetodit usaldusnivoo korrigeerimiseks.

Järeldava statistilise analüüsi tegemisel katsetati esmalt logistilise regressioonimudeli loomist, mis võimaldanuks korraga hinnata erinevate tegurite suhtelist mõju STEP-programmi tulemustele.

Erinevalt iga seose hindamisest eraldi testiga lubab regressioonimudel vaadelda mitut mõjutegurit korraga ja arvestada järeldustes ka nende omavahelisi seoseid. Sellisel lähenemisel on selge eelis eksploratiivse analüüsi puhul, kus võimalikke mõjutegureid on palju ja mõjutegurite omavahelised seosed on uurijale teadmata. Kahjuks ei oleks logistilise regressioonimudeli loomine olnud STEP-programmi andmestiku ebaühtluse tõttu otstarbekas. Näiteks kui osaleja kohta oli täitmata üks tunnustest, mille mõju taheti hinnata, oleks pidanud osaleja analüüsist täielikult välistama. Kuna andmelüngad esinesid osalejate lõikes erinevate tunnuste osas, oleks selline lähenemine välistanud suurema osa valimist.

Visuaalse vaatluse põhjal välja valitud tegureid analüüsiti vastavalt tunnuse tüübile erinevate testide abil. Kahe kategoriaalse tunnuse vahelisi seoseid analüüsiti hii-ruut testi abil (Pearson's chi-squared test). Arvuliste ja kategoriaalsete tunnuse vaheliste seoste analüüsimiseks kasutati sõltumatute valimite t-testi. Kahe arvulise tunnuse vaheliste seoseid analüüsiti lineaarset korrelatsioonikordaja abil (Pearson correlation coefficient). Olulisuse nivooks valiti $\alpha = 0{,}05$, mida korrigeeriti Bonferroni meetodil, et võtta arvesse tehtud testide arv (20), saavutades rangema olulisuse nivoo $\alpha_{Bonferroni} = 0{,}0025$. Raportis on välja toodud need tulemused, mis jäävad nii korrigeeritud kui korrigeerimata usaldusnivoo piiresse.

Analüüsiti kõigi noorte andmeid, kes olid STEP-programmi sisenenud programmi algusest alates kuni 2020. aasta lõpuni. Selle kriteeriumi alusel kaasati analüüsi 214 unikaalse noore andmed, kes olid programmis osalenud kokku 262 korda. Neist 257 olid analüüsi teostamise hetkeks programmi lõpetanud.

Vastavalt uurimisküsimusele ja andmetele kasutati analüüsi erinevates osades erineva suurusega valimeid. Taustatunnuste analüüsi kaasati kõik 262 sisenemist. Küsimuste puhul, mille eelduseks oli programmi lõpetamine (teatud osalustunnuste ja tulemuste analüüs), kasutati 257 noore andmeid. Tunnuseid, mille puhul andmetes esines lünki, käsitleti ühel viisil kahest. Kui andmed olid täitmata ainult üksikute osalejate puhul, jäeti need osalejad konkreetse tunnuse analüüsist ja joonistelt välja. Kui puuduvate andmete hulk oli märkimisväärne (nt tegurite puhul, mis hindasid osalejate seost vanglaga või võlgade olemasolu) toodi see joonistel välja vastusevariandina "ei ole teada".

Programmi tulemuste ja tunnuste vaheliste seoste analüüsimisel kasutati iga tunnuse jaoks ainult nende osalejate andmeid, kelle kohta olid selle tunnuse andmed täidetud (st. "ei ole teada" vastused

jäeti valimist välja). Et tagada andmete statistiline sõltumatus, kasutati statistiliste seoste analüüsis ainult iga osaleja esimese osaluskorra andmeid.

Õigusrikkumiste analüüsis lähtuti olemasolevate andmetest. Enne STEP-programmi sisenemist sooritatud õigusrikkumiste analüüsimisel võeti arvesse kõik sisenemised, mille puhul õigusrikkumiste info oli saadaval (225 sisenemist, 201 unikaalset osalejat). Pärast programmist lahkumist toime pandud õigusrikkumiste analüüsimisel kasutati ainult nende noorte andmeid, kelle kohta oli olemas 6 kuu õigusrikkumiste info (143 osalejat) ja 12 kuu õigusrikkumiste info (122 osalejat). Õigusrikkumiste täpsemate kategooriate, retsidiivsuse ja statistiliste seoste analüüsimisel kasutati iga osaleja kohta ainult ühe sisenemiskorra andmeid (võimalusel esimese sisenemiskorra andmeid, aga kui need puudusid, siis mõne teise sisenemiskorra andmeid).

STEP-programmi kulu-tulu analüüsil kasutati parimaid olemasolevaid andmeid, sh Statistikaameti ja Justiitsministeeriumi allikaid. Analüüsi koostajad on tänulikud ettepanekute eest, mis võimaldavad kulumudeli struktuuri täiustada ja arvutustulemuste täpsust suurendada.

Analüüsi tulemused

Osalejate demograafilised tunnused

Vanus

Programmis osalejad jagati vanuse järgi 4 kategooriasse: 15–17-aastased, 18–21-aastased, 22–26-aastased ja vähemalt 27-aastased. Järgneval joonisel on näha, kuidas aastate 2016–2020 osalejad vanuste lõikes jagunesid.

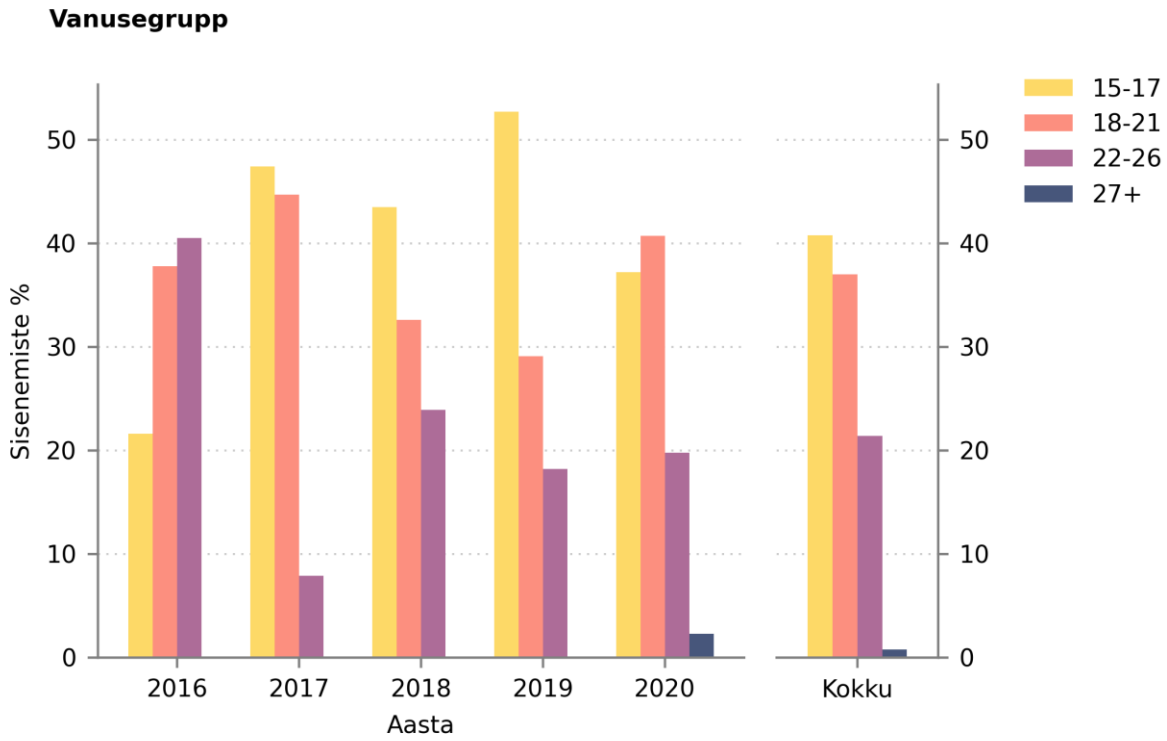

Joonis 2. Programmis osalejate jagunemine vanuse järgi.

2016. aastal oli kõige rohkem osalejaid vanuses 22–26, aga alates 2017. aastast on valdava enamuse moodustanud 15–17- ja 18–21-aastased osalejad. Vähemalt 27-aastaseid osalejaid on programmis olnud ainult 2020. aastal.

Programmis korduvalt osalenud osalejad on keskmiselt nooremad kui programmis ainult korra osalenud osalejad. Allolevast tabelist on näha, et kui ühekordsete osalejate hulgas on alaealisi 39,3%, siis korduvosalejatest moodustab see vanusegrupp 60,5%. Vähemalt 22-aastaseid osalejaid on korduvosalejate hulgas ainult 4 inimest.

Tabel 1. Programmis ühekordselt ja korduvalt osalenud osalejate jagunemine vanuse järgi.

	Ühekordsed osalejad		**Korduvosalejad**	
Vanusegrupp	Arv	**%**	Arv	**%**
15–17	68	**39,3**	23	**60,5**
18–21	57	**32,9**	11	**28,9**

22–26	47	**27,2**	4	**10,5**
27+	1	**0,6**		

Sugu

Programmis osales aastatel 2016–2020 kokku 190 meest ja 72 naist. Järgneval joonisel on kujutatud osalejate soolist jagunemist aastate lõikes.

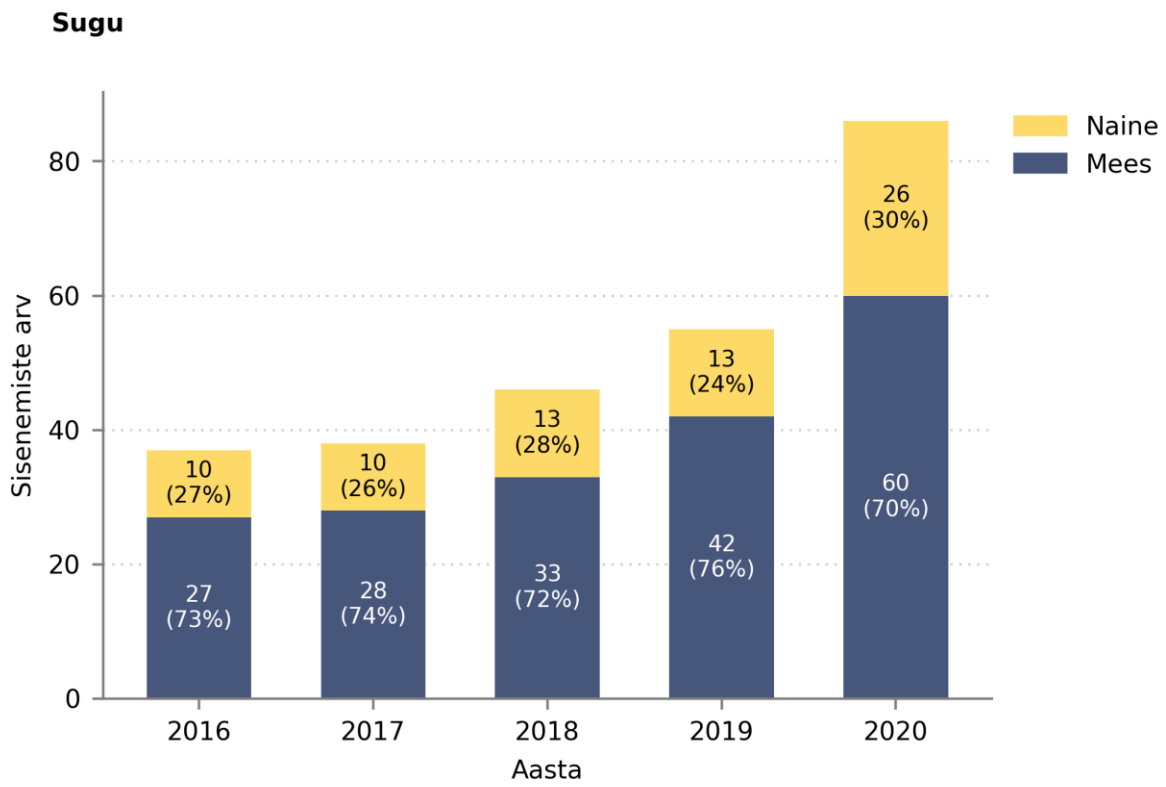

Joonis 3. Programmis osalejate sooline jagunemine aastate lõikes.

Aastatel 2016–2020 pole meeste ja naiste osakaalus olnud suuri erinevusi, meeste osakaal on alati jäänud 73% ümber (±3%).

Suhtluskeel

Osalejate hulgas on olnud nii eesti kui vene keelt peamise suhtluskeelena kasutavaid noori. Järgnev joonis kujutab eesti- ja venekeelsete osalejate absoluutarvude muutust aastatel 2016–2020.

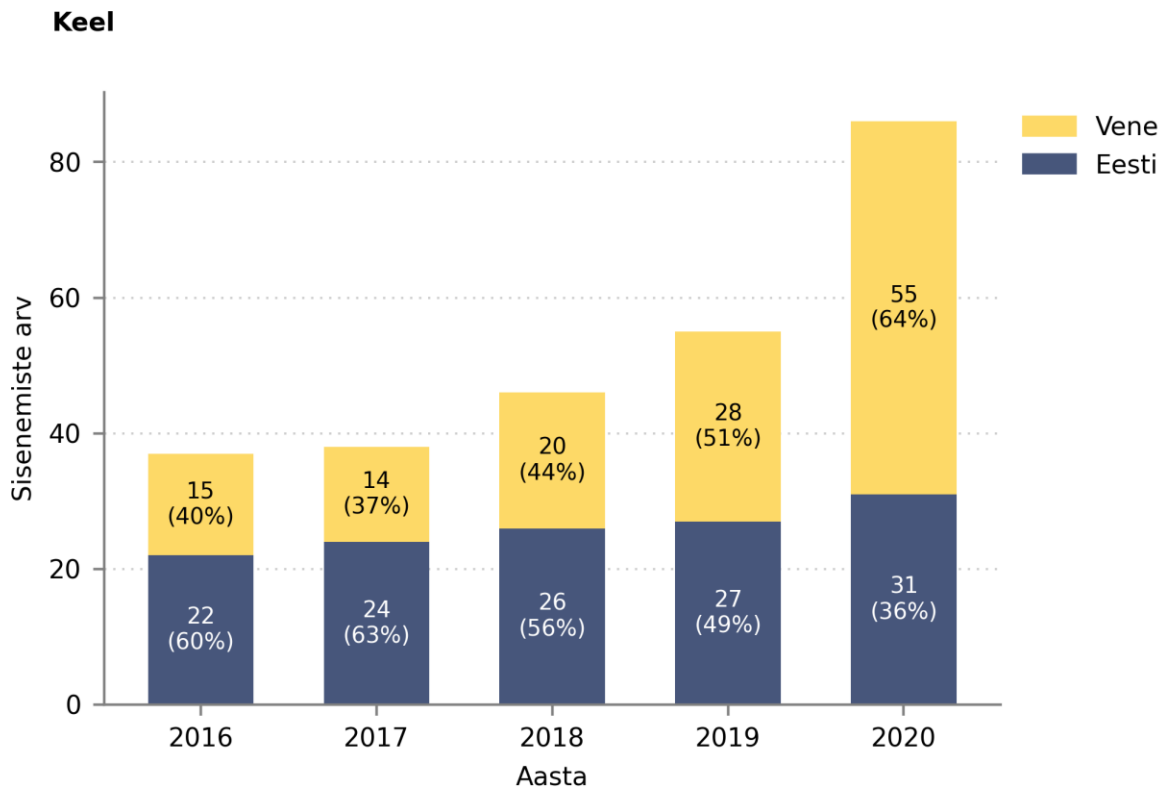

Joonis 4. Programmis osalejate jagunemine suhtluskeele järgi aastate lõikes.

Kuigi eestikeelsete osalejate arv aastati eriti ei erine, on venekeelsete noorte osakaal üldiselt aja jooksul kasvanud peaaegu 1,5-kordseks (kui võrrelda 2016. aastat 2020. aastaga). Siiski, kõigi aastate kokkuvõttes on kumbagi keelt kõnelevaid osalejaid olnud umbes võrdselt.

Elukoht

Kuna programm keskendub noortele, kes elavad Tallinnas või Harjumaal, on loogiline, et neid on osalejate hulgas kõige rohkem. Täpne jaotus elukohtade kaupa on järgneval joonisel.

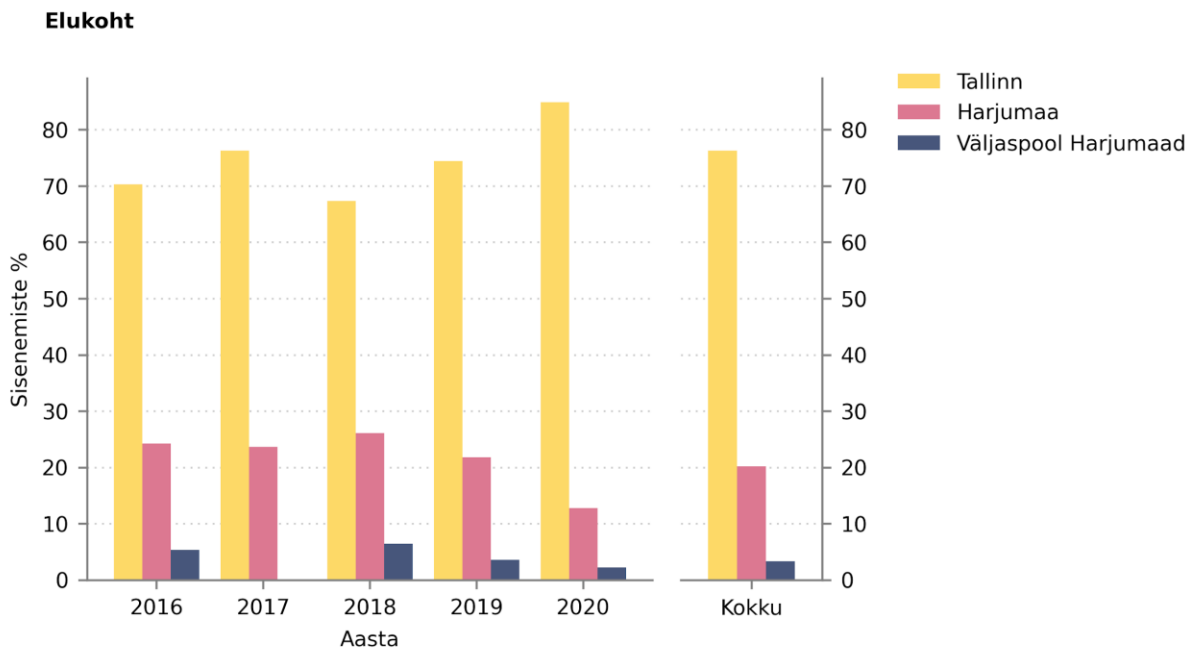

Joonis 5. Programmis osalejate jaotus elukohta järgi.

Nagu jooniselt näha, elas igal aastal enamik osalejaid Tallinnas (keskmiselt 76% kõigi aastate lõikes) või Harjumaal (keskmiselt 20%), väljastpoolt Harjumaad on osalejaid olnud pigem vähe, 2017. aastal polnud ühtegi.

Kellega koos elab

Info selle kohta, kellega koos osalejad elavad, on näha järgneval joonisel ja tabelis.

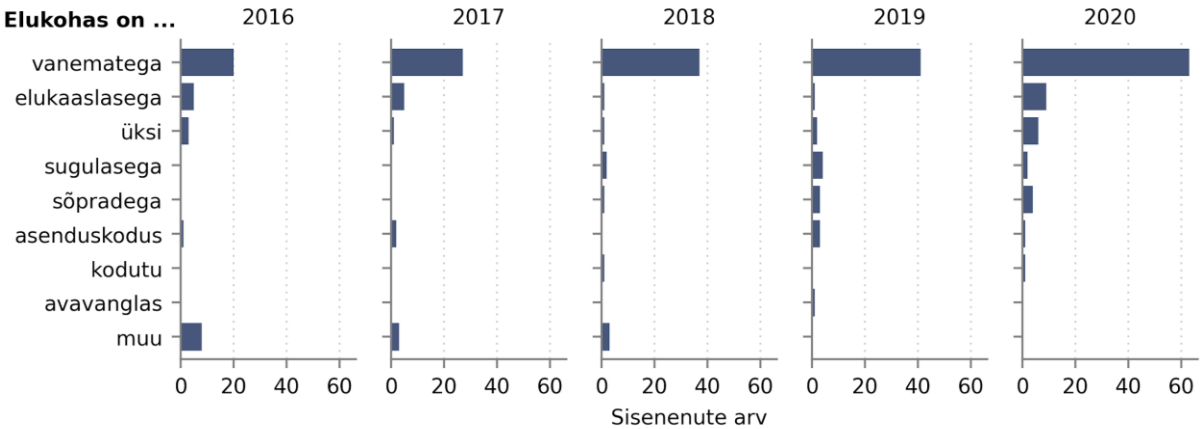

Joonis 6. Programmis osalejate jaotus nendega koos elavate inimeste järgi.

Aastatel 2016–2020 on umbes 7 osalejat 10-st elanud koos vanematega ja umbes iga 11. osaleja koos elukaaslasega. Aastate lõikes pole selles osas toimunud märkimisväärset süsteemset muutust. Ühekordsetest osalejatest elab vanematega 70% ja korduvosalejatest elab vanematega 79%. Erinevust selgitab asjaolu, et korduvosalejad on ainult korra programmis osalejatest keskmiselt nooremad. Veel täpsemad andmed on esitatud järgnevas tabelis.

Tabel 2. Programmis osalejate jaotus nendega koos elavate inimeste järgi.

	Aasta

Elukohas on ...	2016	2017	2018	2019	2020	Kokku
vanematega	20	27	37	41	63	188
elukaaslasega	5	5	1	1	9	21
üksi	3	1	1	2	6	13
sugulasega			2	4	2	8
sõpradega			1	3	4	8
asenduskodus	1	2		3	1	7
kodutu			1		1	2
avavanglas				1		1
muu	8	3	3			14

Kategooria “muu” oli kasutusel kuni 2018. aastani. Sellesse märgiti kuuluvaks kõik noored, kes ei elanud omaette, vanematega, elukaaslasega või sõbraga. Alates 2018. aastast on kasutusel olnud tabeli ridadel näha olev detailsem liigitus. Võimalusel on kategooriat “muu” tagantjärele täpsustatud, ent 14 juhul polnud seda võimalik teha.

Haridustase

Järgneval joonisel on näha, kuidas erinevate haridustasemega osalejate arv varieerus aastatel 2016–2020.

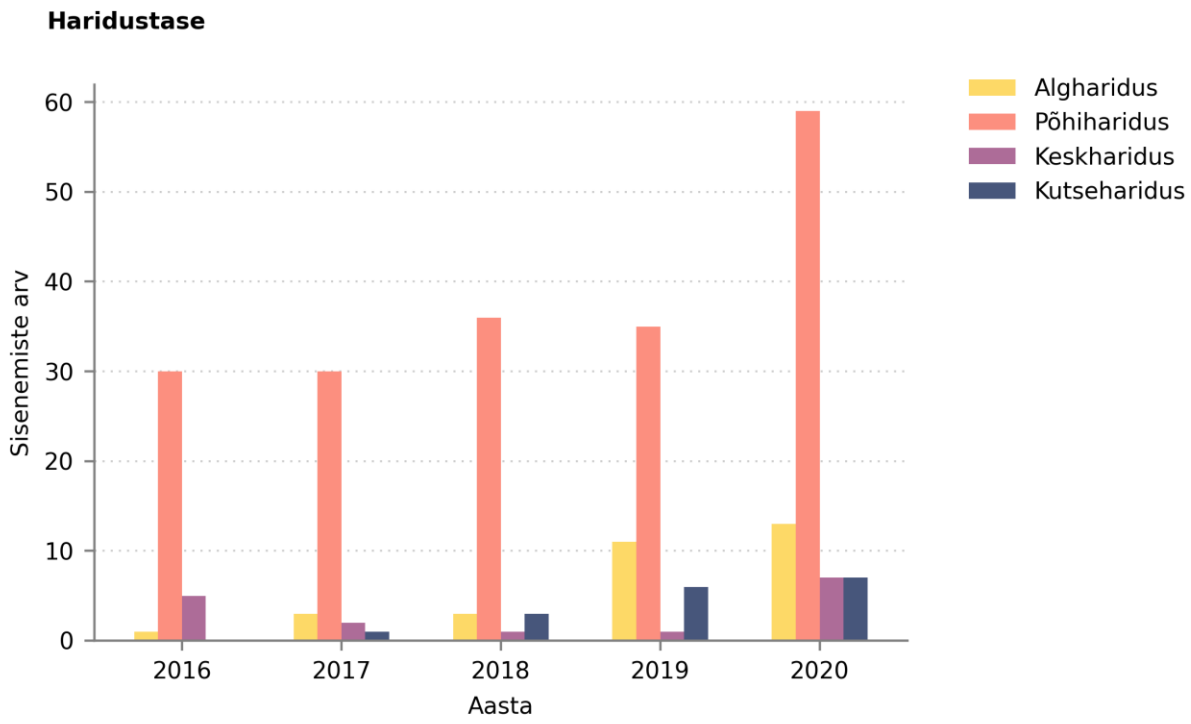

Joonis 7. Programmis osalejate jaotus kõrgeima lõpetatud haridustaseme järgi.

Eri haridustasemega osalejate osakaalud on aastate lõikes kõikunud, kuid alati on kõige suurema osakaaluga olnud põhiharidusega osalejad. Väärib märkimist, et 2019. ja 2020. aastal on algharidusega osalejate osakaal olnud mõnevõrra kõrgem kui varem.

Riskitegurid

Toimetulekut takistav probleem tervisega

Järgnev joonis näitab, kui suurel osal osalejatest oli programmi ajal igapäevaeluga toimetulekut takistavaid probleeme vaimse ja/või füüsilise tervisega. Näha on nii need, kes on saanud ametliku diagnoosi, kui need, kellel on terviseprobleeme nõustaja hinnangul (sh noore enda ütluste alusel). Oluline on märkida, et "Jah" on märgitud ainult nende osalejate kohta, kellel on see probleem tulnud välja vestluse käigus nõustajaga. Seega ei ole kõigi osalejate kohta kindlaid andmeid.

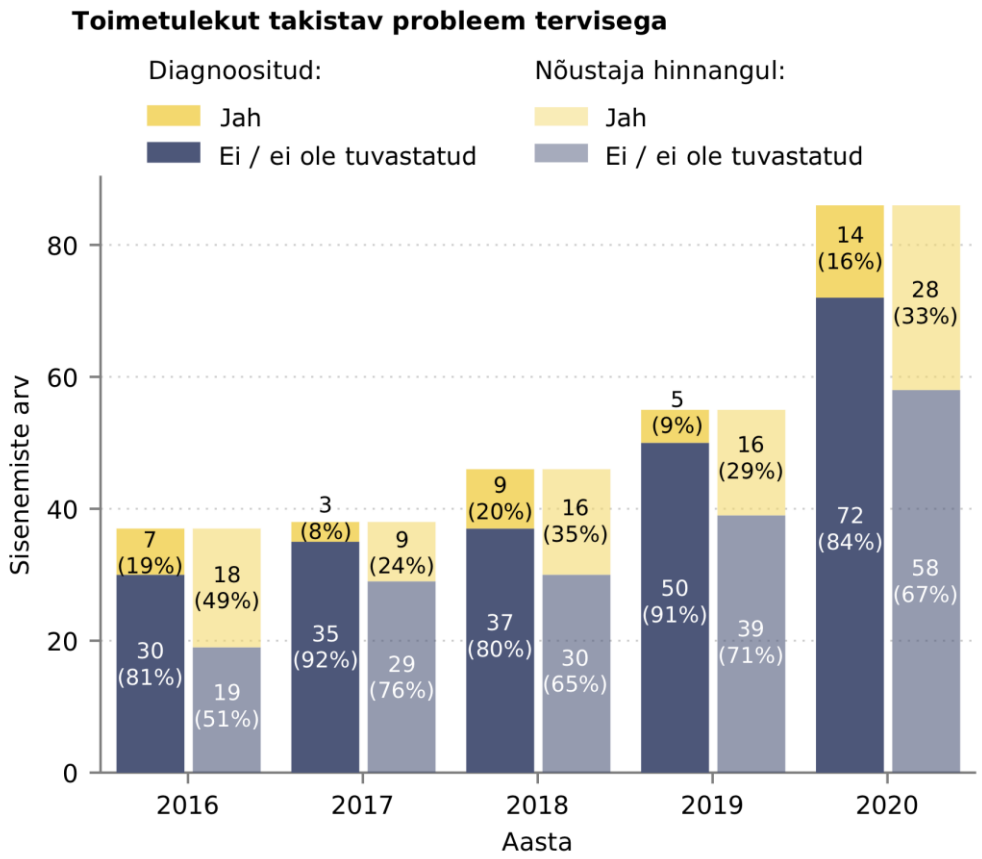

Joonis 8. Toimetulekut takistavate terviseprobleemide esinemine programmis osalejatel.

Diagnoositud toimetulekut raskendav(ad) terviseprobleem(id) on olnud umbes 16% kõigist osalejatest, nõustajate hinnangul on neid olnud umbes kolmandikul osalejatest. Aastate lõikes on terviseprobleemidega osalejate arv kõikunud, kusjuures 2016. aastal oli nende osakaal nõustajate hinnangul suurim.

Korduvosalejate ja ühekordsete osalejate puhul on toimetulekut raskendavaid terviseprobleeme diagnoositud ja nõustajate poolt täheldatud võrdsel määral.

Kokkupuude vanglaga

Mõnedel programmi osalejatel on olnud kokkupuude vanglaga (arvesse on võetud nii vanglas viibimist kui ka elektroonilist valvet). Järgneval joonisel on näha, kui suure osa kõigist osalejatest moodustavad need noored, kellel on teadaolevalt kokkupuude vanglaga.

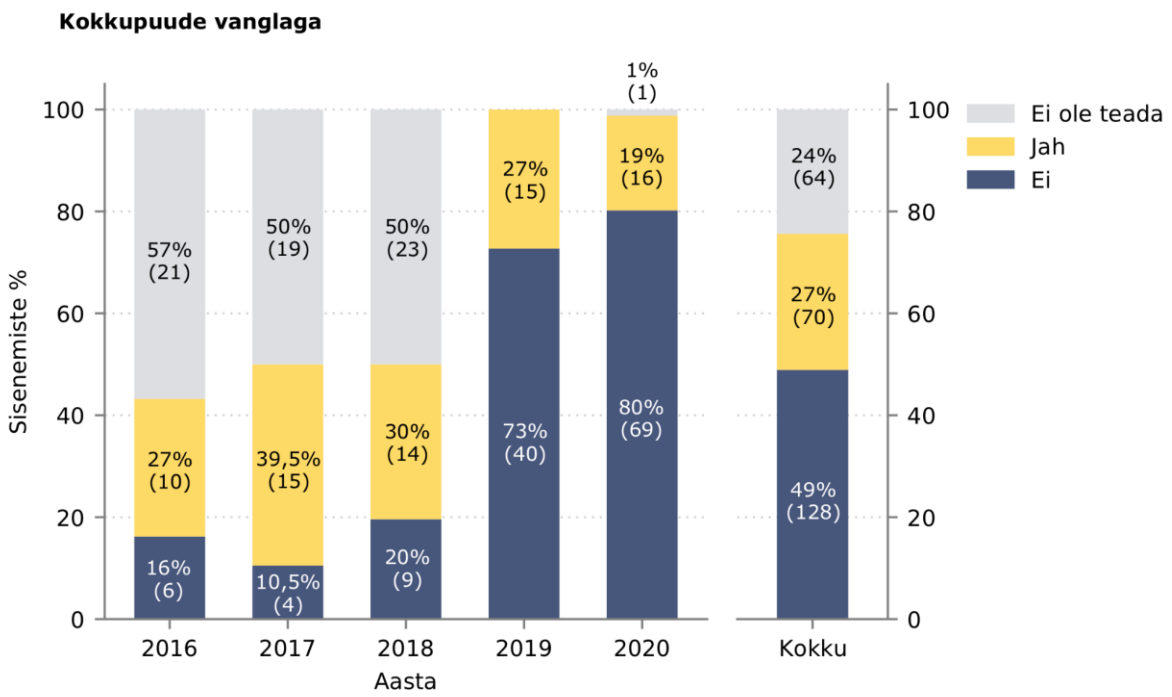

Joonis 9. Osakaal programmis osalejatest, kellel on koordinaatorile teadaolevalt kokkupuude vanglaga.

2018. aastani on umbes poolte osalejate kohta teada, kas neil on olnud kokkupuude vanglaga või mitte. Neist omakorda enamusel on tõepoolest seoseid vanglaga olnud. Alates 2019. aastast on infot rohkemate osalejate kohta. 2016.–2019. a osalejatest on vanglaga kokku puutunud umbkaudu neljandik. Et aga vanglaga kokku puutunud osalejate suhtarv pole aastate lõikes märgatavalt muutunud, ei saa kindlalt öelda, et aastatel 2016–2018 oli vangla taustaga osalejaid rohkem kui 2019.–2020. aastatel.

Programmis korduvalt ja ühekordselt osalenud osalejate vahel tähelepanuväärset erinevust ei ole. Korduvosalejatest on kokkupuude vanglaga olnud 29% osalejatest, ühekordsetest osalejatest on see olnud 25%-l.

Seos sõltuvusainetega

Osalejate osakaalu, kellel on tuvastatud seos sõltuvusainetega, näitab järgnev joonis. Seos sõltuvusainetega tähistab nõustaja poolset märget e-päevikus, et noor on vähemalt korra proovinud mõnda illegaalset narkootikumi (sh kanep). Sõltuvusainete hulka ei ole siinjuures loetud alkoholi.

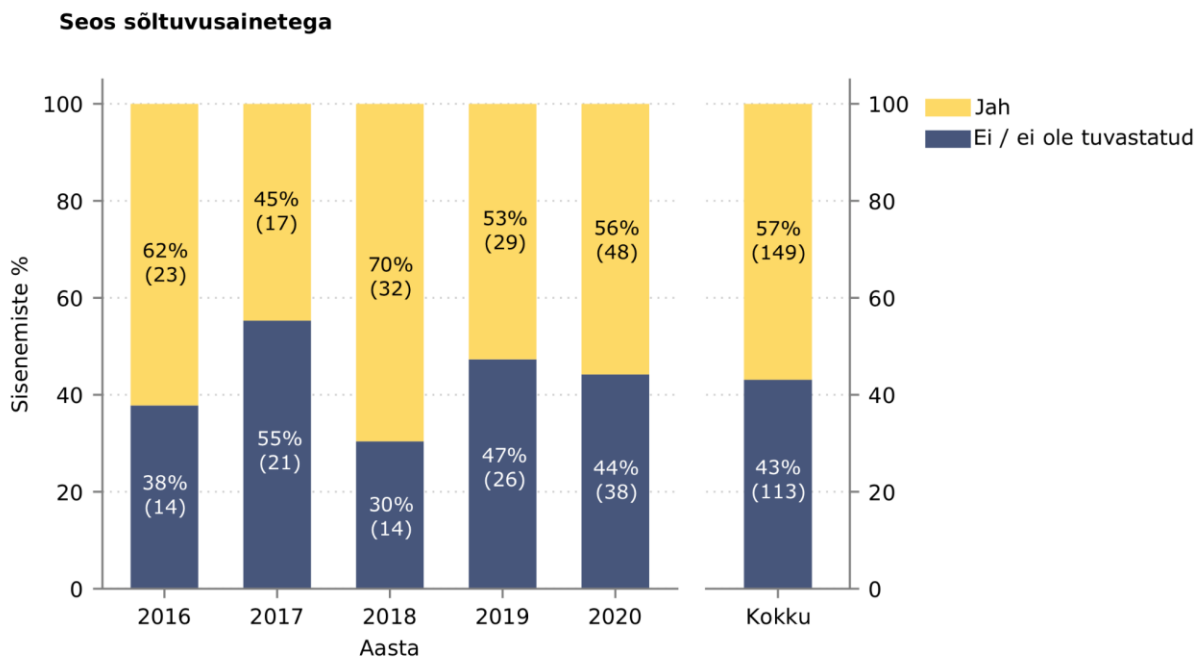

Joonis 10. Osakaal osalejatest, kes on vähemalt korra proovinud mõnda sõltuvusainet.

Üldiselt on enamikul (keskmiselt 56,7%) osalejatel tuvastatud seos sõltuvusainetega. Kusjuures kõige rohkem, umbes kaks kolmandikku, oli sõltuvusainetega seotud noori 2018. aasta osalejate seas.

Korduvosalejate hulgas on kokkupuudet sõltuvusainetega esinenud veidi rohkem (60,5%) kui ühekordsete osalejate hulgas (56,6%), kuid erinevus on pigem väike.

Üle 1000 euro suuruste võlgade olemasolu

Mõnede osalejate kohta on teada, kas ja kui suured võlad neil on. Üle 1000-euroste võlgadega osalejate osakaalu aastate lõikes on näha järgneval joonisel.

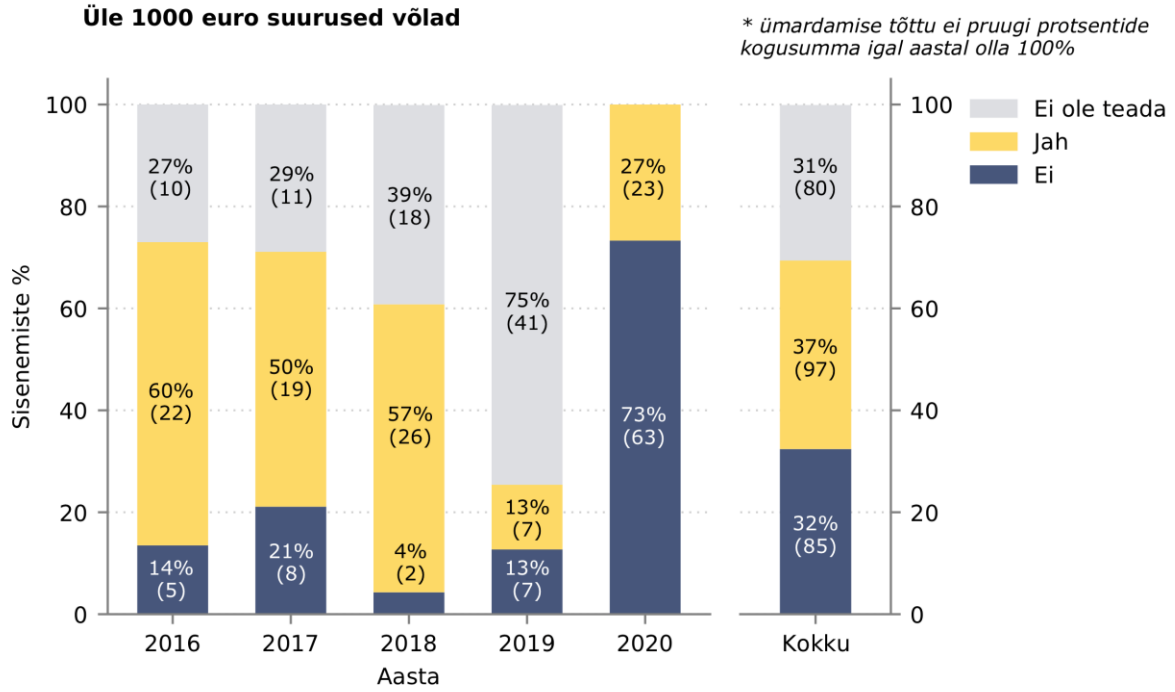

Joonis 11. Osakaal programmis osalejatest, kellel on teadaolevalt üle 1000 euro suurused võlad.

Aastate 2016–2020 jooksul on 37% osalejatest olnud võlad, mis on üle 1000 €. Aastate lõikes võlgadega osalejate osakaal on märgatavalt varieerunud. Teadaolevate andmete põhjal oli 2018. aastal võlgadega osalejate osakaal teistest aastatest suurem, samas 2020. aastal oli kõige rohkem neid osalejaid, kelle kohta on kindlalt teada, et neil nii suuri võlgasid pole. 2019. aasta osalejate võlgade kohta oli infot pigem vähe (26%, neist pooltel olid üle 1000-eurosed võlad).

Korduvosalejatest on suured võlad olnud 36,8% osalejatest. Ühekordsetest osalejatest esineb seda 42,2%. Erinevus on väike ning puuduvate andmete tõttu väheusaldusväärne.

Õigusrikkumised enne osalemist

Väärteokaristuse kaaluga rikkumised

Info osalejate varasemate rikkumiste kohta pärines karistusregistri väljavõtetest või nõustajate poolt tehtud märkmetest e-päevikutest. E-päevikute andmeid kasutati juhul, kui osalejate kohta karistusregistri väljavõte puudus (sh eelkõige alaealiste puhul). Sel juhul tõlgendati nõustaja hinnangud vastavalt nende sisule väärteo- või kriminaalkaristuse kaaluga rikkumisteks, et neid oleks võimalik analüüsida karistusregistri andmetega võrreldaval kujul.

Järgnevalt jooniselt on näha, kui palju oli igal aastal ja kõigi aastate peale kokku sisenemisi, kus osalejal oli väärteokaristuse kaaluga rikkumine (sh korduvrikkumised). Sealjuures võeti arvesse kõik sisenemised eraldi.

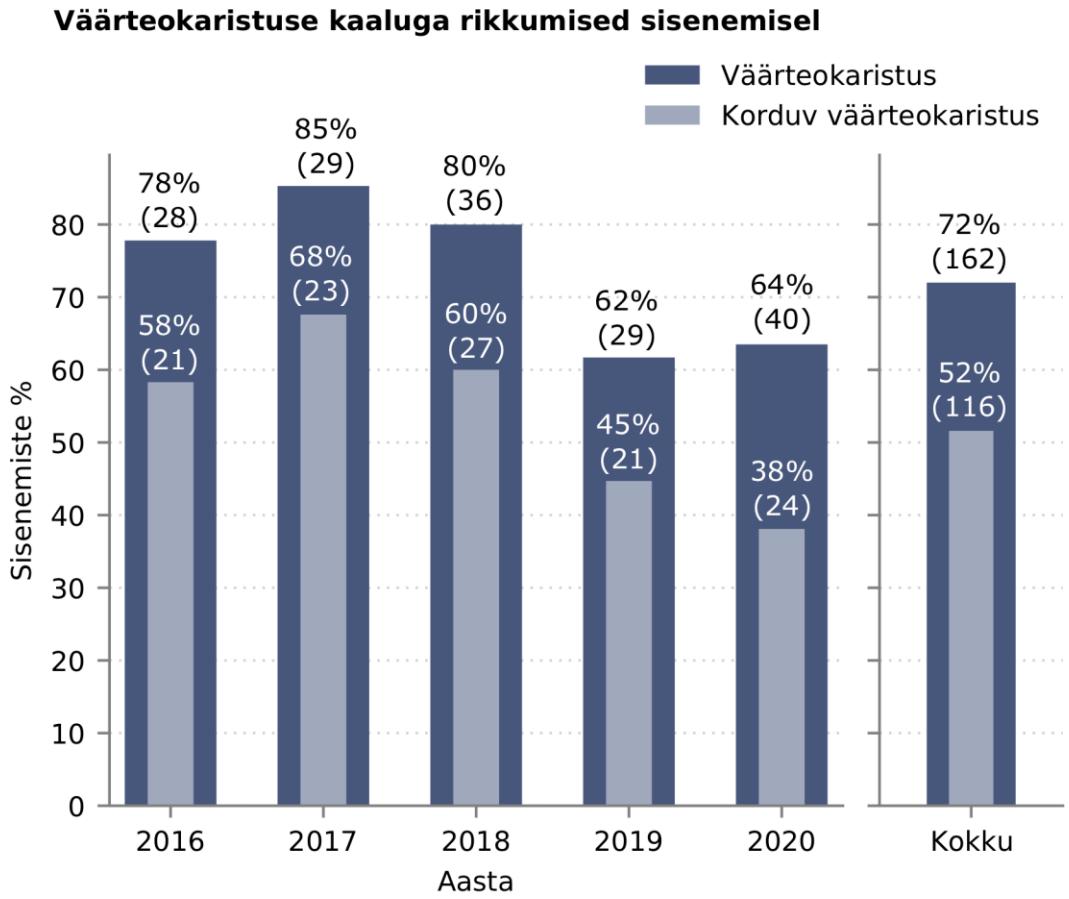

Joonis 12. Osalejate väärteokaristuse kaaluga rikkumised, sh korduvrikkumised.

Kõigi aastate peale kokku oli vähemalt üks väärteokaristuse kaaluga rikkumine ligi kolmveerandil ja mitu vastavat rikkumist pooltel osalejatest. Aastate lõikes varieerus vähemalt ühe väärteokaristuse olemasolu 63%-st 85%-ni.

Järgneval joonisel on kujutatud väärteo kaaluga õigusrikkumiste täpsem jaotus. Sealjuures on arvestatud iga sisenemist ainult esimesel sisenemiskorral (v.a viiel juhul, kui mõnel järgmise sisenemise kohta oli täielikum info). Joonisel on esitatud rikkumiste, mitte osalejate arv. Üks osaleja võis olla toime pannud rohkem kui ühe nendest rikkumistest.

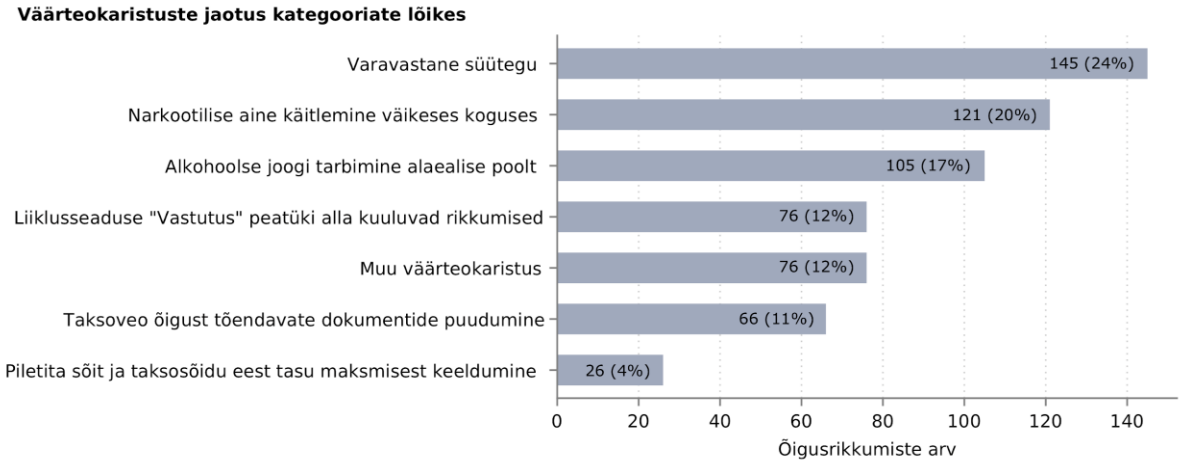

Joonis 13. Osalejate väärteokaristuse kaaluga rikkumiste jaotus kategooriate lõikes.

Enim olid osalejad enne programmi sisenemist sooritanud varavastaseid süütegusid ja käidelnud narkootilisi aineid väikeses koguses. Esimene oli kõigist osalejatest umbes veerandil, teine viiendikul.

Kriminaalkaristuse kaaluga rikkumised

Info osalejate varasemate rikkumiste kohta pärines karistusregistri väljavõtetest või nõustajate poolt tehtud märkmetest e-päevikutest. E-päevikute andmeid kasutati juhul, kui osalejate kohta karistusregistri väljavõte puudus (sh eelkõige alaealiste puhul). Sel juhul tõlgendati nõustaja hinnangud vastavalt nende sisule kriminaal- või väärteokaristuse kaaluga rikkumisteks, et neid oleks võimalik analüüsida karistusregistri andmetega võrreldaval kujul.

Järgnevalt jooniselt on näha, kui palju oli igal aastal ja kõigi aastate peale kokku sisenemisi, kus osalejal oli kriminaalkaristuse kaaluga rikkumine (sh korduvrikkumised). Sealjuures võeti arvesse kõik sisenemised eraldi.

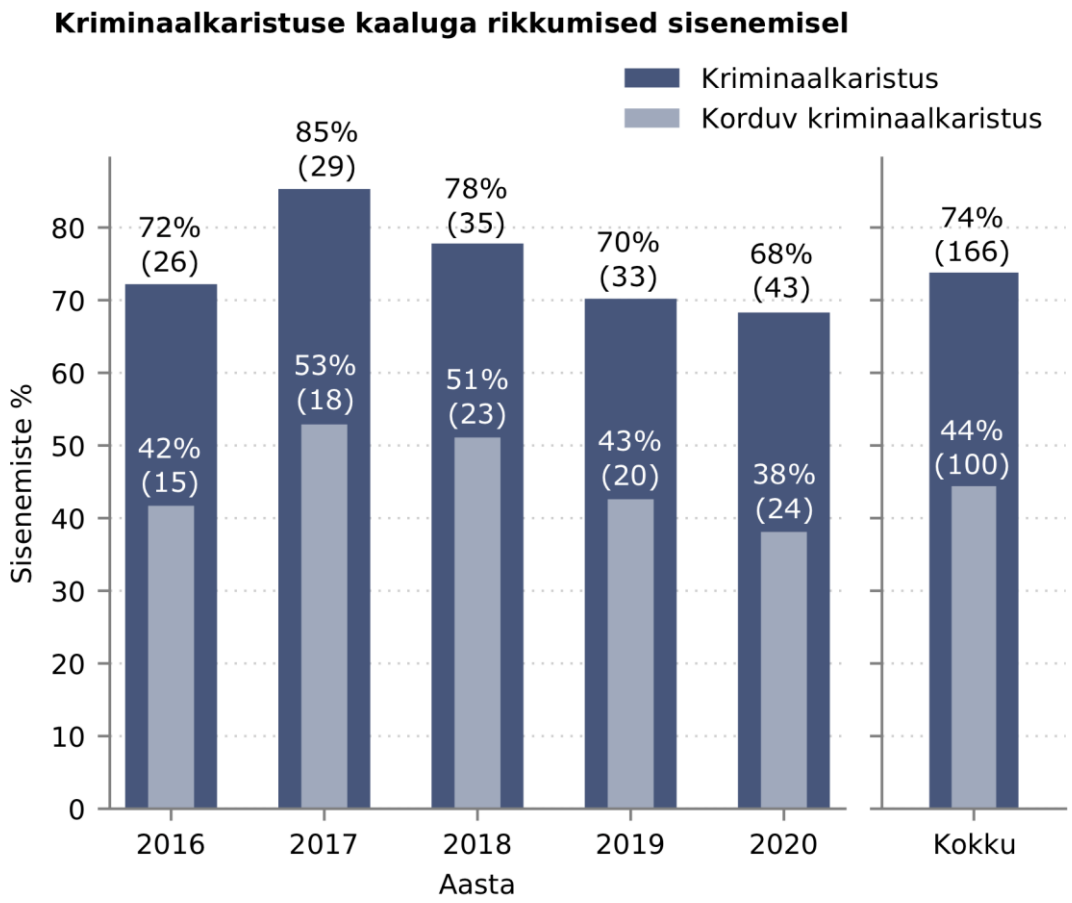

Joonis 14. Osalejate kriminaalkaristuse kaaluga rikkumised, sh korduvrikkumised.

Kõigi aastate peale kokku oli vähemalt üks kriminaalkaristuse kaaluga rikkumine veidi alla kolmveerandil ja mitu vastavat rikkumist peaaegu pooltel osalejatest. Aastate lõikes varieerus vähemalt ühe kriminaalkaristuse olemasolu 17 protsendipunkti. Korduvrikkumiste varieeruvus oli umbes sama: 38%-st 53%-ni.

Järgneval joonisel on kujutatud kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumiste täpsem jaotus. Sealjuures on arvestatud iga sisenemist ainult esimesel sisenemiskorral (v.a viiel juhul, kui mõnel järgmise sisenemise kohta oli täielikum info). Joonisel on esitatud rikkumiste, mitte osalejate arv.

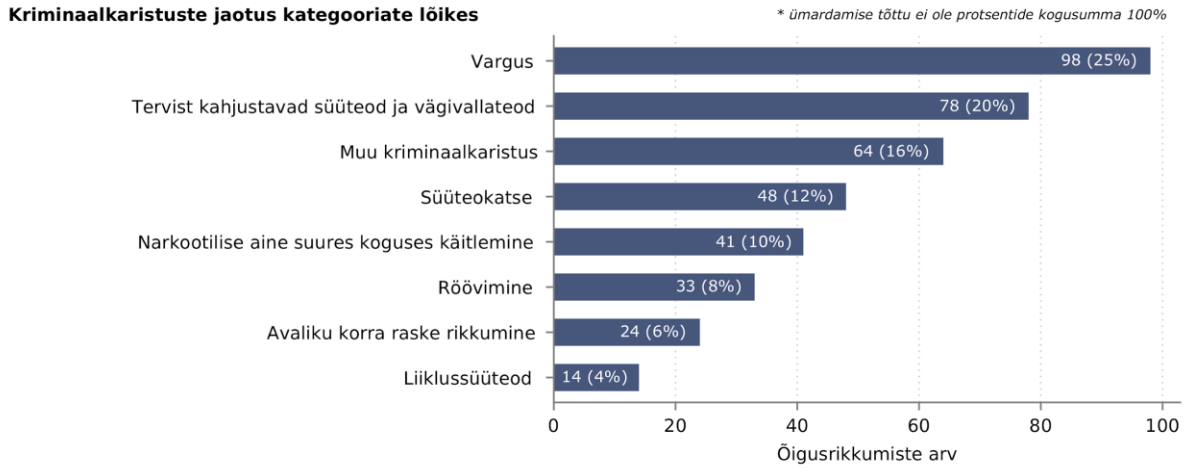

Joonis 15. Osalejate kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste jaotus kategooriate lõikes.

Enim olid osalejad enne programmi sisenemist sooritanud varguseid (25%) ning tervist kahjustavaid süü- ja vägivallategusid (20%).

Rikkumiste tervikülevaade

Tervikülevaade väärteokaristuse (VT) ja kriminaalkaristuse (KK) kaaluga rikkumistest enne osalejate programmi sisenemist on esitatud alljärgnevas tabelis. Kokku oli õigusrikkumiste info karistusregistri andmete või e-päevikute põhjal olemas 195 noore kohta.

Tabel 3. Koondandmed osalejate õigusrikkumistest enne programmi sisenemist.

	2016	2017	2018	2019	2020	Kokku
KK sooritanute arv	26	29	35	33	43	166
KK sooritanute %	**72,2**	**85,3**	**77,8**	**70,2**	**68,3**	**73,8**
Korduv KK sooritanute arv	15	18	23	20	24	100
Korduv KK sooritanute %	**41,7**	**52,9**	**51,1**	**42,6**	**38,1**	**44,4**
VT sooritanute arv	28	29	36	29	40	162
VT sooritanute %	**77,8**	**85,3**	**80,0**	**61,7**	**63,5**	**72,0**
Korduv VT sooritanute arv	21	23	27	21	24	116
Korduv VT sooritanute %	**58,3**	**67,6**	**60,0**	**44,7**	**38,1**	**51,6**
KK **ja** VT sooritanute arv	18	24	26	15	20	103
KK **ja** VT sooritanute %	**50,0**	**70,6**	**57,8**	**31,9**	**31,7**	**45,8**
Korduv KK **ja** korduv VT sooritanute arv	12	15	14	7	10	58
Korduv KK **ja** korduv VT sooritanute %	**33,3**	**44,1**	**31,1**	**14,9**	**15,9**	**25,8**

KK **või** VT sooritanute arv	36	34	45	47	63	225
KK **või** VT sooritanute %	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Korduv KK **või** korduv VT sooritanute arv	27	27	40	35	42	171
Korduv KK **või** korduv VT sooritanute %	**75,0**	**79,4**	**88,9**	**74,5**	**66,7**	**76,0**

Pooled osalejatest olid enne sisenemist sooritanud vähemalt ühe väärteo ja ühe kriminaalkaristuse kaaluga rikkumise, veidi üle veerandi kõigist osalejatest olid teinud mõlemat korduvalt. Ühte või teist tüüpi korduvõigusrikkujad olid kolmveerand osalejatest.

Osalustunnused

Soovitaja

Noored jõudsid programmi kas sõbra, siseturvalisuse töötaja (nt noorsoopolitseinik, vanglaametnik, kriminaalhooldaja, joonisel "Sisejulgeolek"), kohaliku omavalitsuse, töötukassa, mõne sotsiaalprogrammi läbiviijate[2], muu asutuse soovitusel või tänu reklaamile. Mõnede osalejate kohta pole teada, milliste kanalite kaudu nad STEP-programmi leidsid. Järgneval joonisel on näha, mis kanalite kaudu noored programmi jõudsid.

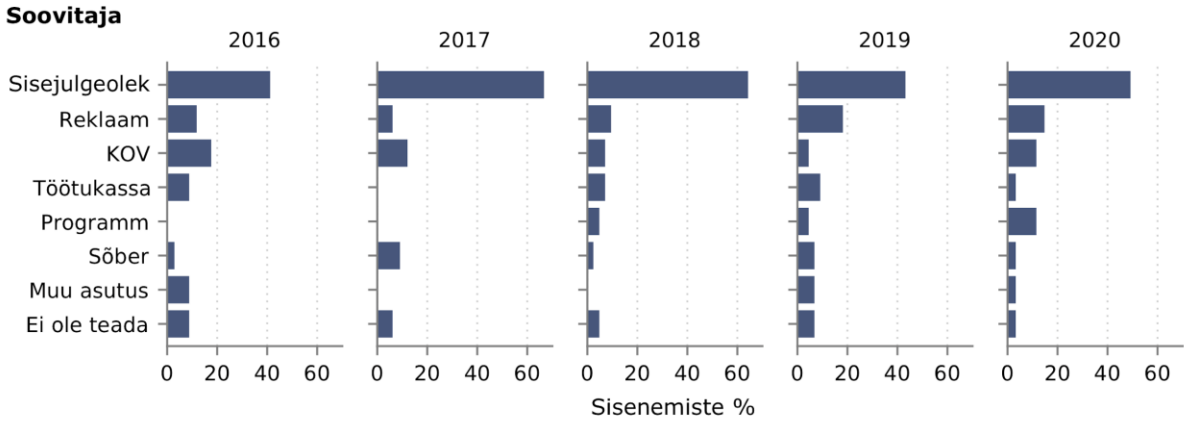

Joonis 16. Soovitajate jaotus, kelle abil osalejad programmi jõudsid.

Kõigi aastate lõikes on selgelt kõige rohkem noori jõudnud STEPini sisejulgeoleku töötajate soovitusel, 2017. ja 2018. aastal umbes 65%. Korduvosalejate hulgas oli tänu sisejulgeoleku töötajatele STEPini jõudnud osalejate osakaal 9,1% kõrgem kui ühekordselt osalenud noorte hulgas.

Alates 2019. aastast on märgatavalt kasvanud nende osalejate osakaal, kes leidsid programmi reklaami kaudu. Reklaami kaudu STEPini jõudnud noorte hulka on arvestatud ka kõik noored, kelle puhul oli soovitajaks märgitud "ise". Korduvosalejad on suurema tõenäosusega programmi jõudnud reklaami või iseenda soovituse tõttu (15,8%) kui ühekordselt osalenud noored (12,1%). Samuti on korduvosalejate osakaal aastate jooksul kasvanud, selgitades vähemalt osaliselt reklaami osakaalu tõusu.

[2] Näiteks mitmedimensiooniline pereteraapia, vanglast vabanenute tugiisikute programm, noorteprogrammi „Hoog sisse".

Nõustaja

Aastatel 2016–2020 tegeles osalejatega kokku 13 nõustajat. Ühel noorel võis olla mitu nõustajat, sel juhul võeti analüüsis arvesse tema peamine nõustaja. Järgnev joonis näitab, kui suurt osa igal aastal alustanud noortest nõustas teatud nõustaja (anonümiseeritud).

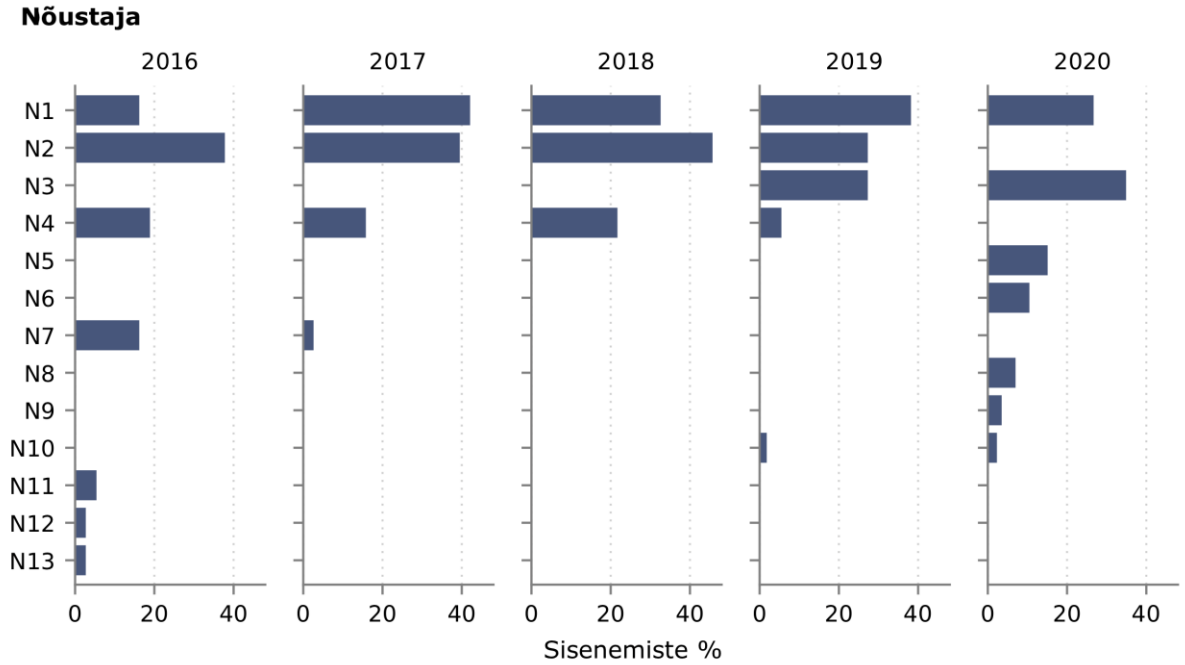

Joonis 17. Iga nõustaja poolt nõustatavate noorte osakaal kõikidest osalejatest.

Erinevatel aastatel on STEPis töötanud erinevad nõustajad, nende nõustatavate noorte osakaalud on varieerunud, ainult 1 nõustaja on noori nõustanud 2016–2020. Kõigi aastate kokkuvõttes on 4 nõustajat kokku tegelenud 82,8% kõigist osalejatest nagu seda näitab ka järgnev joonis.

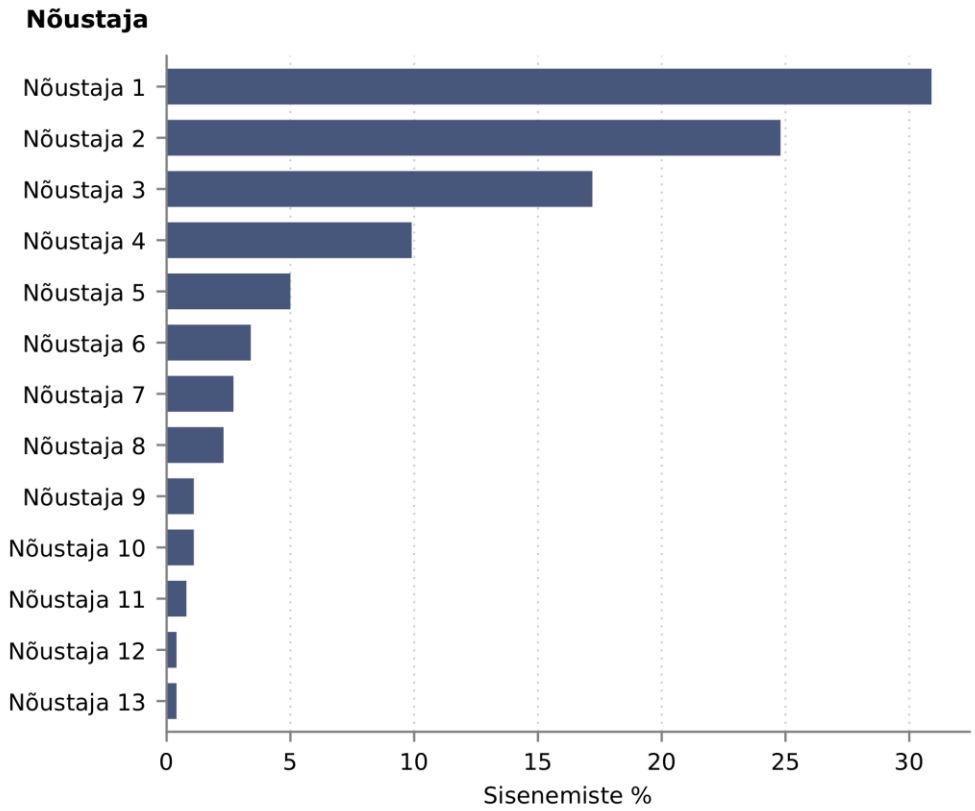

Joonis 18. Iga nõustaja poolt nõustatavate noorte osakaal kõikidest osalejatest.

Järgnevas tabelis on välja toodud, kui suure osa iga nõustaja nõustatud osalejatest moodustasid korduvosalejad ja kui suure osa ühekordsed osalejad. Enamik nõustajatest on nõustanud rohkem või sama palju ühekordseid osalejaid kui korduvosalejaid. Erandina paistab siinkohal silma nõustaja 3, kelle nõustatavatest on ⅔ korduvosalejad, lisaks on nõustaja 12 nõustanud ainult ühte korduvosalejat (s.t mitte ühtegi ühekordset osalejat).

Tabel 4. Nõustajate võrdlus ühekordsete ja korduvosalejate nõustamise osas.

	Ühekordsed osalejad		**Korduvosalejad**	
Peamine nõustaja (anonümiseeritud)	Arv	**%**	Arv	**%**
Nõustaja 1 (N1)	53	**65,4**	28	**34,6**
Nõustaja 2 (N2)	52	**80,0**	13	**20,0**
Nõustaja 3 (N3)	15	**34,9**	28	**65,1**
Nõustaja 4 (N4)	20	**76,9**	6	**23,1**
Nõustaja 5 (N5)	11	**84,6**	2	**15,4**
Nõustaja 6 (N6)	9	**100,0**		
Nõustaja 7 (N7)	4	**57,1**	3	**42,9**
Nõustaja 8 (N8)	3	**60,0**	2	**40,0**
Nõustaja 9 (N9)	1	**100,0**		

Nõustaja 10 (N10)	3	**100,0**		
Nõustaja 11 (N11)	1	**50,0**	1	**50,0**
Nõustaja 12 (N12)			1	**100,0**
Nõustaja 13 (N13)	1	**100,0**		

Osalemise kestus

Järgnevas tabelis on näha statistilised näitajad osalemise keskmise kestuse kohta aastate lõikes: aritmeetiline keskmine, vähim kestus, suurim kestus, standardhälve (keskmine erinevus aritmeetilisest keskmisest) ja mediaan (järjestatud väärtustest see, mis asub keskel). 5 osalejat ei olnud analüüsi tegemise ajaks lõpetanud, seega nende kohta vastavad andmed puuduvad.

Tabel 5. Statistilised näitajad osalemise kestuse kohta aastate lõikes (päevades).

Aasta	Arv	Keskväärtus	Miinimum	Maksimum	Standardhälve	Mediaan
2016	37	61,8	1	423	91,1	37
2017	38	49,2	1	418	66,6	34,5
2018	46	48,5	6	168	40,3	35
2019	55	66,9	3	322	77,3	40
2020	81	74,9	7	243	58,8	57
Kokku	257	62,8	1	423	67,4	42

Keskmine osalemise kestus on aastate lõikes muutunud, kuid 2017. ja 2018. aastatel olid noored STEPiga seotud kõige lühemat aega – keskmiselt natuke alla 50 päeva, samas pärast 2018. aastat on see aeg muutunud pikemaks, jõudes 2020. aastaks keskmiselt umbes 75 päevani. Standardhälbe põhjal saab öelda, et kõige “keskmiselähedasemad” osalemise kestused olid 2018. aastal, samas kõige suurem keskmine erinevus aritmeetilisest keskmisest oli 2016. aastal. Üldiselt jäi kõigi aastate lõikes poolte osalejate programmi kestus 22 ja 72 päeva vahele, 90% osalejate jaoks oli see 7 kuni 210 päeva. Kuna programmi on korduvalt sisuliselt edasi arendatud ja 2020. aasta alguses algas COVID-19 kriis, pole võimalik programmi tüüpilist osalemise kestuse kohta veel järeldusi teha.

Järgnev tabel näitab, kui kaua osalesid programmis keskmiselt ühekordsed ja korduvosalejad ning kui kaua neid keskmiselt nõustati. Ehkki mõlemad tüüpi osalejad osalesid keskmiselt 62–63 päeva, on korduvosalejate standardhälve märgatavalt suurem. See viitab sellele, et korduvosalejate hulgas on suhteliselt rohkem nii neid, kes osalesid programmis võrdlemisi lühidalt, kui ka neid, kelle osalus kestis võrdlemisi kaua. Seevastu ühekordsete osalejate hulgas on rohkem neid, kelle osaluse kestus jääb grupi keskmise lähedale.

Tabel 6. Ühekordsete ja korduvosalejate osaluskestuse ja nõustamisminutite võrdlus.

	Ühekordsed osalejad		**Korduvosalejad**	
	Keskväärtus	Standardhälve	Keskväärtus	Standardhälve

Osaluse kestus	62,3	58,3	63,8	85,6
Nõustamisminutite arv	177,1	122,7	155,4	110,9

Nagu näha allolevast tabelist, on korduvosalejate osalemise kestus ja nõustamisminutite arv osaluskordade lõikes kahanenud. Selle põhjal võime järeldada, et korduvosalejate suurem standardhälve tuleneb osaliselt sellest, et esimesel osaluskorral osaletakse keskmisest kauem, samas kui hilisematel osaluskordadel lõpetatakse programm keskmisest kiiremini.

Ühelt poolt võib eeldada, et need tegurid, mis suurendavad selle tõenäosust, et osaleja veedab programmis keskmiselt kauem aega (nt riskitegurid), võivad samaaegselt negatiivselt mõjutada töö leidmist ja töösuhte hoidmist ning seeläbi suurendada vajadust programmi uuesti siseneda. Samuti on võimalik, et need noored, kes on programmis juba veetnud kaua aega, on loonud sideme enda nõustajaga ja STEP-programmiga, mis soodustab programmiga uuesti liitumist. Teisalt on tõenäoline, et teisel või kolmandal sisenemisel on protsess osalejatele juba tuttav ning osa eelmisel sisenemisel tehtud tööst kandub üle ning lühendab programmis osalemise kestust.

Siinkohal on oluline märkida, et riskitegurite ja osaluse kestuse vahel ei tuvastatud statistiliselt olulisi seoseid, seega ei ole võimalik öelda, et ükski STEPis mõõdetavatest riskiteguritest pikendab programmis osalemist. Sellegipoolest võib esineda teisi riskitegurid, mis osalemisele nii mõjuvad. Statistilisse analüüsi olid kaasatud kõik STEPis osalejad, mitte ainult korduvosalejad.

Tabel 7. Korduvosalejate osaluskestuse ja nõustamisminutite võrdlus kõigi osalemiskordade lõikes

	Korduvosalejate osaluse kestus		**Korduvosalejate nõustamisminutite arv**	
	Keskväärtus	Standardhälve	Keskväärtus	Standardhälve
Esimesel osalemiskorral	67,1	77,6	168,3	114,7
Teisel osalemiskorral	62,9	94,7	153,7	108,3
Kolmandal osalemiskorral	61,1	81,1	122,3	124,8
Neljandal osalemiskorral	40,7	23,5	90	36,1

Nõustamisminutite arv

Nõustamisminutite lugemisel on kuni 2019. aastani (k.a) arvestatud ainult füüsilisi kohtumisi osalejaga. Alates 2020. aastast on arvesse võetud ka nõustamisi e-kanalis ja telefoni teel. Arvesse ei ole võetud juhtumikorralduslikku tööd (nt nõustaja suhtlus teiste spetsialistide, osaleja vanemate ja tööandjatega jms). Programmis osalemise jooksul ühele noorele kulunud nõustamisaega minutites näitab järgnev joonis.

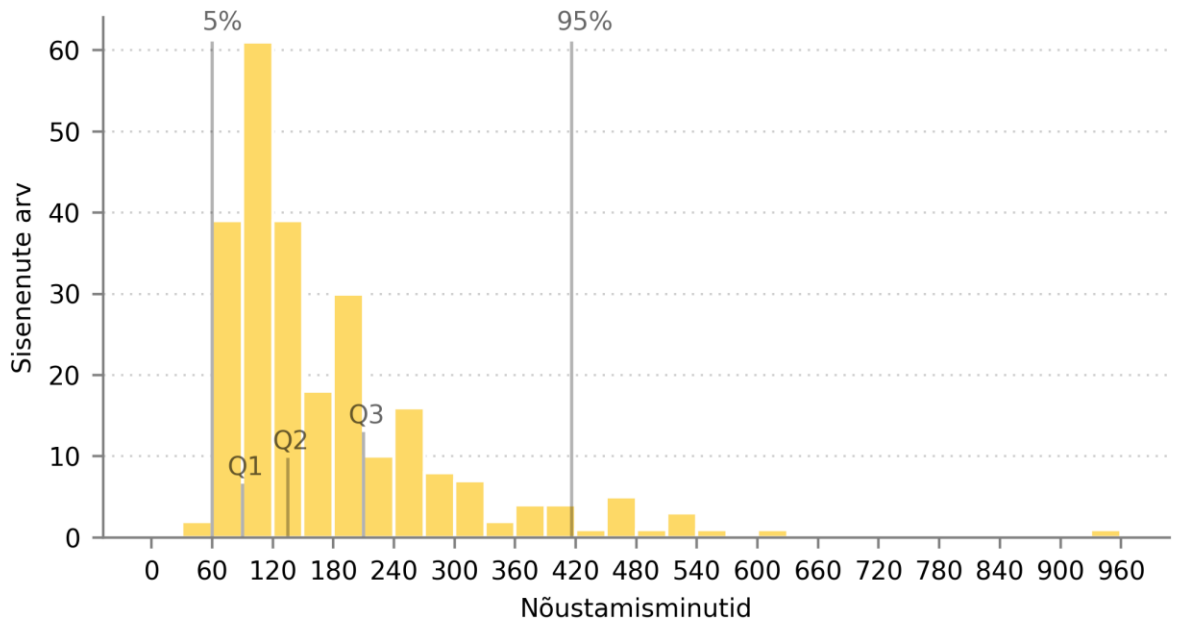

Joonis 19. Programmis osalemise jooksul ühele noorele kulunud nõustamisaja esinemise sagedus (minutites).

Järgnevas tabelis on statistilised näitajad osalemise keskmise kestuse kohta aastate lõikes: aritmeetiline keskmine, vähim kestus, suurim kestus, standardhälve (keskmine erinevus aritmeetilisest keskmisest) ja mediaan (järjestatud väärtustest see, mis asub keskel). 9 osaleja andmed puuduvad.

Tabel 8. Statistilised näitajad nõustamisminutite arvu kohta aastate lõikes (minutites).

Aasta	Arv	Keskväärtus	Miinimum	Maksimum	Standardhälve	Mediaan
2016	37	220	60	540	135,6	180
2017	38	168,7	60	360	78,7	162,5
2018	46	177,4	60	450	85,1	160
2019	55	118,1	60	525	77,8	90
2020	81	178,4	42	953	150,3	120
Kokku	257	169,9	42	953	119,1	135

Nõustamisaja varieeruvus osalejate lõikes oli eriti suur 2016. ja 2020. aastal. Keskmiselt sai üks noor programmis osalemise jooksul umbes 170 minutit nõustamist, 90% osalejate jaoks jäi see aeg 60 ja 415 minuti vahele.

Tabel 7 näitab, kuidas korduvosalejate puhul kahaneb nõustamisminutite arv iga osalemiskorraga. Kui esimesel osalemiskorral on korduvosalejaid nõustatud keskmiselt 168 minutit, siis kolmandaks korraks on see langenud 122 minutile ja neljandaks korraks 90 minutile.

Mitmes sisenemine

Järgneval joonisel on kujutatud, kui suure osa iga aasta kõigist osalejatest moodustasid need osalejad, kellel see oli 1., 2., 3. või 4. kord siseneda.

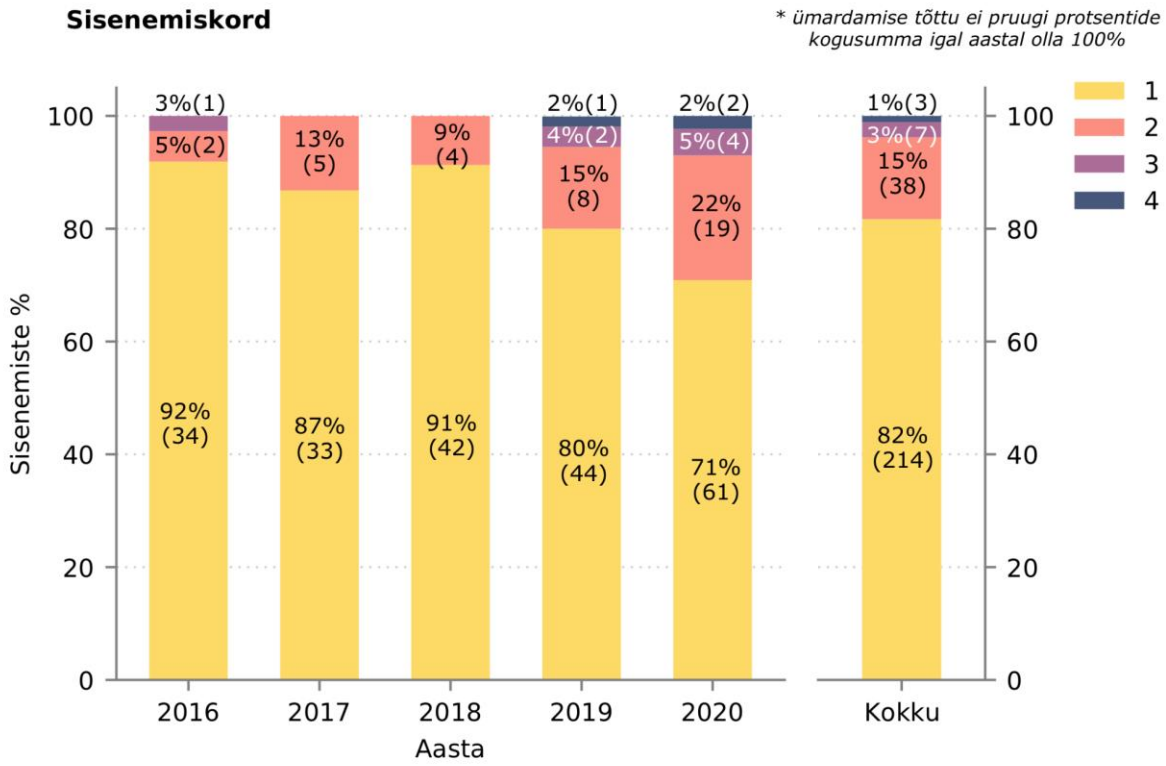

Joonis 20. Osalejate jaotus selle järgi, mitmendat korda nad vastaval aastal programmi sisenesid.

Üldiselt on aastate jooksul suurenenud korduvsisenejate osakaal, jäädes 8% ja 29% vahele. 2019. ja 2020. aastatel on lisandunud ka neid, kes osalesid programmis neljandat korda.

Kas osaleja oli sisenemisel teisel teenusel?

Enne STEP-programmi sisenemist võis noor olla ka mõnel teisel teenusel, nt Töötukassas, kohalikus omavalitsuses või mõnes muus programmis. Kui suure osa need noored iga aasta osalejatest moodustasid, näitab järgnev joonis. Kõigi osalejate kohta seda infot pole.

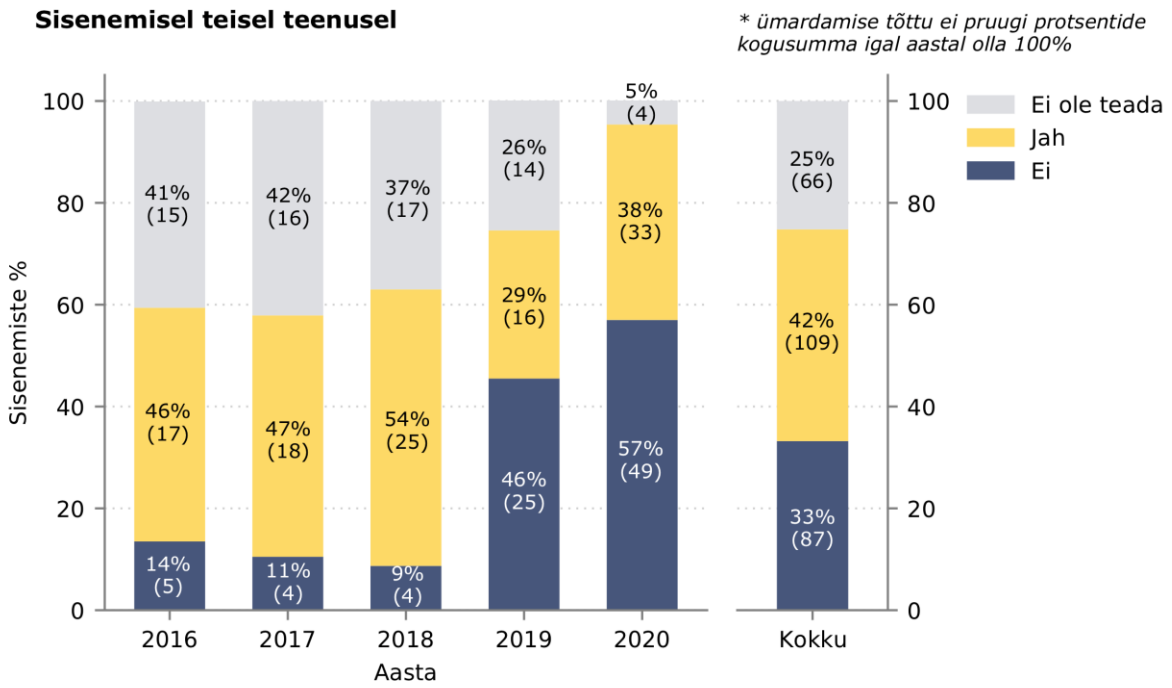

Joonis 21. Osakaal osalejatest, kes olid sisenemisel teadaolevalt mõnel teisel teenusel.

Esimesel kolmel aastal nende osalejate osakaal, kes olid sisenemisel teisel teenusel, natuke kasvas, 2019–2020 see vähenes märgatavalt. Samas väheneb nende osalejate osakaal, kelle kohta pole teada, kas nad olid STEP-programmi sisenedes teisel teenusel või mitte, nii et ei saa kindlalt öelda, kas need umbes 40% osalejatest 2016.–2018. aastatel olid sisenedes teisel teenusel või mitte.

Kas STEPi osaleja oli samal ajal teisel teenusel?

Lisaks STEP-programmile on mõned osalejad olnud samal ajal ka mõnel teisel teenusel. Järgnev tabel näitab, kui suur osa osalejatest on (nõustajatele teadaolevalt) igal aastal paralleelselt STEP-programmiga osalenud mõnel teisel teenusel.

Tabel 9. Osalejate arv ja osakaal osalejatest, kes osalesid paralleelselt STEP-programmiga mõnel teisel teenusel.

Aasta	Teisel teenusel	Arv	%
2016	Ei / ei ole tuvastatud	18	**48,6**
	Jah	19	**51,4**
2017	Ei / ei ole tuvastatud	17	**44,7**
	Jah	21	**55,3**
2018	Ei / ei ole tuvastatud	18	**39,1**
	Jah	28	**60,9**
2019	Ei / ei ole tuvastatud	31	**56,4**
	Jah	24	**43,6**

2020	Ei / ei ole tuvastatud	29	**33,7**
	Jah	57	**66,3**
Kokku	Ei / ei ole tuvastatud	113	**43,1**
	Jah	149	**56,9**

Keskmiselt on STEP-programmiga samal ajal teisel teenusel olnud noored moodustanud kõigist osalejatest vähemalt 56,7%. Nende osakaal oli 2019. aastal väiksem kui muidu (43,6%), samas 2020. aastal moodustasid nad kõigist umbes kaks kolmandikku, mis on suurem osa kui ühelgi varasemalt aastal.

Kas osaleja suunati teisele teenusele?

Mõnedel osalejatel võis olla STEPi sisenedes probleeme, mis ei jäänud STEPi otsesesse tegevusvaldkonda (nt psühholoogilise abi vajadus), seega nad suunati lisaks ka teisele teenusele. Järgneval joonisel on näha nende noorte osakaal, kelle STEPi nõustaja suunas mõnele teisele teenusele lisaks STEP-programmile. Kõigi osalejate kohta seda infot pole.

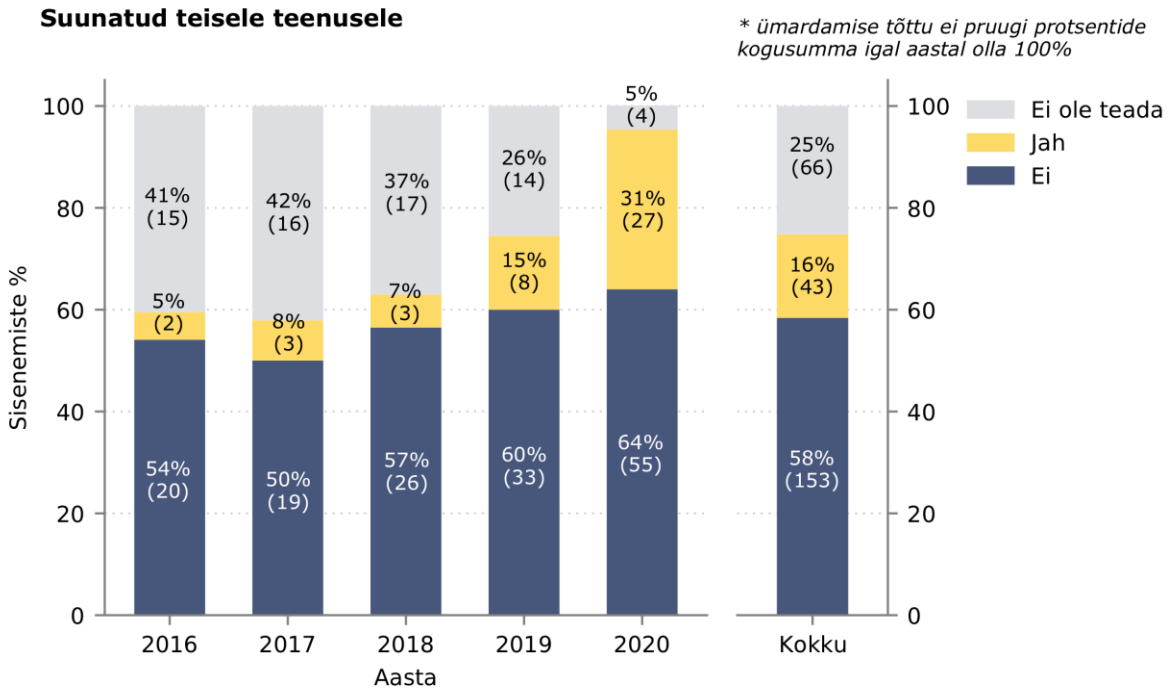

Joonis 22. Osakaal programmis osalejatest, kelle STEPi nõustaja suunas mõnele teisele teenusele lisaks STEP-programmile.

Joonisel tuleb välja selge trend, et ajaga on järjest rohkem noori suunatud teisele teenusele, aastate lõikes keskmiselt 16,4%, 2020. aasta osalejatest oli neid umbes kolmandik. Nende osalejate osakaal, kelle kohta pole teada, kas nad suunati teisele teenusele või mitte, väheneb seetõttu, et vastav registreerimine on muutunud iga aastaga täpsemaks.

Kas suheldi osaleja vanematega?

Järgmisel joonisel on näha nende noorte osakaal iga aasta osalejatest, kelle vanematega nõustajad suhtlesid. Kõigi osalejate kohta seda infot pole.

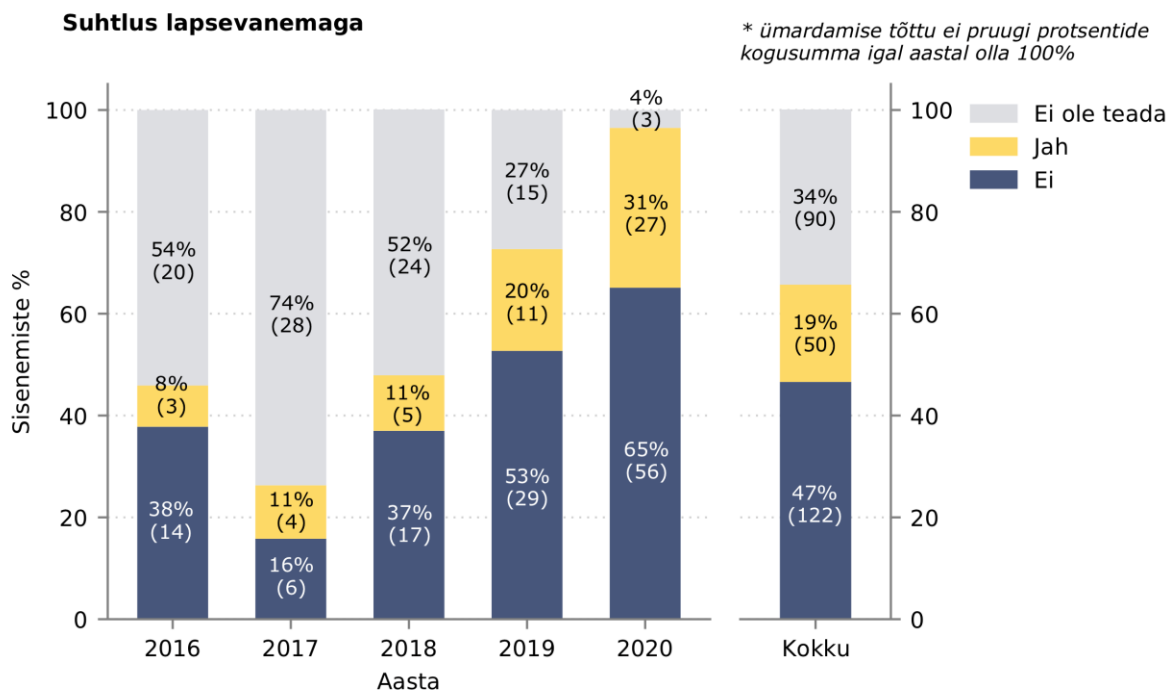

Joonis 23. Osakaal programmis osalejatest, kelle nõustajad suhtlesid nende vanematega.

Nende osalejate osakaal, kelle vanematega nõustajad rääkisid, on igal aastal järjest suurenenud (2016 8,1%-lt 2020 31,4%-le). Samas väheneb nende osalejate osakaal, kelle kohta pole teada, kas nende vanematega räägiti või mitte.

Üldiselt on korduvosalejate vanematega suheldud võrdlemisi sagedamini (29,7% osalejate puhul) kui ühe korra osalenud noorte vanematega (12,7% osalejate puhul). Erinevust võib osaliselt selgitada sellega, et korduvosalejad on keskmiselt nooremad ja elavad veidi suurema tõenäosusega koos vanematega. Samas tuleb märkida, et ühekordsete osalejatest 41,6% on andmed puudu, seega võivad tegelikud osakaalud erineda sellest, mida peegeldavad praegused andmed.

Eduindikaatorid

Töövestlusele jõudmine

Kui suur osa kõigist igal aasta programmis osalejatest jõudsid vähemalt ühele töövestlusele, on näha järgneval joonisel. Kõigi osalejate kohta seda infot pole.

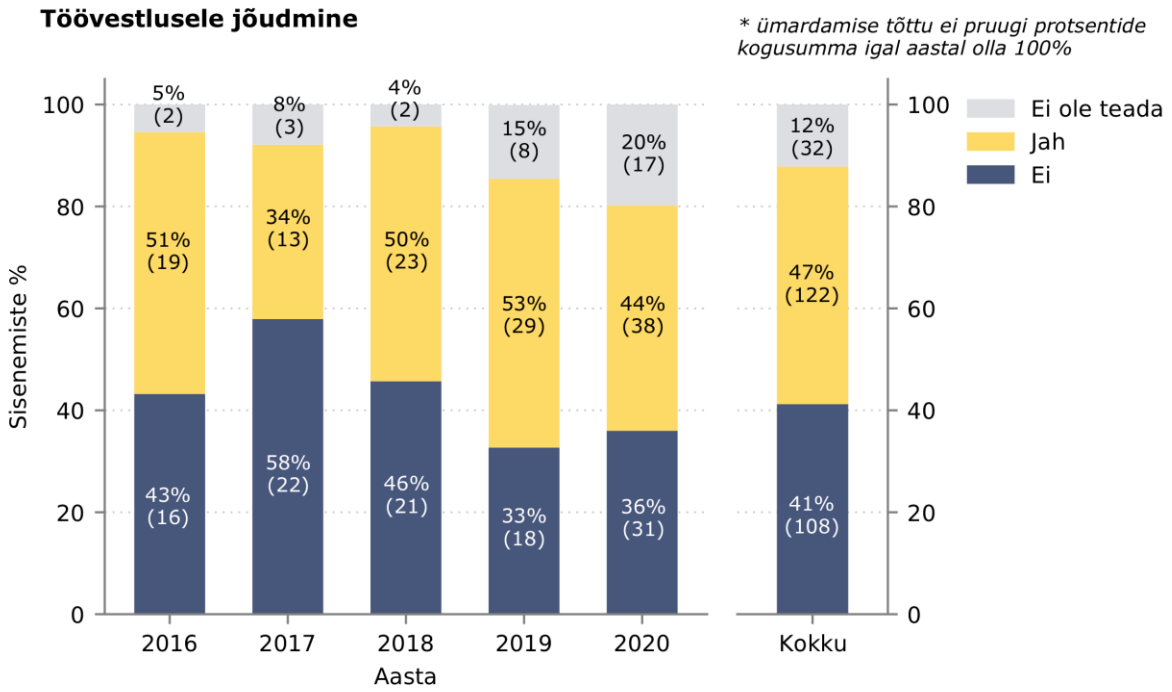

Joonis 24. Osakaal programmis osalejatest, kes jõudsid pärast programmi vähemalt ühele töövestlusele.

Üldiselt kõigub töövestluseni jõudnud noorte osakaal 35% ja 50% vahel. Keskmiselt jõudis töövestlusele 46,6% osalejatest.

Töövestluseni kuluv aeg

Järgneval joonisel on kujutatud, kui kaua kulus osalejatel esimese töövestluseni jõudmiseks alates programmi sisenemisest. Joonisel ja statistikas on arvestatud ainult neid, kes jõudsid töövestlusele ja kelle kohta oli vestluseni kuluva aja info olemas. Seda infot polnud 131 sisenemise kohta.

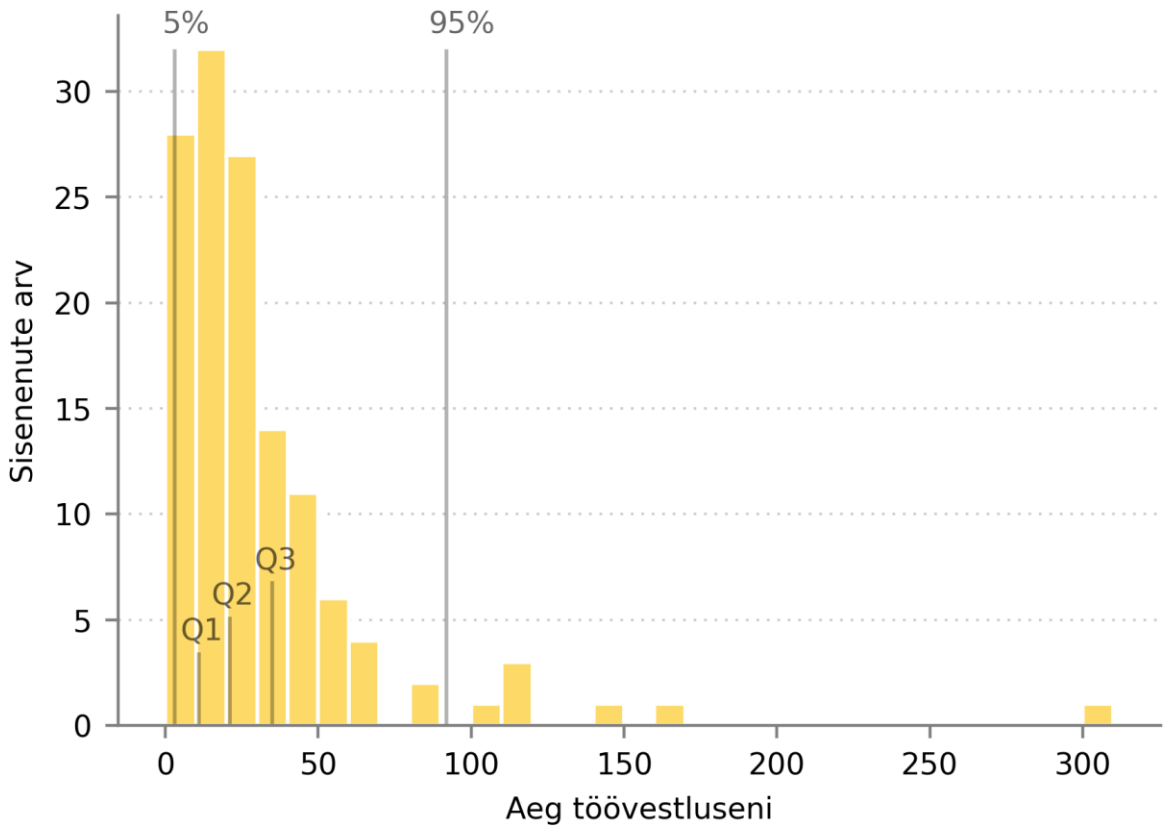

Joonis 25. Aeg, mis kulus programmis osalejatel selleks, et jõuda töövestluseni (päevades).

Keskmiselt kulus osalejal töövestluseni jõudmiseks 30,6 päeva. 2017. aastal jõuti töövestluseni umbes kolme nädalaga, muudel aastatel on selleks keskmiselt kulunud natuke üle 30 päeva. Järgnevas tabelis on esitatud täpsemad statistilised näitajad.

Tabel 10. Statistilised näitajad töövestluseni jõudmise aja kohta aastate lõikes (päevades).

Aasta	Keskväärtus	Miinimum	Maksimum	Standardhälve	Mediaan
2016	30,2	6	111	26,5	22
2017	21,1	7	37	10,9	20
2018	31,4	7	162	31,6	20,5
2019	34,2	2	305	57,3	18,5
2020	31,2	1	116	29,7	23,5
Kokku	30,6	1	305	36,7	21

Programmi lõpetamine

Programm lõpeb osaleja jaoks siis, kui ta kas saab tööle STEP-töölepinguga, suundub STEP-õppesse, leiab ise töö (tööandja võib olla STEP-programmi nõustajale teada või teadmata), sõlmib töölepingu mitte STEP-partneriga või katkestab programmi (ehk ei läbi seda). Kõik lõpptulemused peale katkestamise on osaleja jaoks positiivsed. Järgnev tabel näitab, kuidas on aastate lõikes muutunud programmi erinevate tulemustega lõpetanud osalejate arvud ning osakaalud.

Tabel 11. Programmi lõpetamise variantide jagunemine aastate jooksul.

	Aasta											
	2016		**2017**		**2018**		**2019**		**2020**		**Kokku**	
Lõpptulemus	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**
STEP-õpe	1	**2,7**			6	**13,0**	8	**14,5**	13	**16,0**	28	**10,9**
STEP-tööleping	12	**32,4**	12	**31,6**	9	**19,6**	24	**43,6**	29	**35,8**	86	**33,5**
Tööleping mitte STEP-partneri juures							2	**3,6**	8	**9,9**	10	**3,9**
Leidis ise töö: tööandja STEPile teada			2	**5,3**	3	**6,5**	2	**3,6**			7	**2,7**
Leidis ise töö: tööandja STEPile teadmata	8	**21,6**	6	**15,8**	8	**17,4**	6	**10,9**	2	**2,5**	30	**11,7**
Katkestas	16	**43,2**	18	**47,4**	20	**43,5**	13	**23,6**	29	**35,8**	96	**37,4**
Lõpetas hea tulemusega	21	**56,8**	20	**52,6**	26	**56,5**	42	**76,4**	52	**64,2**	161	**62,6**

Samuti on tabelist ja allolevalt jooniselt näha, kui paljud osalejad lõpetasid igal aastal hea tulemusega. Keskmiselt on hea tulemusega lõpetanud pea kaks kolmandikku osalejatest (63%). Hea tulemusega lõpetajate osakaal on aastate lõikes pigem kasvanud, tõustes 57%-lt 64%-ni. Kõige rohkem oli edukaid (hea tulemusega) lõpetajaid 2019. aastal, kui kolm noort neljast lahkus STEP-programmist koolitus- või töösuhtega.

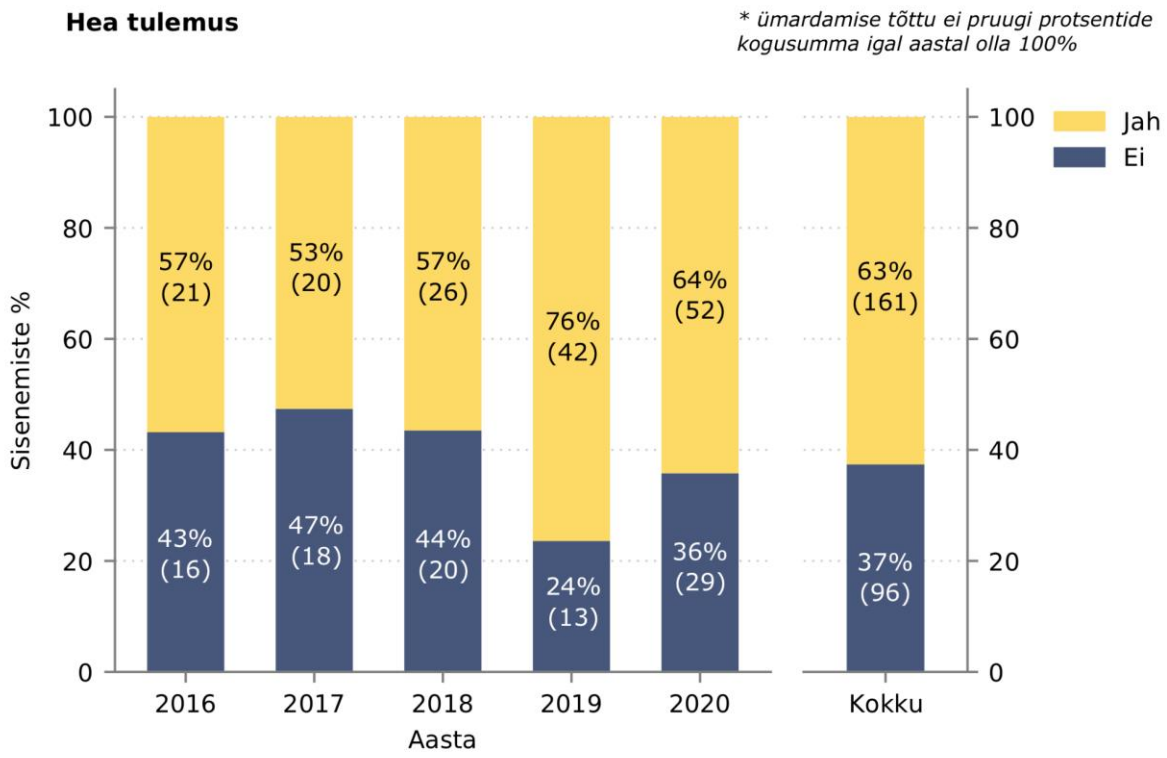

Joonis 26. Hea tulemusega programmi lõpetanute osakaalud aastate lõikes.

STEP-töölepinguga lõpetajate ja STEP-õppesse läinud osalejate arv on aastate lõikes kasvanud. Ka katkestajate arv on aastate lõikes kasvanud, kuid arvestades programmis osalejate arvu kasvu, on katkestajate osakaal kõigist osalejatest kahanenud. Alates 2019. aastast arvestatakse programmi läbimise alla ka töölepingu sõlmimist mitte STEP-partneriga ning see kajastub ka tabelis. Sellega paralleelselt on kahanenud nende osalejate arv, kes leidsid ise töö, kus tööandja oli STEP-programmi nõustajale teada, sest tegemist on sisuliselt sarnaste stsenaariumitega.

Allolev joonis näitab, kuidas on osalejad jagunenud kõigi lõpptulemuste vahel kõigi aastate peale kokku. Kõige rohkem osalejaid lõpetab STEP-programmi STEP-töölepinguga või katkestab osaluse. Sellele järgnevad ise töö leidmine, kui tööandja ei ole STEP-programmile teada ja STEP-õpe. Kokku 17 osalejat on lõpetanud programmi suundudes tööle tööandja juurde, kes ei ole STEP-partner, kuid kes on sellegipoolest STEP-programmile teada.

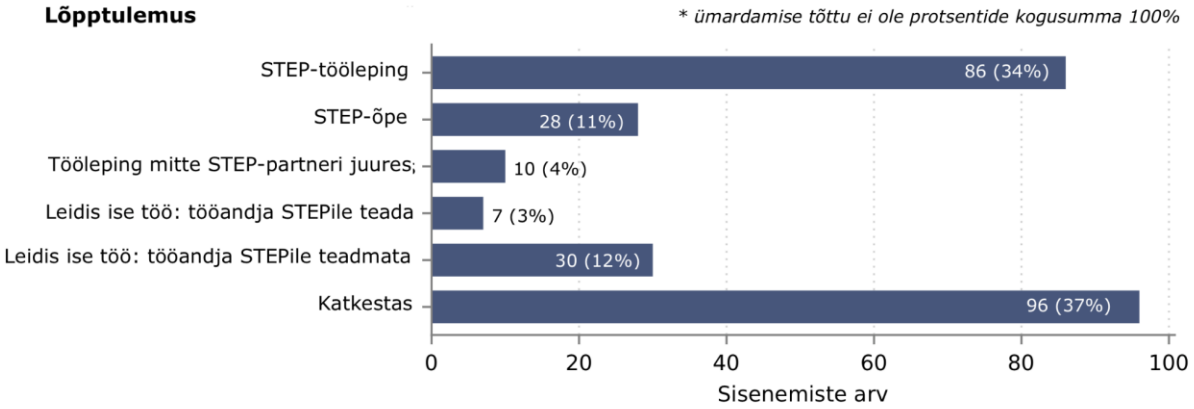

Joonis 27. Programmi lõpetamise tulemuste jagunemine.

Järgnev joonis kujutab täpsemalt kõigi programmi lõpptulemuste osakaalusid aastate lõikes ning aitab eristada positiivseid lõpptulemusi programmi katkestamisest. Positiivsete tulemustega noorte hulka kuuluvad need osalejad, kes läbisid programmi STEP-töölepinguga, STEP-õppega, töölepinguga mitte STEP-partneri juures või ise tööd leides. Nende hulka ei kuulu katkestajad.

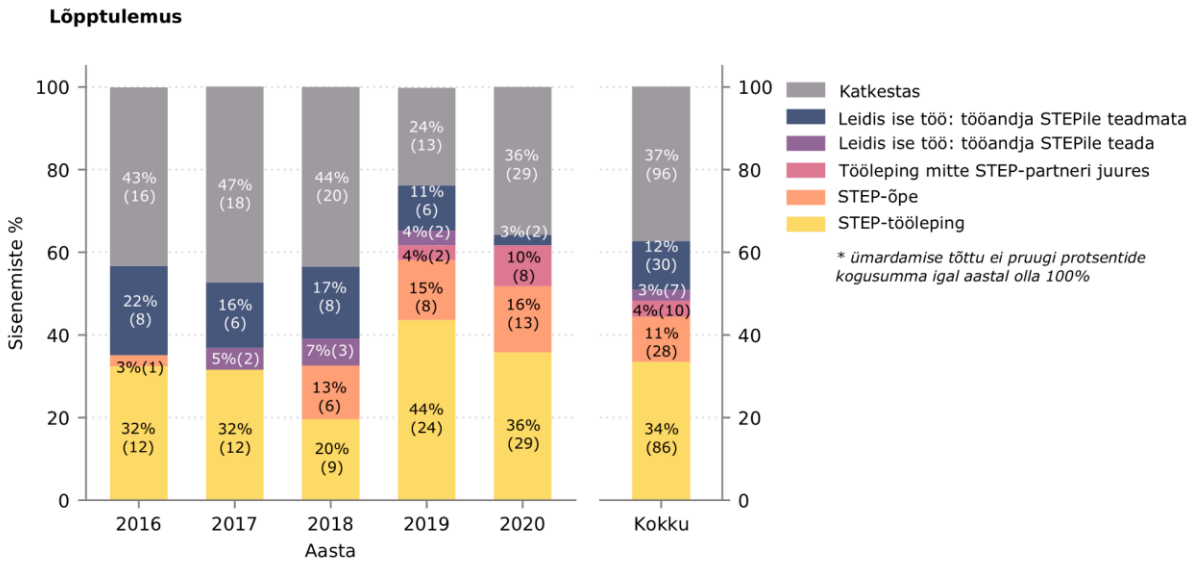

Joonis 28. Programmi lõpetamise tulemuste osakaalud.

Jooniselt selgub, et positiivsete tulemustega noorte osakaal on aastate jooksul pigem tõusnud, olles kõige kõrgem 2019. aastal. Kokku on positiivse lõpptulemusega olnud 63% sisenemistest. STEP-töölepinguga lõpetanud osalejate osakaal on keskmiselt 34%. Alates 2018. aastast on märgatavalt suurenenud STEP-õppega lõpetanud osalejate osakaal. Aastate lõikes on kahanenud ise töö leidnud noorte osakaal ning kasvanud mitte STEP-partneri juurde tööle läinud noorte osakaal. Need muutused peegeldavad osaliselt ka muudatusi andmekorjes ja osalejate arvestamises.

Programmi positiivsete lõpptulemuste hulka on arvestatud ise töö leidmine, mis hetkel STEP-programmi ametliku läbimise alla ei kuulu. Selle lõpptulemuse käsitlemine programmi läbimisest eraldi on soovituslik kahel põhjusel. Esiteks ei ole ise töö leidmise kohta kogutud andmeid nii põhjalikult kui programmi läbimise andmeid ning töösuhte legitiimsust ei ole alati olnud võimalik üle kontrollida. Teiseks ilmneb mõjutegurite seoste analüüsist, et mitmed tegurid mõjutavad programmi läbimist ja ise tööd leidmist erinevalt. Näiteks on vene keelt kõnelevad osalejad eesti keelt kõnelevatest osalejatest programmi läbimises edukamad, kuid ise töö leidmises vähem edukad. See annab märku, et tegemist on sisemiselt erinevate gruppidega, kus mängivad rolli erinevad tegurid. Kui käsitleda kõiki programmi läbinud ja ise tööd leidnud noori ühe “homogeense” grupina, tekib oht, et erineva suunaga mõjud tühistavad teineteist ning mõned nähtavad seosed kaovad.

Programmi läbimine

Osaleja loetakse programmi läbinuks, kui ta suundus STEP-õppesse, STEP-tööle, või tööle mitte STEP-partneri juurde. Iga sisenemist on arvestatud eraldi, isegi kui üks noor sisenes mitu korda. 5 osaleja andmed joonisel puuduvad, sest nad ei olnud veel programmi lõpetanud. Joonis kujutab programmi läbinute osakaalu iga aasta kõigist osalejatest.

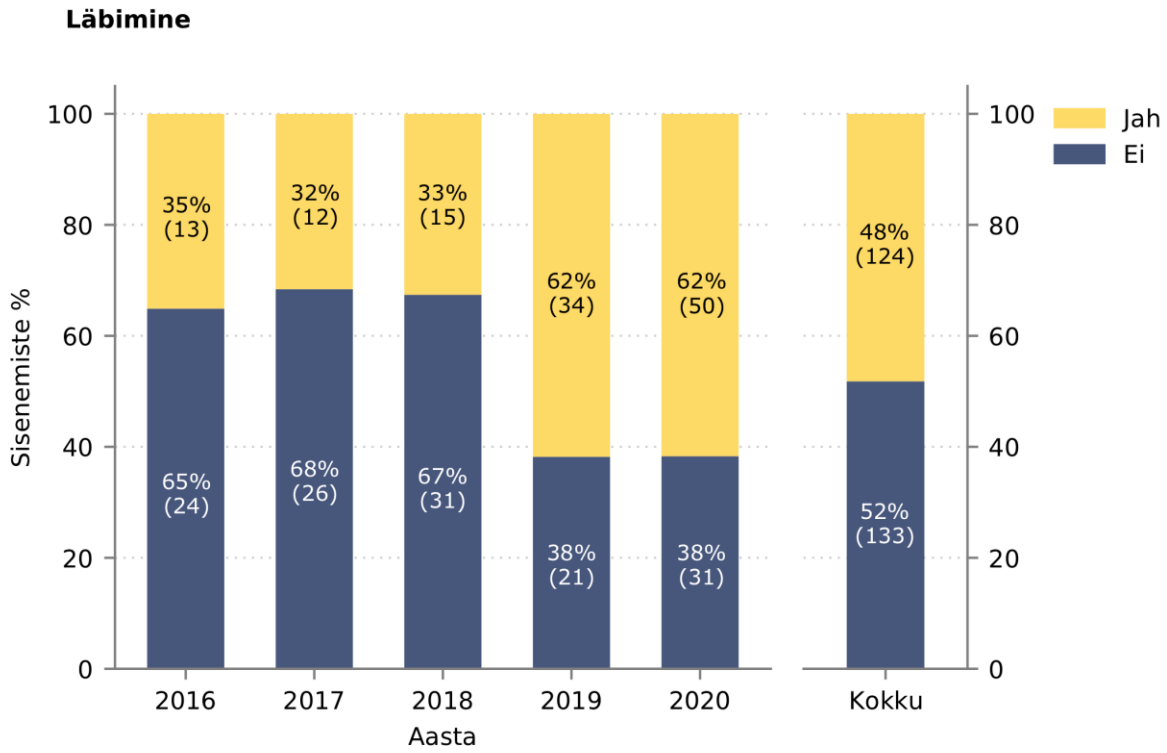

Joonis 29. Programmis osalejate osakaal, kes vastaval aastal programmi läbisid.

2016–2018 läbis programmi umbes kolmandik kõigist osalejatest, 2019-2020 umbes kaks kolmandikku. Kokku on programmi läbinud umbes pooled osalejatest.

Läbimise põhjused

Järgneval joonisel on näha, kui suur osa kõigist läbijatest suundus STEP-tööle, STEP-õppesse või tööle mitte STEP-partneri juurde.

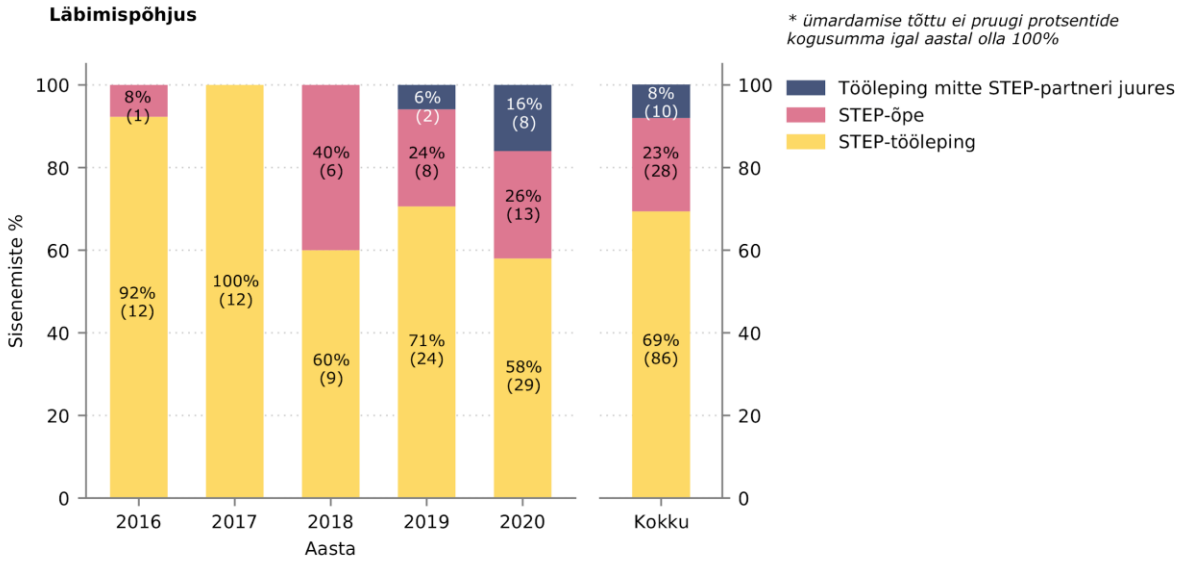

Joonis 30. Programmi läbimise tulemuste jagunemine.

2017. aastal oli programmi lõpuks kõigil läbijatel STEP-tööleping, mis on igal aastal olnud levinuim läbimise põhjus, samas alates 2018. aastast on arvestatava osa (umbes 30–40%) kõigist läbijatest moodustanud need, kes läksid STEP-õppesse või tööle mitte STEP-partneri juurde.

Korduv- ja ühekordsete osalejate läbimise võrdlus

Järgmisel joonisel võrreldakse ühekordsete ja korduvosalejate programmi läbimise või mitte läbimise ning läbimise põhjuste osakaalusid. Korduvosalejate puhul on arvestatud iga sisenemise tulemust.

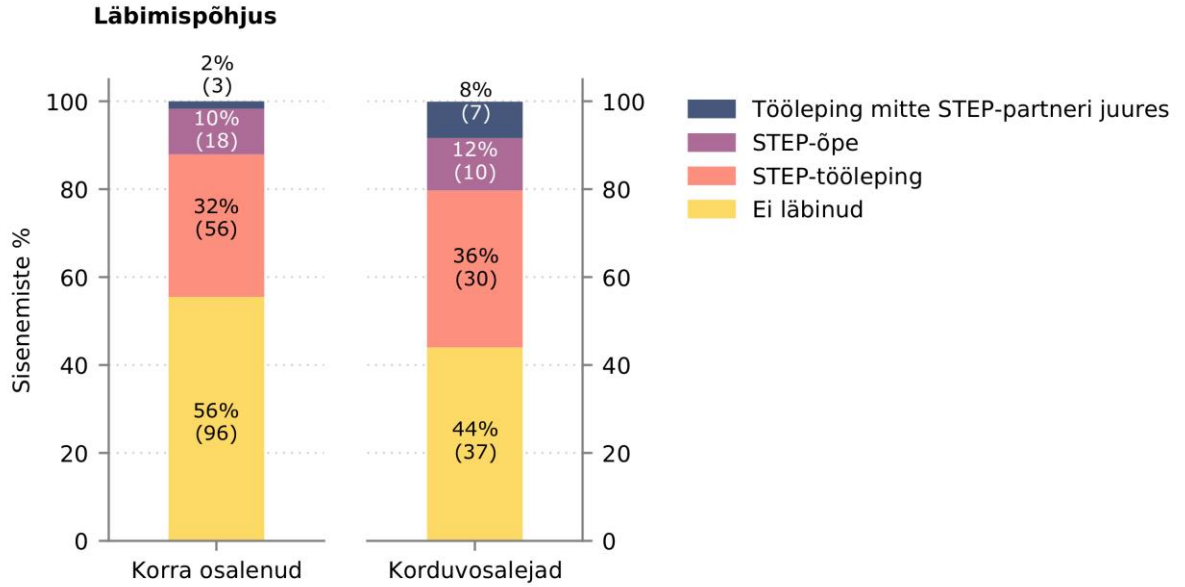

Joonis 31. Programmi läbimise põhjuste võrdlus ühekordsete ja programmis korduvalt osalenud inimeste vahel.

Üldiselt oli korduvosalejate seas läbijate osakaal natuke suurem kui ühekordsete osalejate läbimisprotsent, kuigi STEP-töölepinguga programmist väljunud noorte osakaal märgatavalt ei erine. Korduvosalejate seas on aga mitte STEP-partneri juures töö leidnud osalejate osakaal umbes 5 korda suurem kui ühekordsete osalejate mitte STEP-partneri tööle läinud noorte osakaal.

6 kuu pärast tööl, koolis või koolitusel

6 kuud pärast programmi lõpetamist uuritakse osalejate käest, kas nad on jätkuvalt koolis või tööl. Tulemused aastate kaupa on järgneval joonisel, arvesse on võetud ainult neid osalejaid, kes olid programmi läbinud. Analüüsist on välja jäetud 29 noort, kelle läbimisest oli analüüsi tegemise ajal möödas vähem kui 6 kuud, ning 6 noort, kellega ei saanud nõustaja või läbiviija 6 kuud pärast läbimist kontakti. Arvestatud on kõiki sisenemisi eraldi.

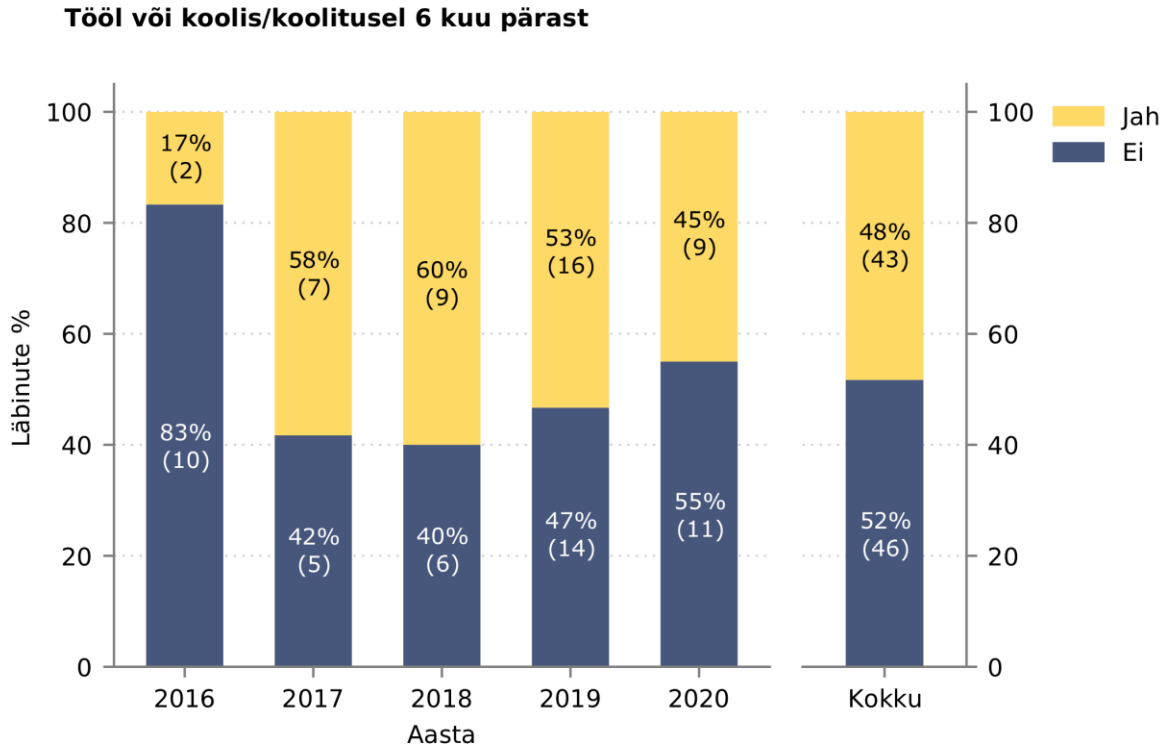

Joonis 32. Inimeste arv ja osakaal, kes olid 6 kuud pärast programmi läbimist koolis või tööl.

Aastate lõikes on 6 kuud pärast programmi läbimist tööl, koolis või koolitusel olnud umbes pooled programmi läbijatest. Kui 2016. aastal oli neid kõigist läbijatest alla viiendiku, siis alates 2017. aastast on nende osakaal jäänud 45% ja 60% vahele.

Õigusrikkumised pärast osalemist

Õigusrikkumisi pärast programmis osalemist arvestatakse karistusregistri andmete abil. Siinjuures tuleb arvestada, et algandmed võivad olla väga ebatäpsed. Ühelt poolt võivad pikkade menetlusaegade tõttu kajastuda karistused õigusrikkumiste eest, mis olid sooritatud enne programmi sisenemist. Teisalt kajastuvad ainult registreeritud õigusrikkumised, mis ei pruugi kajastada osalejate kõiki õigusrikkumisi peale programmi sisenemist ning vaatluse alt jäävad välja

uued õigusrikkumised, mille menetlustulemused kajastuvad karistusregistris hiljem kui 12 kuud peale programmi lõpetamist. Lisaks jäid vaatluse alt välja osalejad, kes olid programmis osalemise ajal endiselt alaealised. Seega võib karistusregistri andmete kasutamine tuua kaasa õigusrikkumiste arvu ala- või ülehindamist, sealjuures pole vea suurus teada.

Allolev joonis näitab kokkuvõtlikult osakaalu osalejatest, kes said 6 ja 12 kuu jooksul väärteo- ja/või kriminaalkaristuse.

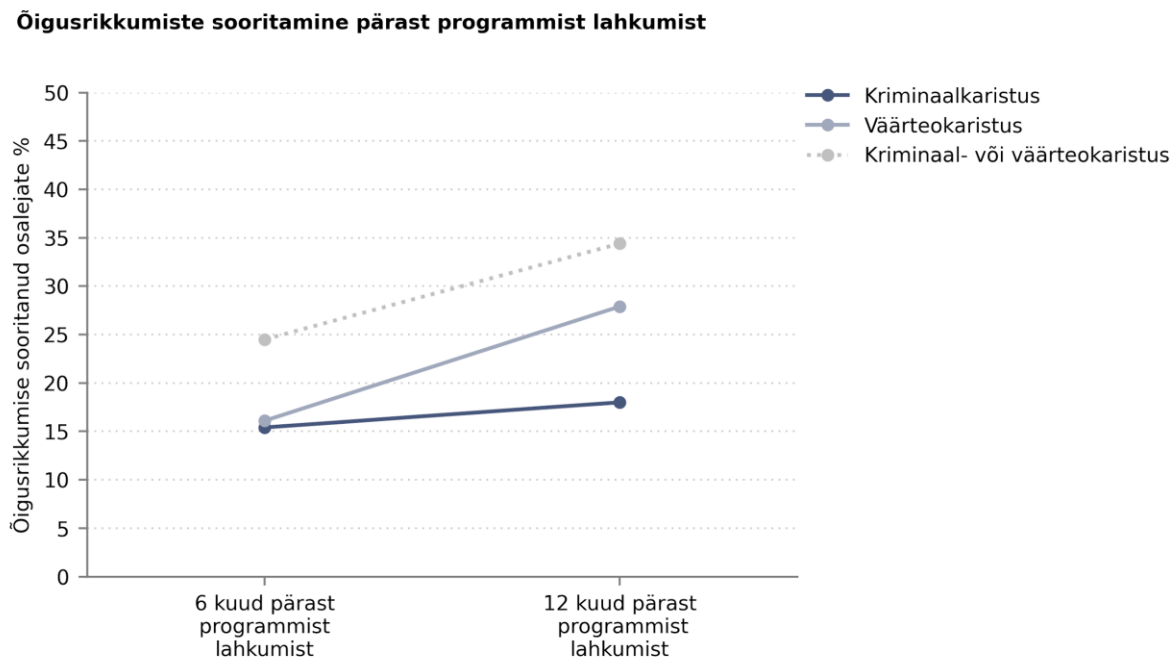

Joonis 33. Registreeritud karistused õigusrikkumiste sooritamise eest peale programmist lahkumist..

6 kuu jooksul pärast programmist lahkumist oli uue väärteo või kuriteo sooritanud 25% osalejatest, sh 16% väärteo, 15% kuriteo ja 7% mõlemad. 12 kuu jooksul peale programmist lahkumist olid väärteo või kuriteo sooritanud 34% osalejatest, sh 28% väärteo, 18% kuriteo ja 12% mõlemad.

Oluline on märkida, et programmi korduvrikkumistega sisenenud osalejate uute õigusrikkumiste määr oli kõrgem. 6 kuu jooksul sooritasid neist väärteo või kuriteo 30% ja 12 kuu jooksul 41%.

6 kuu jooksul sooritatud õigusrikkumised

Andmed 6 kuu jooksul peale programmi lõpetamist sooritatud õigusrikkumiste kohta on olemas 143 noore kohta. Nende põhjal on võimalik hinnata osalejate retsidiivsust erinevates õigusrikkumiste kombinatsioonides. Järgnev tabel näitab, kui paljud osalejad on 6 kuu järel toime pannud kuriteo, väärteo, mõlemad või vähemalt ühe õigusrikkumise ning kuidas neid osakaalusid mõjutab õigusrikkumiste taust, millega osaleja STEP-programmi sisenes.

Tabel 12. 6 kuu jooksul pärast programmist lahkumist toime pandud rikkumised osalejatel, kellel oli sisenemisel kriminaal- või väärteokaristus.

	Sisenemisel	6 kuu jooksul pärast programmist lahkumist

Osalejad, kes olid sisenemisel sooritanud...			sooritasid KK		sooritasid VT		sooritasid KK **ja** VT		sooritasid KK **või** VT	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
KK	111	**77,6**	18	**16,2**	21	**18,9**	9	**8,1**	30	**27,0**
VT	107	**74,8**	20	**18,7**	22	**20,6**	10	**9,3**	32	**29,9**
KK **ja** VT	75	**52,4**	16	**21,3**	20	**26,7**	9	**12,0**	27	**36,0**
KK **või** VT	143	**100,0**	22	**15,4**	23	**16,1**	10	**7,0**	35	**24,5**

Tabelist on näha, et hoolimata sellest, kas noor sisenes programmi kriminaal- või väärteokaristuse kaaluga rikkumisega, on 6 kuu järel erinevate õigusrikkumiste sooritamise määrad sarnased. Samuti näeme, et neil noortel, kes olid programmi sisenedes sooritanud nii kuriteo kui väärteo, on 6 kuu pärast kõige kõrgemad retsidiivsusmäärad.

Korduvate õigusrikkumistega programmi sisenenud noorte retsidiivsusmäärad on näha järgmises tabelis.

Tabel 13. 6 kuu jooksul pärast programmist lahkumist toime pandud rikkumised osalejatel, kellel oli sisenemisel korduv kriminaal- või väärteokaristus.

Osalejad, kes olid sisenemisel sooritanud...	**Sisenemisel**		**6 kuu jooksul pärast programmist lahkumist**							
			sooritasid KK		sooritasid VT		sooritasid KK **ja** VT		sooritasid KK **või** VT	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
korduva KK	66	**46,2**	14	**21,2**	20	**30,3**	9	**13,6**	25	**37,9**
korduva VT	79	**55,2**	15	**19,0**	20	**25,3**	9	**11,4**	26	**32,9**
korduva KK **ja** VT	41	**28,7**	11	**26,8**	17	**41,5**	8	**19,5**	20	**48,8**
korduva KK **või** VT	104	**72,7**	18	**17,3**	23	**22,1**	10	**9,6**	31	**29,8**

Korduva õigusrikkumise toime pannud noori on vähem, kuid nende retsidiivsusmäärad on võrreldes määradega tabelis 13 igas kategoorias kõrgemad. See tähendab, et osalejad, kes on varem rohkem õigusrikkumisi sooritanud, panevad neid ka tulevikus suurema tõenäosusega toime.

12 kuu jooksul sooritatud õigusrikkumised

12 kuu jooksul toime pandud õigusrikkumised hõlmavad endas neid, mis pandi toime esimese 6 kuu jooksul (tabelid 12 ja 13) ja neid mis lisandusid aasta teise poole jooksul. Andmed 12 kuu järgsete õigusrikkumiste kohta on olemas 122 osaleja kohta. Tabelid 14 ja 15 kajastavad 12 kuu jooksul kuritegusid ja väärtegusid toime pannud osalejate arve ja osakaale, jaotatud gruppidesse selle alusel, milliste õigusrikkumistega osalejad programmi sisenesid.

Tabel 14. 12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist toime pandud rikkumised osalejatel, kellel oli sisenemisel kriminaal- või väärteokaristus.

Osalejad, kes olid sisenemisel sooritanud...	**Sisenemisel**		**12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist**							
			sooritasid KK		sooritasid VT		sooritasid KK **ja** VT		sooritasid KK **või** VT	
	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**
KK	99	**81,1**	20	**20,2**	31	**31,3**	13	**13,1**	38	**38,4**
VT	89	**73,0**	20	**22,5**	32	**36,0**	14	**15,7**	38	**42,7**
KK **ja** VT	66	**54,1**	18	**27,3**	29	**43,9**	13	**19,7**	34	**51,5**
KK **või** VT	122	**100,0**	22	**18,0**	34	**27,9**	14	**11,5**	42	**34,4**

Ülalolev tabel näitab, et võrreldes 6 kuuga on õigusrikkumise sooritanud osalejate osakaal kasvanud igas kategoorias. Samal ajal ei ole retsidiivsusmäär kasvanud 6 kuuga võrreldes kahekordseks, mis tähendab, et suurem osa osalemisjärgsetest õigusrikkumistest on jõustunud esimese 6 kuu jooksul pärast STEP-programmist lahkumist. See annab põhjust oletada, et osa 6 kuu õigusrikkumistest võivad pikkade menetlusaegade tõttu kajastada enne programmi sisenemist sooritatud õigusrikkumisi.

Järgmises tabelis on esitatud 12 kuu retsidiivsusmäärad osalejate kohta, kes olid programmi sisenemisel sooritanud korduvaid õigusrikkumisi. Võrreldes retsidiivsusmääradega tabelis 14, on korduvaid õigusrikkumisi toime pannud noorte retsidiivsus igas kategoorias kõrgem. Kõige kõrgemad retsidiivsusmäärad on neil 36 osalejal, kes olid enne STEP-programmi sisenemist sooritanud korduvaid kuritegusid ja korduvaid väärtegusid. Neist osalejatest 67% sooritas 12 kuu jooksul pärast STEP-programmis osalemist vähemasti ühe õigusrikkumise.

Tabel 15. 12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist toime pandud rikkumised osalejatel, kellel oli sisenemisel korduv kriminaal- või väärteokaristus.

Osalejad, kes olid sisenemisel sooritanud...	**Sisenemisel**		**12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist**							
			sooritasid KK		sooritasid VT		sooritasid KK **ja** VT		sooritasid KK **või** VT	
	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**	Arv	**%**
Korduva KK	58	**47,5**	15	**25,9**	25	**43,1**	12	**20,7**	28	**48,3**
Korduva VT	69	**56,6**	17	**24,6**	30	**43,5**	14	**20,3**	33	**47,8**
Korduva KK **ja** VT	36	**29,5**	13	**36,1**	23	**63,9**	12	**33,3**	24	**66,7**
Korduva KK **või** VT	91	**74,6**	19	**20,9**	32	**35,2**	14	**15,4**	37	**40,7**

Programmi tulemuste võimalikud mõjutegurid

Seosed noore taustaandmete ning programmi tulemuste vahel

Alljärgnevalt on joonised teksti sees ära toodud juhtudel, kus oli näha statistiline trend, sõltumata statistilisest olulisusest. Vastavad trendid võivad osutuda oluliseks tulevikus, kui analüüsitavaid andmeid on rohkem.

Vanus

Noore vanus ei ole statistiliselt seotud programmi läbimise, ise töö leidmise ega 6 kuud pärast programmi läbimist tööl, koolis või koolitusel olemisega. Programmi läbinud osalejad on keskmiselt veidi nooremad kui need osalejad, kes programmi ei läbinud. Ise töö leidmise suhe vanusega on pigem vastupidine, ehkki mitte statistiliselt oluline. 6 kuud tööl või koolis püsinud noored on keskmiselt veidi nooremad kui need noored, kes peale STEP-programmi töölt või koolist lahkusid.

Sugu

Meessoost osalejad on edukamad STEP-programmi läbimises (48%) ja ise töö leidmises (17%) kui naissoost osalejad (vastavalt 43% ja 7%). Nende osalejate hulgast, kes programmi läbisid, on meessoost osalejad suurema tõenäosusega 6 kuu pärast tööl, koolis või koolitusel (53%) kui naissoost osalejad (40%). Samas olid naissoost osalejad programmi läbimisel edukamad kahel aastal - 2016 ja 2020. Ise töö leidmisel olid meessoost osalejad edukamad kõigil aastatel. Ehkki eduindikaatorite osakaalud viitavad soo mõjule, ei ole seosed statistiliselt olulised nagu näha järgneval joonisel.

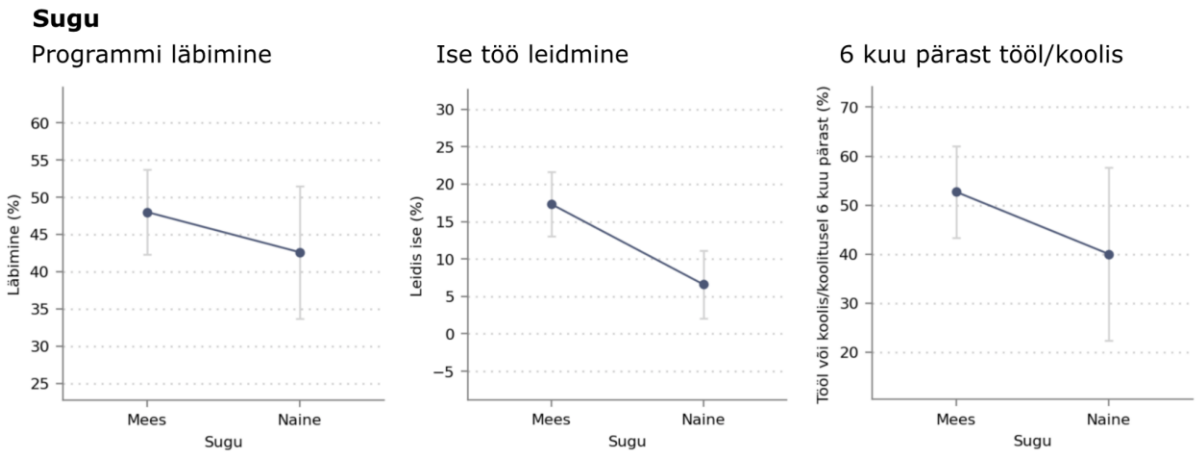

Joonis 34. Osalejate soo seos programmi tulemustega.

Suhtluskeel

Vene keelt kõnelevad osalejad on keskmiselt programmi läbimises edukamad (50%) kui eesti keelt kõnelevad osalejad (43%), kuid seos ei ole statistiliselt oluline, nagu on näha järgneval joonisel. Vastupidist mõju on näha suhtluskeele ja ise töö leidmise vahel. Eesti keelt kõnelevad noored leiavad statistiliselt oluliselt rohkem ise tööd kui vene keelt kõnelevad noored ($p < 0{,}001$). Samuti püsivad eesti keelt kõnelevad noored 6 kuu pärast tööl rohkem (54%) kui vene keelt kõnelevad noored (46%), kuid seos pole statistiliselt oluline.

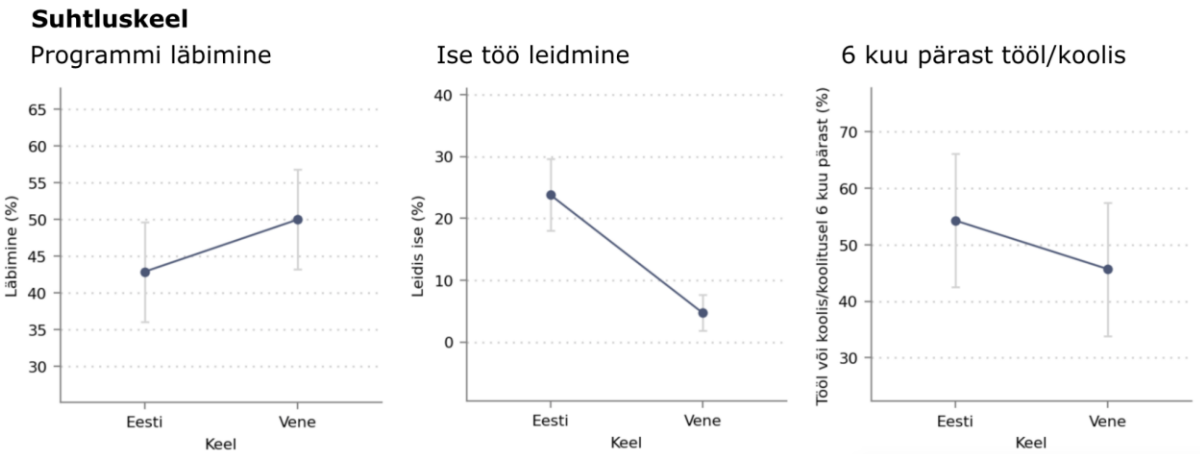

Joonis 35. Osalejate suhtluskeele seos programmi tulemustega.

Elukoht

Noore elukoht ei ole statistiliselt oluliselt seotud programmi tulemustega, nagu on näha järgneval joonisel. Väljaspool Harjumaad elavad noored on keskmiselt vähem edukad programmi läbimises ja rohkem edukad ise töö leidmises kui Tallinna või Harjumaa noored, kuid kuna sellesse kategooriasse kuuluvaid osalejaid on ainult 9, ei ole seost võimalik järeldada. Tallinnas elavad osalejad on suurema tõenäosusega 6 kuu pärast tööl (56%) kui Harjumaal elavad osalejad (31%), kuid seos ei ole statistiliselt oluline.

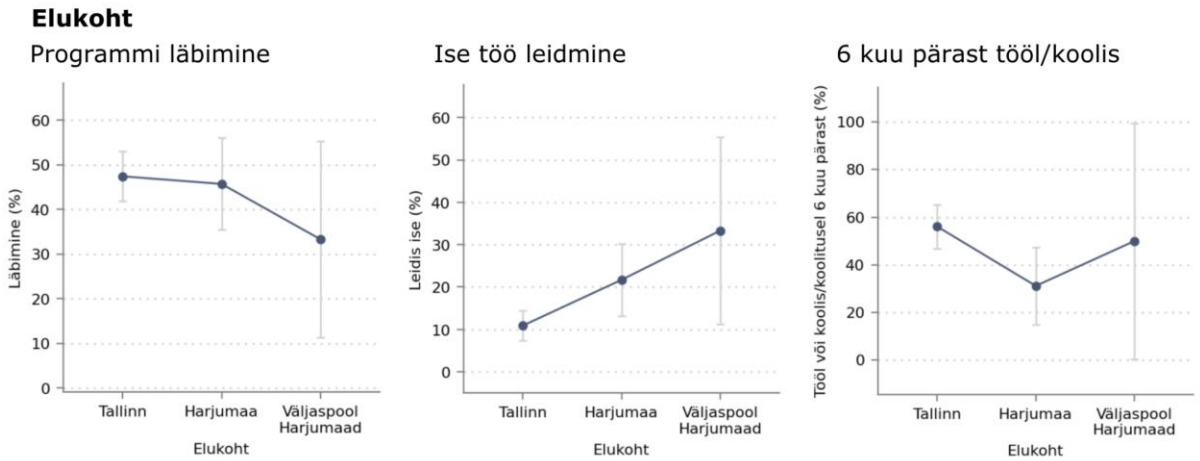

Joonis 36. Osalejate elukoha seos programmi tulemustega.

Kellega koos elab

See, kellega või millistes tingimustes noor elab, ei ole selgelt seotud programmi tulemustega. Kuna valdav enamik noori elab koos vanematega, on teistes gruppides liiga vähe osalejaid, et statistilist olulisust tõendada. Samas ei ole teiste kategooriate kombineerimine “muu” alla õigustatud, sest tegemist on sisuliselt erinevate gruppidega. Näiteks läbivad asenduskodus, sugulastega, sõpradega või üksi elavad osalejad programmi suurema tõenäosusega kui vanematega koos elavad noored, samas kui avavanglas, kodutud, elukaaslasega või muudes tingimustes elavad noored on programmi läbimises vähem edukad.

Haridustase

Olemasolevate andmete põhjal ei ole noore haridustaseme ja programmi tulemuste vahel selgesuunalist statistilist seost.

Noore osalemine samal ajal teisel teenusel

Noore osalemine teisel teenusel ei mõjuta märgatavalt STEP-programmi läbimise tõenäosust ega ise töö leidmist. Teisel teenusel osalevad noored on väiksema tõenäosusega 6 kuu pärast tööl või koolis (55%) kui noored, kelle puhul teisel teenusel osalemist ei tuvastatud (44%), kuid seos pole statistiliselt oluline.

Seosed noore riskitegurite ning programmi tulemuste vahel

Toimetulekut takistav probleem tervisega

Toimetulekut takistav terviseprobleem - hoolimata sellest, kas see on diagnoositud või esineb nõustaja hinnangul - mõjutab kõiki programmi tulemusi negatiivselt. Ehkki üldine trend on järgneval joonisel näha, ei ole seos statistiliselt oluline ühegi tulemuse puhul.

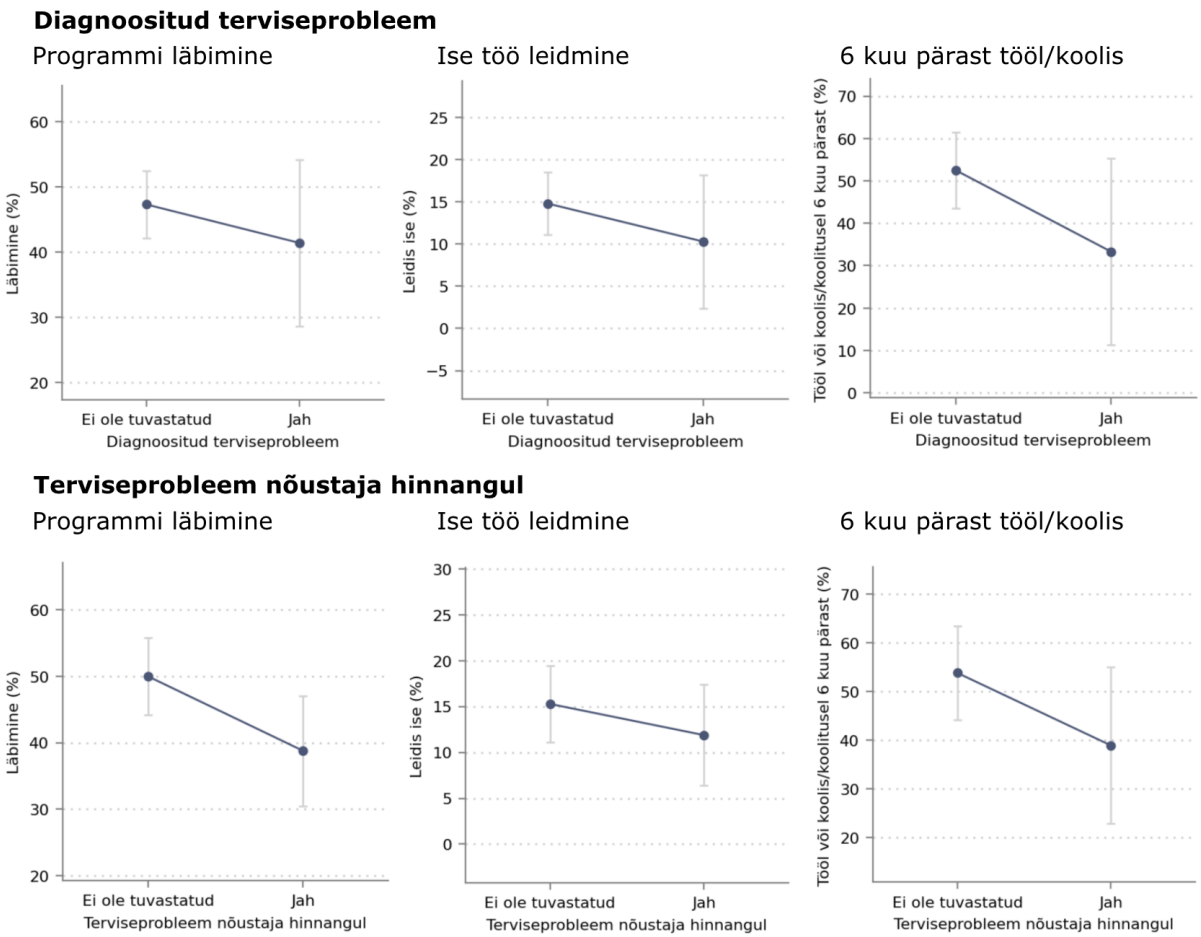

Joonis 37. Osalejate terviseprobleemide olemasolu (diagnoositud ja nõustaja hinnangu järgi) seos programmi tulemustega.

Kokkupuude vanglaga

Noore kokkupuude vanglaga mõjutab programmi tulemusi erinevalt, kuid ükski seostest ei ole statistiliselt oluline. Osalejatest, kellel on olnud kokkupuude vanglaga, läbib programmi väiksem osa (43%) noortest, kellel kokkupuude vanglaga puudub (57%). Samas leiab osalejatest, kellel on

vanglaga olnud kokkupuude, ise töö suurem osa (19%) noortest, kellel kokkupuude vanglaga puudub (9%). Noore kokkupuude vanglaga ei mõjuta statistiliselt oluliselt programmi läbinud osalejate 6 kuu pärast tööl või koolis olemist.

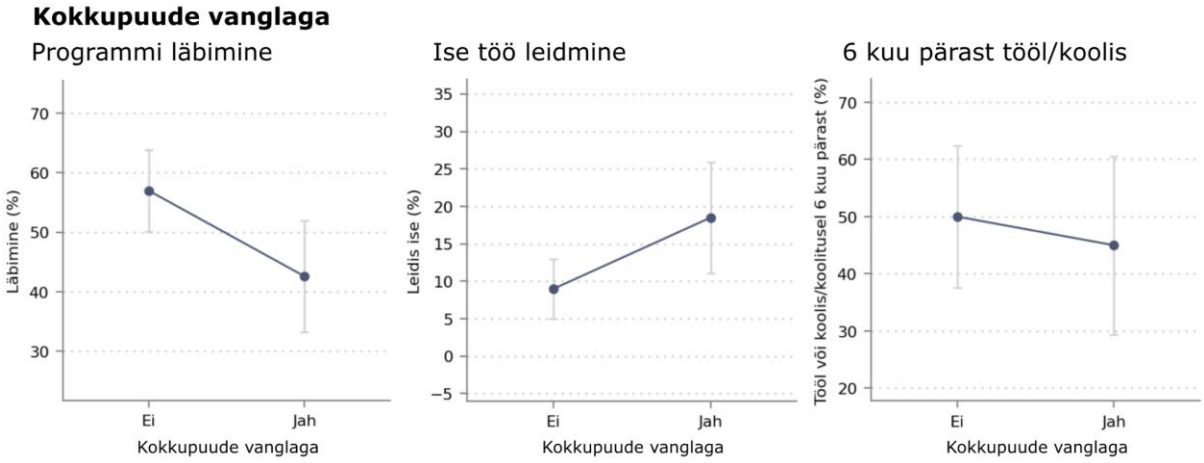

Joonis 38. Vanglaga kokkupuute olemasolu mõju programmi tulemustele.

Seos sõltuvusainetega

Seos sõltuvusainetega ei mõjuta nähtavalt programmi läbimise või ise töö leidmise tõenäosust, kuid neist programmi läbinud noortest, kellel on sõltuvusainetega seos, on väiksem osa 6 kuu pärast tööl või koolis (40%) võrreldes noortega, kellel seost sõltuvusainetega ei tuvastatud (63%). Statistiline seos ei ole aga olulisuse nivoo α = 0,05 (ega Bonferroni meetodil korrigeeritud $\alpha_{\text{Bonferroni}}$ = 0,0025) juures statistiliselt oluline.

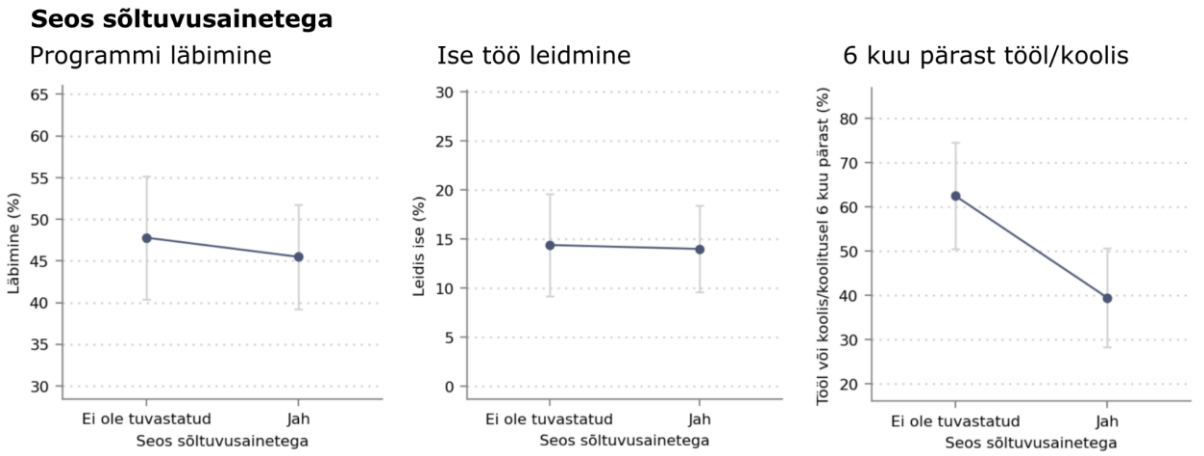

Joonis 39. Sõltuvusainete tarbimise mõju programmi tulemustele

Üle 1000 euro suuruste võlgade olemasolu

See, kas osalejal on üle 1000 euro suurune võlg, mõjutab programmi tulemusi erinevalt. Nendest noortest, kellel on võlg, läbib STEP-programmi väiksem osa (39%) kui nendest noortest, kellel selles suurusjärgus võlga ei ole (47%), kuid seos ei ole statistiliselt oluline. Seos ise töö leidmise ja võla olemasolu on statistiliselt oluline (p = 0,043), kuid Bonferroni meetodil korrigeeritud olulisuse nivoo juures mitte statistiliselt oluline. Nimelt leiavad suure võlaga noored ise töö suurema tõenäosusega

(18%) kui noored, kellel võlg puudub (5%). Võlg on samuti seotud kõrgema 6 kuu pärast tööl või koolis püsimisega, kuid see seos ei ole statistiliselt oluline.

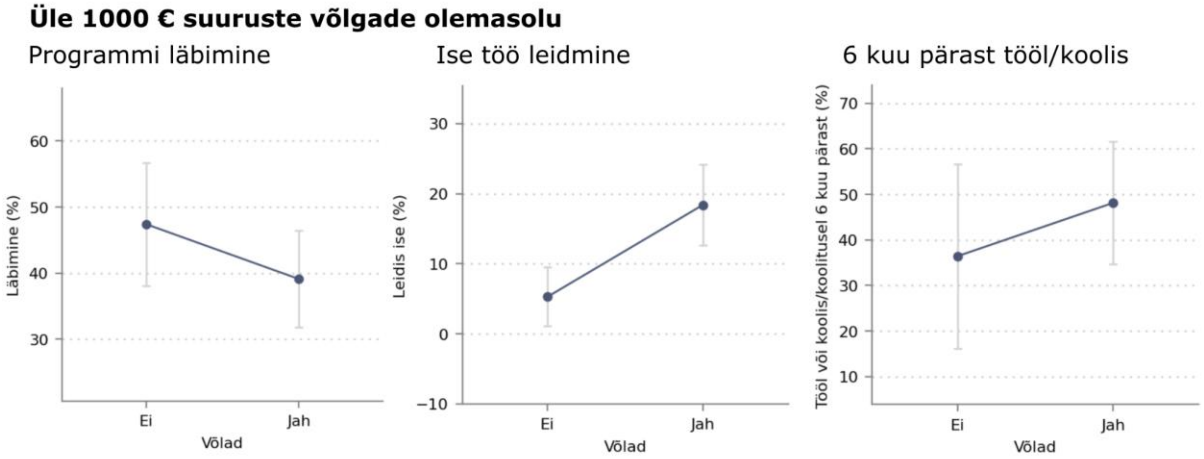

Joonis 40. Üle 1000 euro suuruste võlgade olemasolu seos programmi tulemustega.

Seosed osalustunnuste ning programmi tulemuste vahel

Soovitaja

See, kelle või mille soovitusel noor programmi jõudis, ei ole statistiliselt seotud programmis osalemise tulemustega, kuid mõningaid trende on võimalik täheldada. Näiteks on programmi läbimises kõige edukamad noored, kes on jõudnud programmi kohaliku omavalitsuse, reklaami või muu asutuse kaudu, samas kui vähem edukad on noored, kes on STEPi jõudnud sisejulgeoleku töötajate, muu programmi, Töötukassa või sõbra soovitusel. Ise töö leidmine on levinuim sisejulgeoleku töötajate ja reklaami kaudu programmi jõudnud noorte hulgas.

Nõustaja

STEP-programmis on töötanud viimase viie aasta jooksul 13 nõustajat, kellest mitmed on nõustanud vaid paari noort. Seetõttu ei ole võimalik teha statistilisi järeldusi kõigi nõustajate mõju kohta. Nende nõustajate hulgas, kes on nõustanud vähemalt viit noort, on üle 50% osalejate läbimismääraga kolm nõustajat. Osalejate hulgas, keda on nõustanud need kaks nõustajat, kes on kokku nõustanud 58% osalenuist, on läbimismäärad 39% ja 43%. Nende andmete põhjal ei saa teha otseseid järeldusi nõustajate töö edukuse kohta. Selline analüüs eeldaks, et noored oleks nõustajate vahel jagatud võrdselt ning juhusliku valiku alusel.

Osalemise kestus

Programmis osalemise kestus ei ole statistiliselt oluliselt seotud programmi tulemustega. Noored, kes olid 6 kuud pärast programmi läbimist tööl või koolitusel, olid programmis olnud keskmiselt veidi vähem (43,4 päeva) kui need, kes 6 kuu pärast enam tööl või koolis ei olnud (67,5 päeva), kuid erinevus ei ole statistiliselt oluline ning on arvatavasti tingitud paari üksiku osaleja ebatavaliselt pikaajalisest osalusest.

Nõustamisminutite arv

See, kui palju noori programmi jooksul nõustati, ei ole statistiliselt oluliselt seotud programmi tulemustega, kuid sellegipoolest on võimalik täheldada teatud trende. Noored, kes programmi

läbisid, said keskmiselt rohkem nõustamist (201 minutit) kui noored, kes programmi ei läbinud (153 minutit). Sellele vastupidiselt said vähem nõustamist noored, kes leidsid ise töö (159 minutit) kui noored, kes seda ei leidnud (178 minutit). Nende noorte hulgast, kes programmi läbisid, said rohkem nõustamist need noored, kes 6 kuu möödudes enam tööl või koolis ei olnud (224 minutit) kui need, kes jätkuvalt tööl või koolis olid (167 minutit).

Kas osaleja oli sisenedes teisel teenusel

See, kas noor oli programmi sisenedes teisel teenusel, mõjutas programmi tulemusi erinevalt. Teisel teenusel olnud noored läbisid programmi väiksema tõenäosusega, kuid seos ei ole statistiliselt oluline. Sisenemisel teisel teenusel olnud noored leidsid suurema tõenäosusega töö (19%) kui need, kes teisel teenusel ei olnud (6%) ning kuigi seose p-väärtus on madal (p = 0,043), ei ole see Bonferroni meetodil korrigeeritud olulisuse nivoo juures statistiliselt oluline. Sisenemisel teisel teenusel olemine on samuti positiivselt seotud osaleja püsimisega tööl või koolis 6 kuu pärast, kuid seos ei ole statistiliselt oluline.

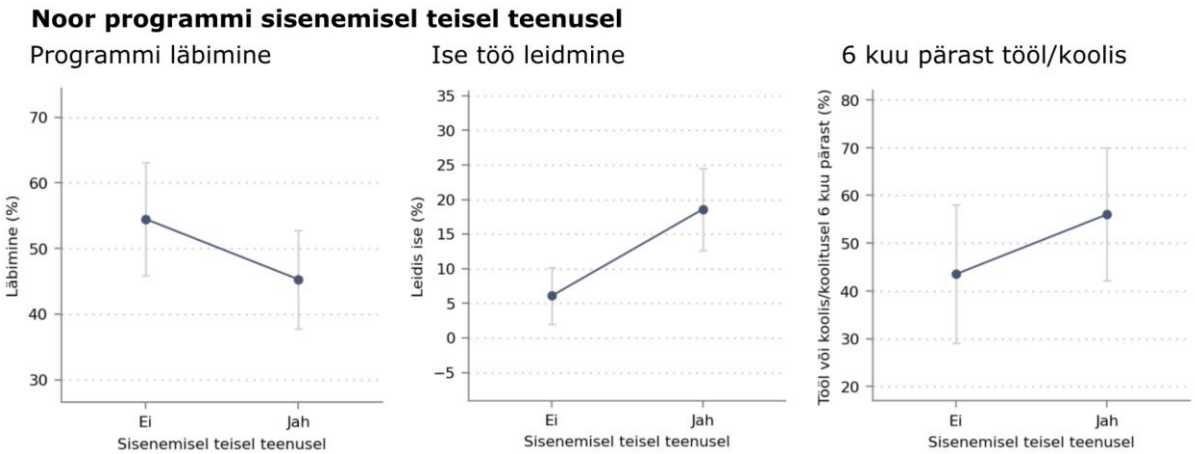

Joonis 41. Teisel teenusel osalemise mõju programmi tulemustele.

Kas osaleja suunati teisele teenusele

See, kas noor suunati STEP-programmi poolt teisele teenusele, ei olnud statistiliselt oluliselt seotud programmi tulemustega, kuid selle tunnuse mõjud tulemustele olid vastupidised nendele mõjudele, mida avaldas programmi sisenedes teisel teenusel olemine. Mitte ükski neist programmi läbinud osalejatest, keda suunati teisele teenusele, ei olnud 6 kuu pärast tööl, kuid kuna sellesse gruppi jäi ainult 7 osalejat, ei olnud erinevus nende osalejatega, keda teisele teenusele ei suunatud, statistiliselt oluline.

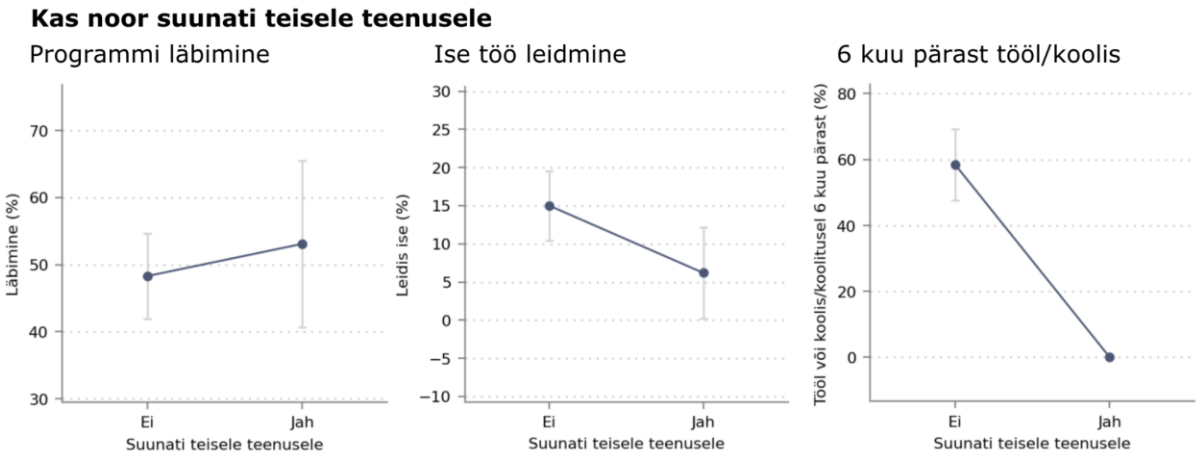

Joonis 42. Teisele teenusele suunamise mõju programmi tulemustele.

Kas suheldi osaleja vanematega

See, kas osaleja vanematega suheldi programmi jooksul, ei olnud statistiliselt oluliselt seotud programmi tulemustega. Need noored, kelle vanematega suheldi, olid üldiselt vähem edukad nii programmi läbimises kui ise töö leidmises, kuid selle põhjal ei tasu järeldada, et vanematega suhtlemine programmis ebaedu põhjustaks. Pigem võib nähtust selgitada sellega, et noorte puhul, kelle jaoks programmi läbimine mingil põhjusel raskendatud oli, võis olla suurema tõenäosusega vaja suhelda ka lapsevanemaga.

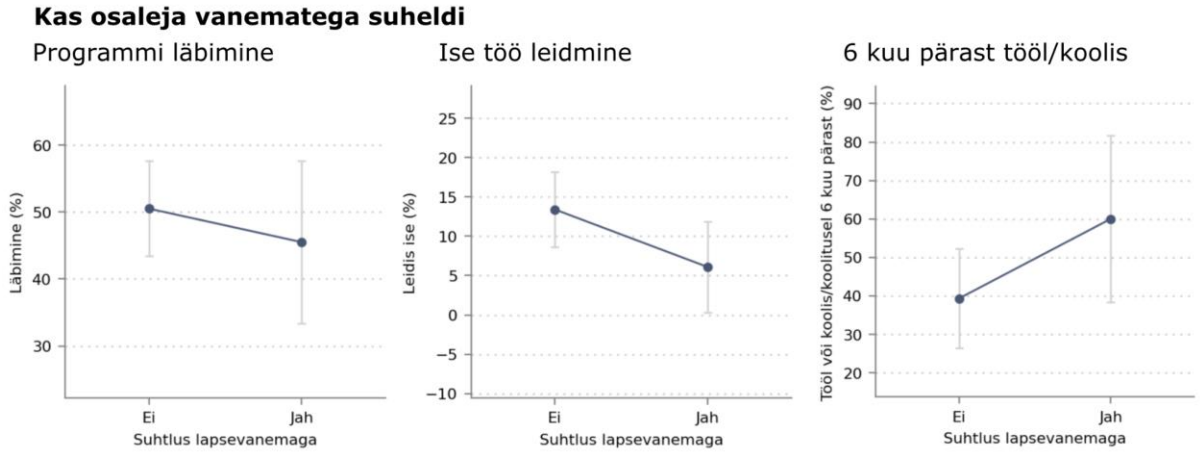

Joonis 43. Osalejate vanematega suhtlemise mõju programmi tulemustele.

Seosed õigusrikkumiste ning programmi tulemuste vahel

Kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arv sisenemisel

Neil osalejatel, kes programmi edukalt läbisid, oli STEP-programmi sisenedes keskmiselt veidi vähem kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumisi (1,9 rikkumist) kui neil osalejatel, kes programmi katkestasid (2,1 rikkumist). Seos ei olnud aga statistiliselt oluline.

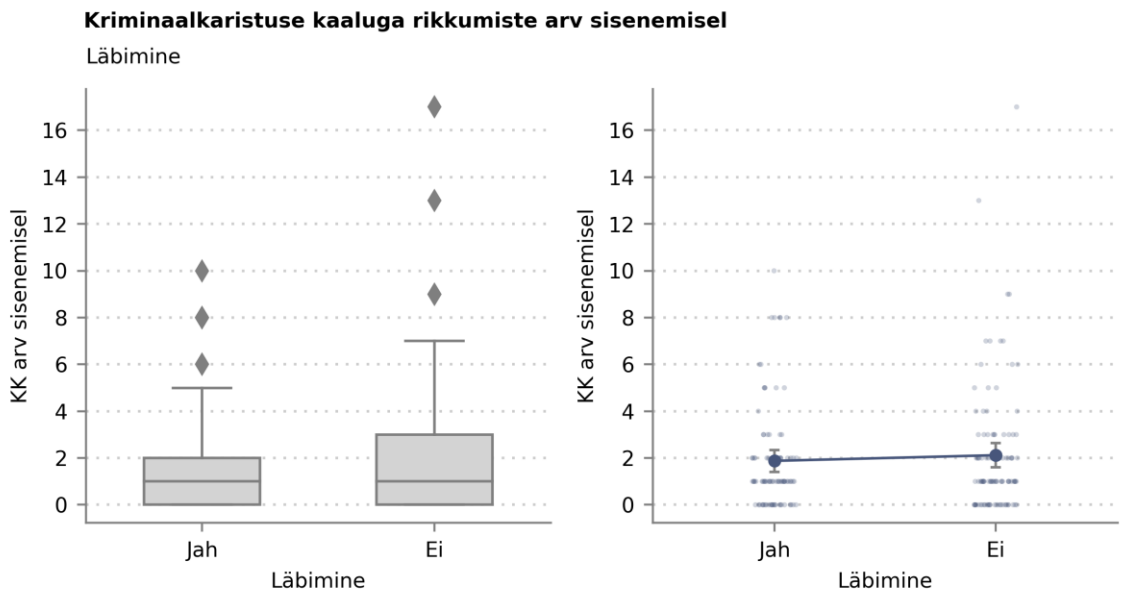

Joonis 44. Programmi sisenemisel kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arvu mõju programmi läbimisele.

Vastupidine seos esines ise töö leidmise ja kriminaalkaristuste arvu vahel. Nimelt oli nendel osalejatel, kes programmi katkestades ise tööd leidsid, programmi sisenedes rohkem kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumisi (2,5 rikkumist) kui neil osalejatel, kes tööd ei leidnud (1,9). Ka see seos ei ole valitud olulisuse nivoo juures statistiliselt oluline.

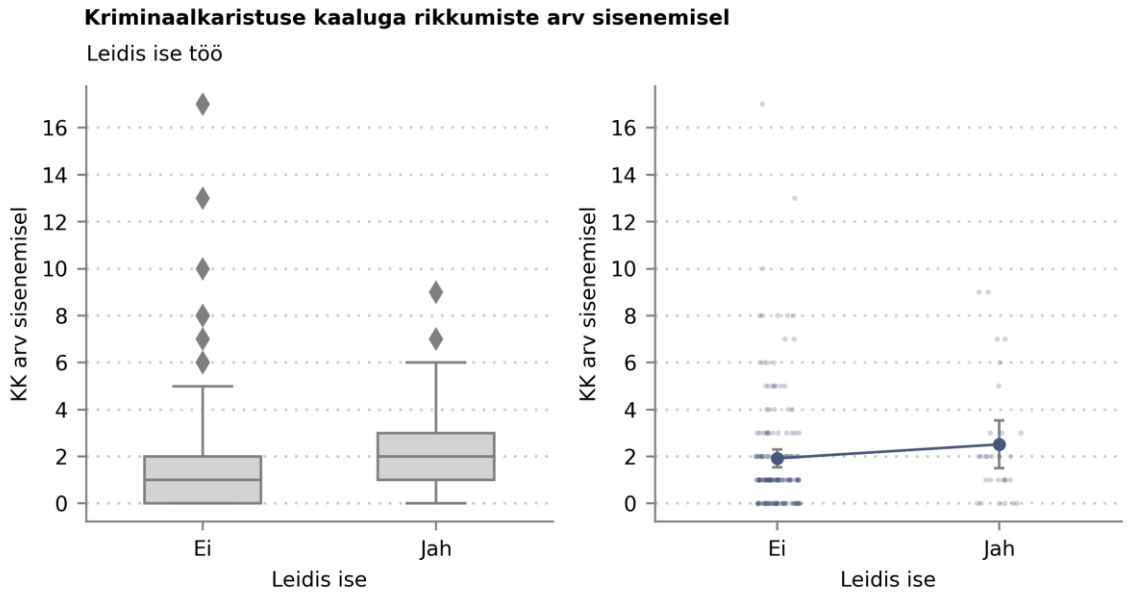

Joonis 45. Programmi sisenemisel kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arvu mõju ise töö leidmisele.

Neil osalejatel, kes olid peale programmi edukat läbimist 6 kuu järel jätkuvalt tööl või koolis, oli sisenedes rohkem kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumisi (2,3 rikkumist) kui neil osalejatel, kes olid selleks ajaks töölt või koolist lahkunud (1,9 rikkumist), kuid ka see seos ei ole statistiliselt oluline.

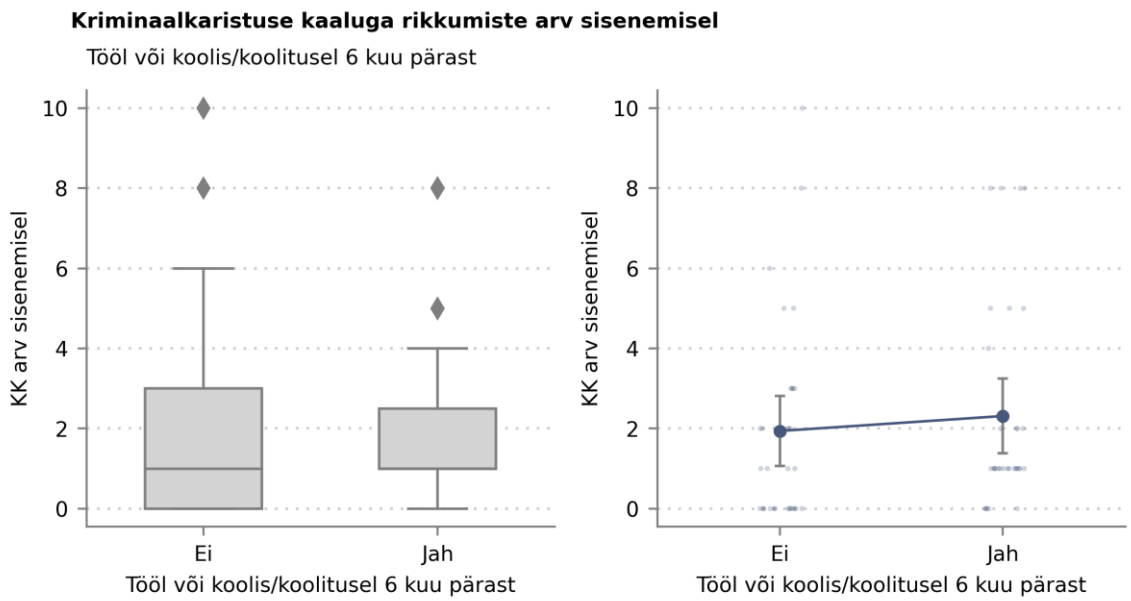

Joonis 46. Programmi sisenemisel kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arvu mõju tööl või koolis/koolitusel olemisele 6 kuu pärast.

<u>Väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arv sisenemisel</u>

Väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arv mõjutab programmi läbimise tõenäosust negatiivselt. Neil osalejatel, kes programmi läbisid, oli programmi sisenedes vähem väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumisi (2,0 rikkumist) kui neil osalejatel, kes programmi katkestasid (4,1). Seos on statistiliselt oluline olulisuse nivoo α = 0,05 juures (p = 0,009), kuid mitte Bonferroni meetodil korrigeeritud olulisuse nivoo juures.

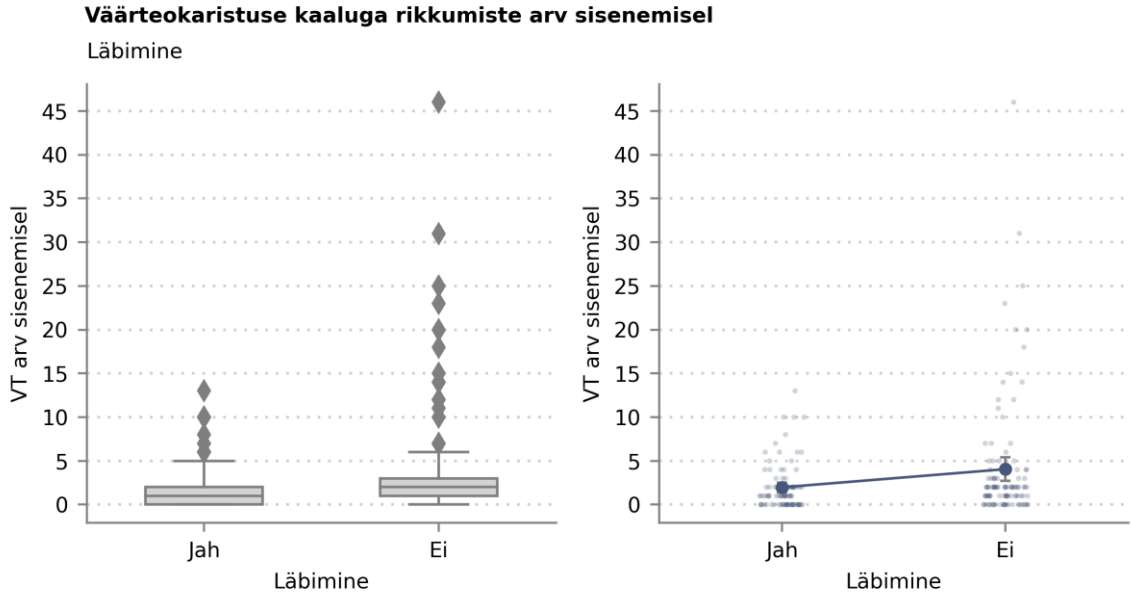

Joonis 47. Programmi sisenemisel väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arvu mõju programmi läbimisele.

Sarnaselt kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste mõjule on väärteokaristuse kaaluga rikkumiste mõju ise töö leidmisele vastupidine mõjuga programmi läbimisele. Neil osalejatel, kes peale programmist lahkumist ise töö leidsid, oli programmi sisenedes keskmiselt rohkem väärteokaristuse kaaluga

õigusrikkumisi (4,1 rikkumist) kui neil osalejatel, kes ise tööd ei leidnud (2,9 rikkumist). Taas kord viitab see sellele, et need osalejad, kes lahkuvad programmist ise töö leidmise tõttu, erinevad neist osalejatest, kes leiavad töö STEP-programmi raames.

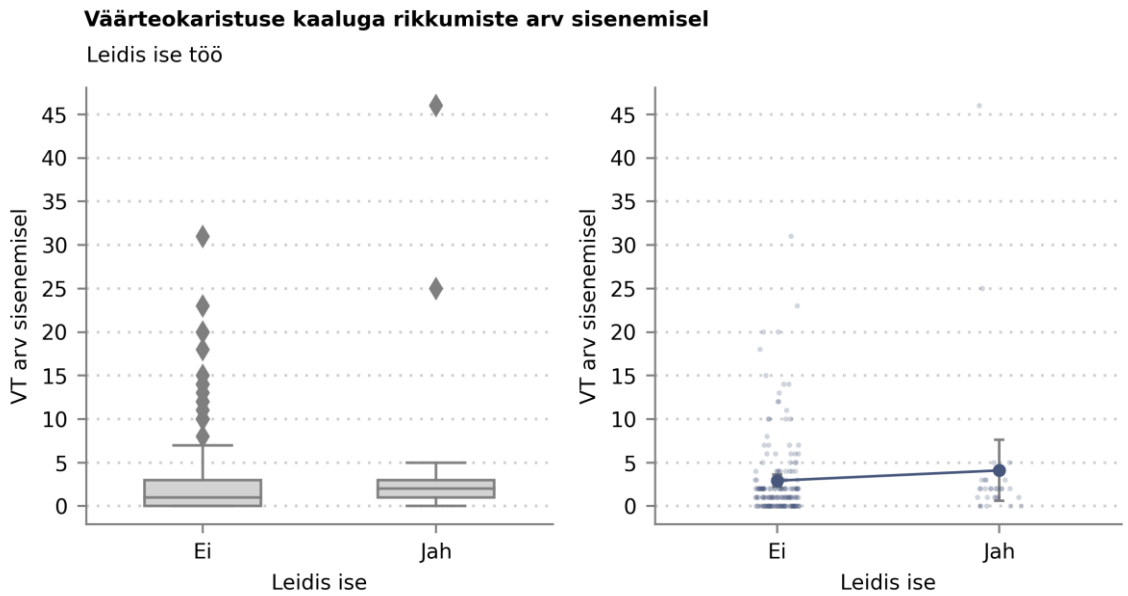

Joonis 48. Programmi sisenemisel väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arvu mõju ise töö leidmisele.

Väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arv sisenemisel ei ole statistiliselt oluliselt seotud sellega, kas programmi läbinud osaleja püsib 6 kuu pärast tööl või koolis. Neil osalejatel, kes on 6 kuu möödudes jätkuvalt tööl või koolis, on STEP-programmi sisenedes 2,4 väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumist. Neil osalejatel, kes 6 kuu möödudes enam ei tööta või ei õpi, on sisenedes väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumisi keskmiselt 2,1.

<u>Õigusrikkumiste arv sisenemisel</u>

Kui vaadata korraga kõigi õigusrikkumiste mõju programmi tulemustele, siis hoolimata õigusrikkumise tüübist tulevad välja juba ära märgitud seosed. Üldiselt on neil osalejatel, kes programmi edukalt läbivad, sisenemisel vähem õigusrikkumisi (3,9 rikkumist) kui neil osalejatel, kes programmi katkestavad (6,2 rikkumist). Seega mõjutavad varasemate õigusrikkumised osaleja tulemusi negatiivselt. Seos on tähelepanuväärne (p = 0,02), kuid mitte statistiliselt oluline Bonferroni meetodil korrigeeritud olulisuse nivoo juures.

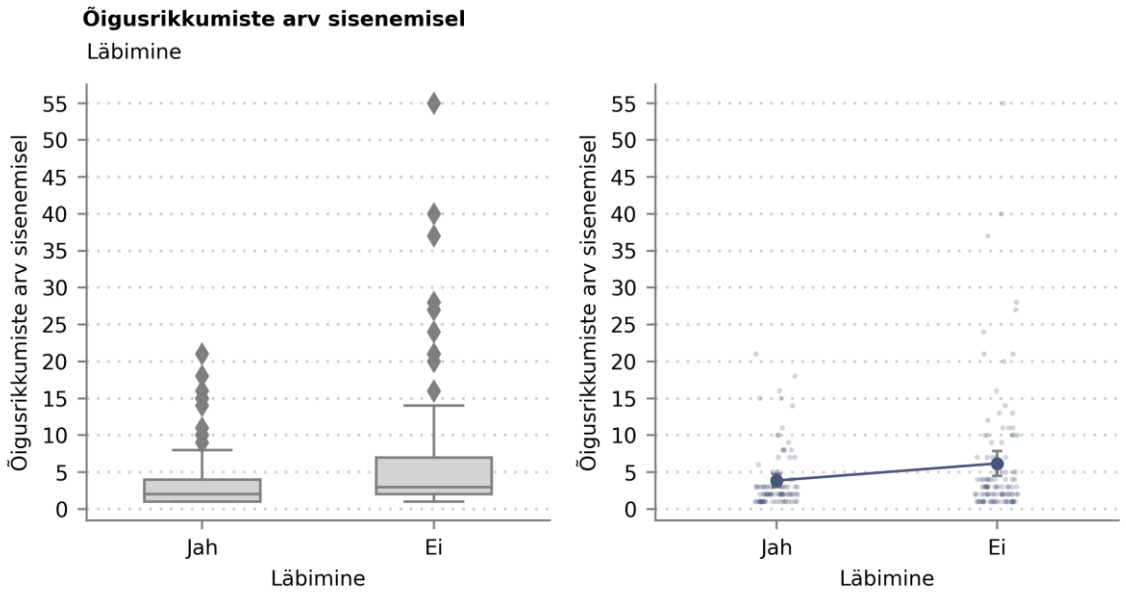

Joonis 49. Programmi sisenemisel olemasolevate õigusrikkumiste arvu mõju programmi läbimisele.

Osaleja varasemate õigusrikkumiste arv paistab ise tööle saamist mõjutavat pigem vastupidiselt. Neil osalejatel, kes ise tööd leidsid, oli programmi sisenedes keskmiselt rohkem õigusrikkumisi (6,6 rikkumist) kui neil, kes katkestasid programmi ilma ise tööd leidmata (4,9 rikkumist). See seos pole aga statistiliselt oluline ning on mõjutatud sellest, et ise töö leidnud osalejaid on võrdlemisi vähe.

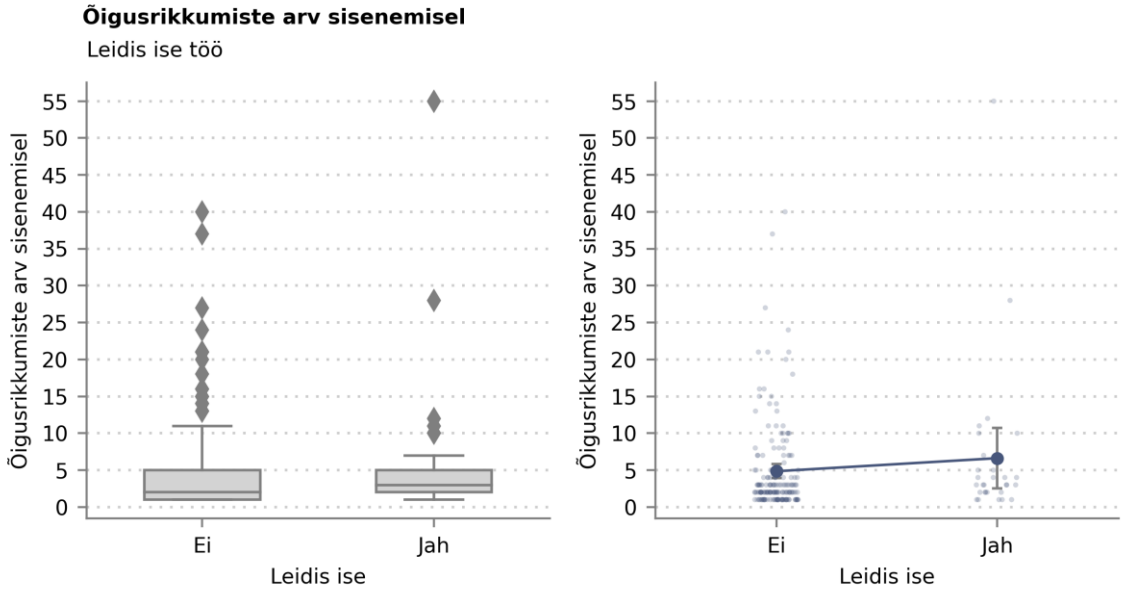

Joonis 50. Programmi sisenemisel olemasolevate õigusrikkumiste arvu mõju ise töö leidmisele.

Õigusrikkumiste arv programmi sisenemisel ei ole statistiliselt oluliselt seotud sellega, kas programmi edukalt läbinud osalejad on programmi lõpetamisest 6 kuu möödudes jätkuvalt tööl või koolis.

Seosed enne programmi sisenemist sooritatud õigusrikkumiste ning programmi osaluse vahel

<u>Kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arv sisenemisel</u>

Kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arv ei ole statistiliselt seotud programmi kestusega osaleja jaoks ega tema nõustamisele pühendatud ajale (minutites). See tähendab, et mitme kriminaalkaristuse kaaluga rikkumisega osalejad osalevad programmis umbes sama kaua ning saavad sama palju nõustamist kui need noored, kellel vastavaid õigusrikkumisi pole või on vähesel määral. Märgata on kerget trendi, mis näitab, et suurema arvuga kriminaalkaristusega sisenenud noored osalevad programmis veidi vähem aega, kui need, kellel oli programmis sisenemisel vastavaid rikkumisi vähem.

Väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arv sisenemisel

Ka väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arv ei ole statistiliselt osaluskestuse ega nõustamisminutite arvuga seotud. Need osalejad, kellel on palju varasemaid väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumisi kui ka need, kellel neid on programmi sisenedes vähe, saavad samal hulgal nõustamist. Ehkki seos pole statistiliselt oluline, osalevad rohkemate väärteokaristuse kaaluga rikkumistega osalejad keskmiselt veidi vähem aega.

Õigusrikkumiste arv sisenemisel

Ka kriminaalkaristuse ja väärteokaristuse kaaluga rikkumisi eristamata ei esine statistiliselt olulist seost õigusrikkumiste arvu ning osaluskestuse ega nõustamisminutite arvu vahel.

Seosed riskitegurite ning peale programmist lahkumist sooritatud õigusrikkumiste vahel

Kokkupuude vanglaga

Osalejate kokkupuude vanglaga ei mõjuta 12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist sooritatud kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arvu. Osalejad, kellel on olnud kokkupuude vanglaga, sooritavad 12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist keskmiselt veidi rohkem väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumisi, kuid tegemist ei ole statistiliselt olulise seosega. Nagu järgmiselt jooniselt näha, on need osalejad, kellel oli kokkupuude vanglaga, sooritanud pärast programmist lahkumist keskmiselt 1,0 väärteo kaaluga rikkumist. Osalejad, kellel kokkupuude vanglaga puudus, on programmist lahkumise järel sooritanud keskmiselt 0,5 väärteo kaaluga rikkumist.

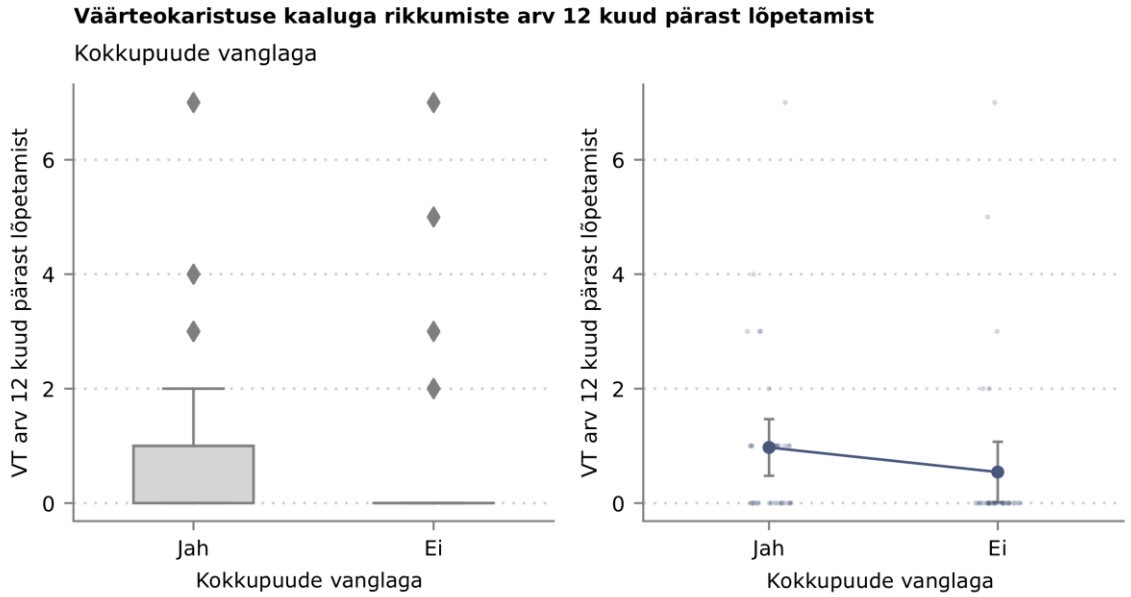

Joonis 51. Vanglaga kokkupuute olemasolu mõju pärast programmi lõppu sooritatud väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

Seos sõltuvusainetega

Seos sõltuvusainetega ei ole statistiliselt oluliselt seotud pärast programmist lahkumist sooritatud õigusrikkumiste arvuga. Need osalejad, kellel oli seos sõltuvusainetega, sooritasid pärast programmi lõppu keskmiselt 0,6 väärtegu ja 0,4 kuritegu. Osalejate hulgas, kellel seos sõltuvusainetega puudus, olid vastavate rikkumiste arvud 0,6 ja 0,2.

Üle 1000 euro suuruste võlgade olemasolu

Nagu näha järgmistelt joonistelt, sooritasid osalejad, kellel oli programmi sisenedes üle 1000 € suurune võlg, pärast programmist lahkumist keskmiselt rohkem nii kuritegusid kui ka väärtegusid (vastavalt 0,5 ja 1,0 rikkumist) kui noored, kellel selles suurusjärgus võlg puudus (vastavalt 0 ja 0,2 rikkumist). Erinevused gruppide vahel ei olnud aga Bonferroni meetodil korrigeeritud olulisuse nivoo juures statistiliselt olulised. Statistilise olulisuse tuvastamist raskendab valimi suurus: nimelt on nende osalejate grupis, kelle kohta on 12 kuu järgsed õigusrikkumiste andmed olemas, kõigest 12 võlgadeta osalejat.

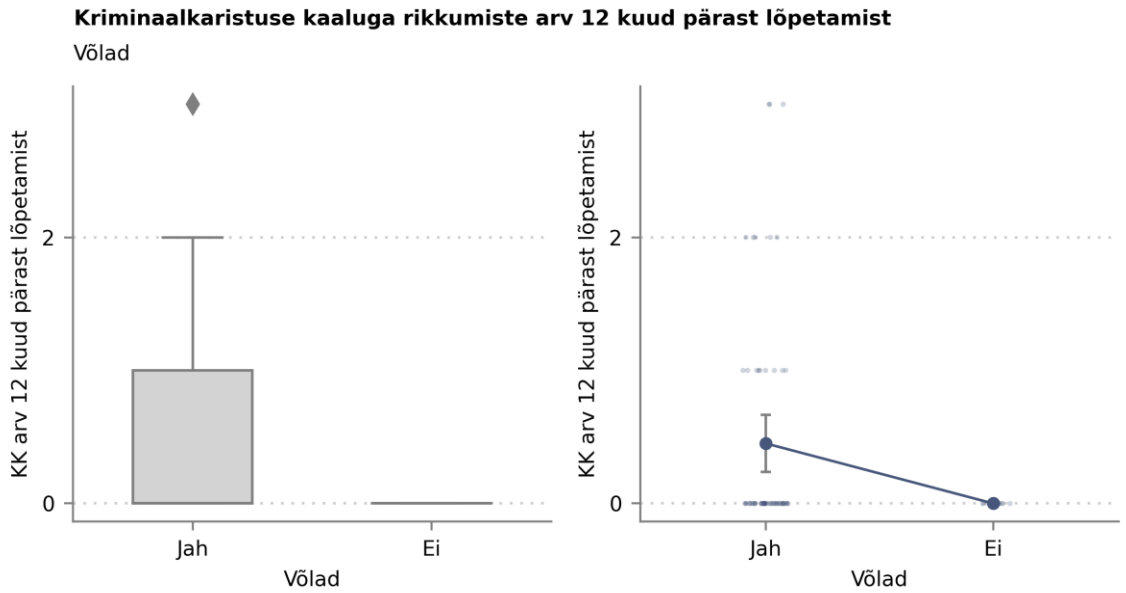

Joonis 52. Võlgade olemasolu mõju pärast programmi lõppu sooritatud kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

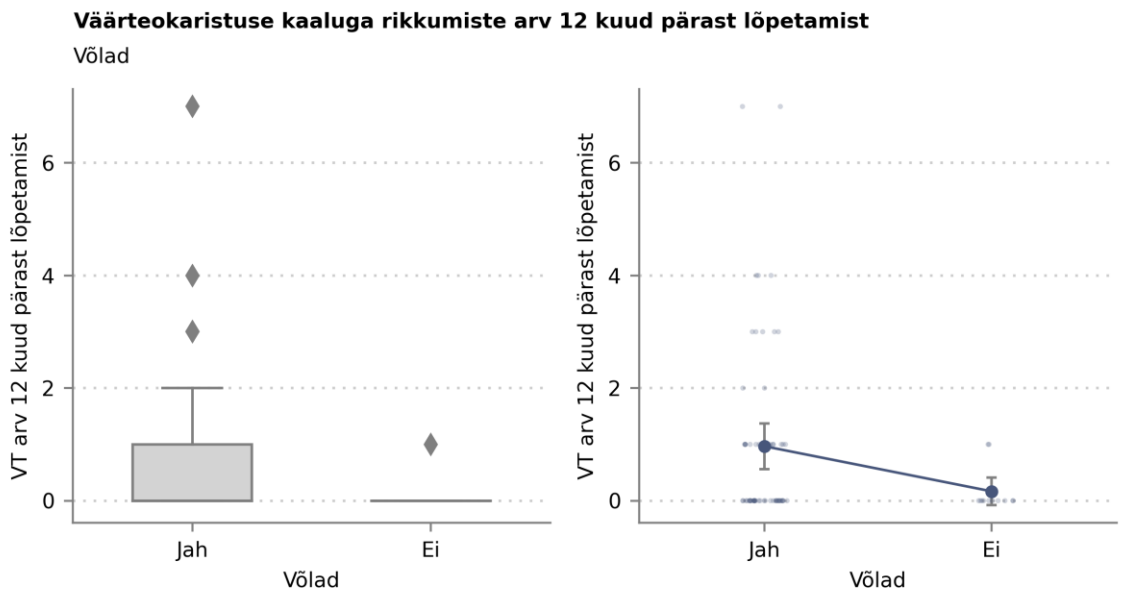

Joonis 53. Võlgade olemasolu mõju pärast programmi lõppu sooritatud väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

Seosed taustatunnuste ning peale programmist lahkumist sooritatud õigusrikkumiste vahel

<u>Sugu</u>

Pärast programmi lõppu sooritatud õigusrikkumiste arv erineb mees- ja naissoost osalejate vahel. Meessoost osalejad sooritavad peale programmi lõppu keskmiselt rohkem nii kuritegusid (0,4 rikkumist) kui väärtegusid (0,7 rikkumist). Naissoost osalejatel on mõlemat tüüpi õigusrikkumiste arv keskmiselt 0,04 ja 0,2. Seos soo ja väärteokaristuse kaaluga rikkumiste arvu vahel ei ole valitud olulisuse nivoo juures statistiliselt oluline. Soo seos kriminaalkaristuse kaaluga rikkumiste arvuga on oluline nivoo α = 0,05 juures (p = 0,03), kuid mitte Bonferroni meetodil korrigeeritud rangema olulisuse nivoo juures.

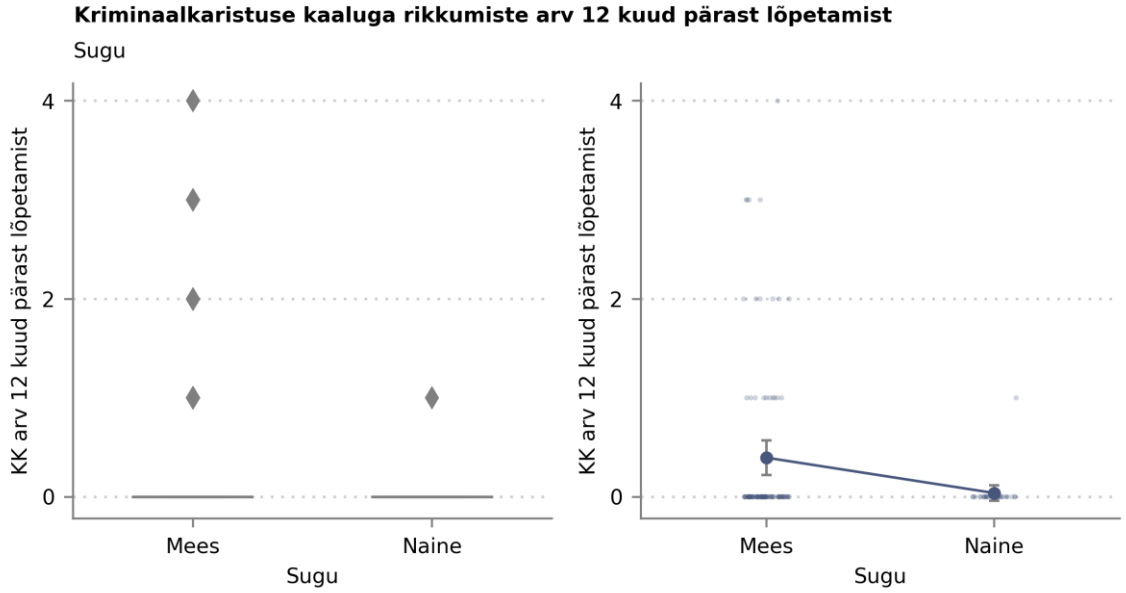

Joonis 54. Soo mõju pärast programmi lõppu sooritatud kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

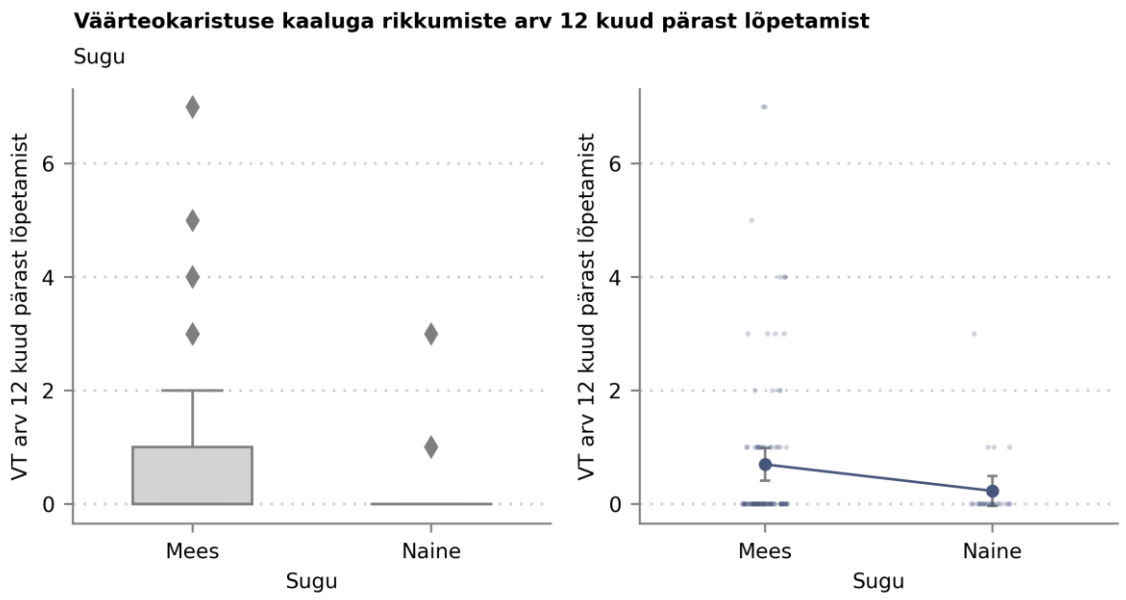

Joonis 55. Soo mõju pärast programmi lõppu sooritatud väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

<u>Suhtluskeel</u>

See, millises keeles osaleja peamiselt suhtleb, ei ole statistiliselt oluliselt seotud pärast programmi lõppu sooritatud kuritegude arvuga. Eesti keelt kõnelevad osalejad sooritavad 12 kuu jooksul pärast STEP-programmist lahkumist keskmiselt veidi enam kuritegusid ja väärtegusid (vastavalt 0,4 ja 0,7 rikkumist) kui vene keelt kõnelevad osalejad (0,2 ja 0,4 rikkumist), kuid need seosed ei ole statistiliselt olulised.

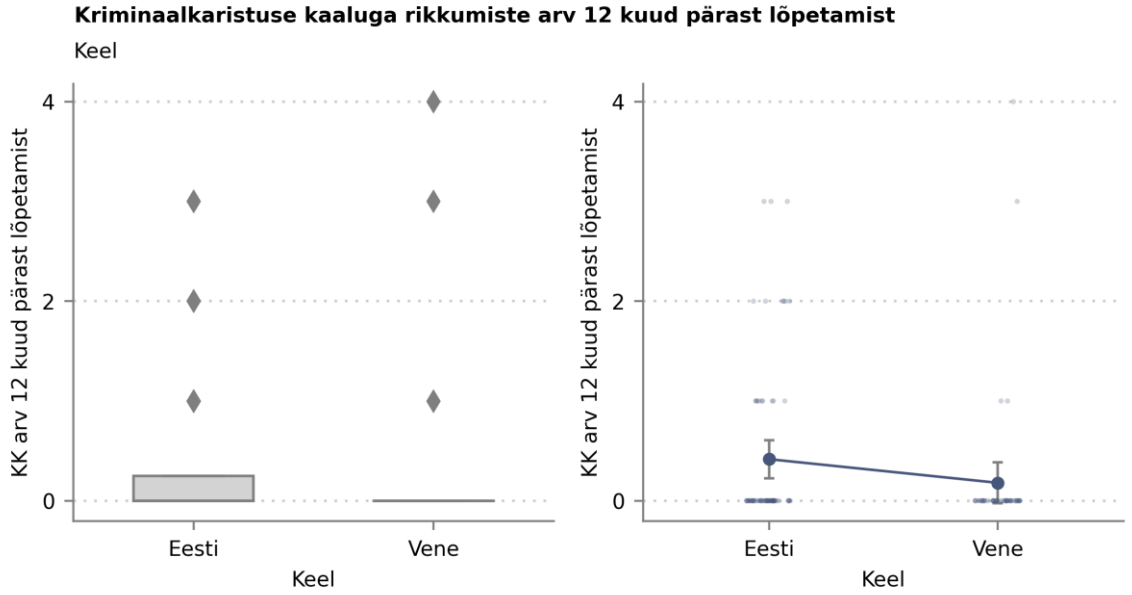

Joonis 56. Suhtluskeele mõju pärast programmi lõppu sooritatud kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

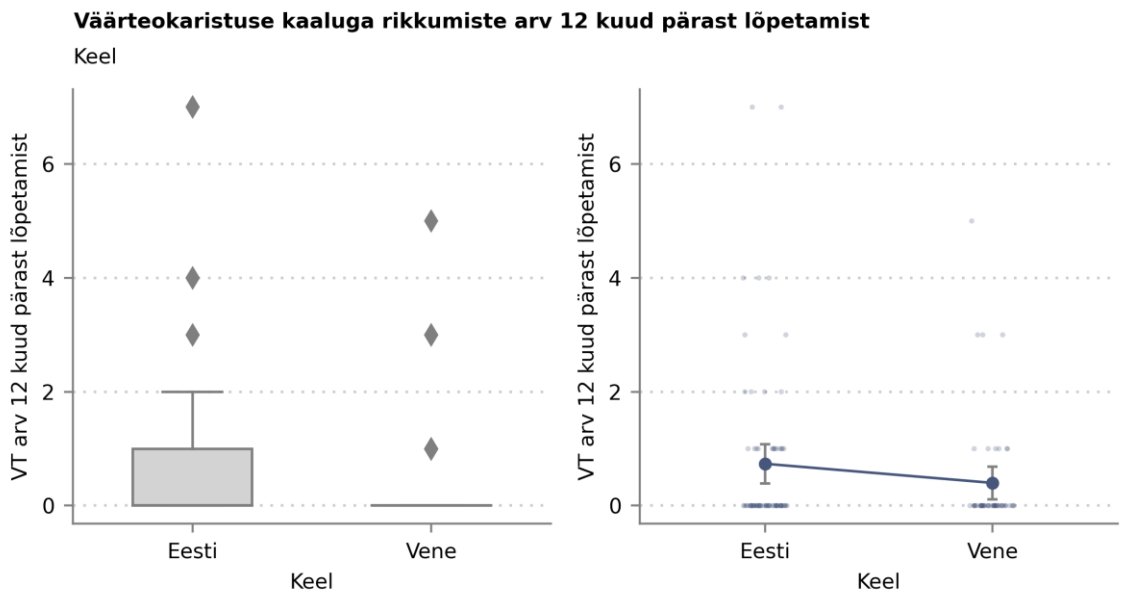

Joonis 57. Suhtluskeele mõju pärast programmi lõppu sooritatud väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvule.

Seosed osalustunnuste ning peale programmist lahkumist sooritatud õigusrikkumiste vahel

Programmi läbimine

Programmi läbimine ei mõjuta statistiliselt oluliselt pärast programmist lahkumist sooritatud õigusrikkumiste arvu.

Nõustamisminutite arv

Nõustamisminutite arv ei ole statistiliselt olulises korrelatsioonis programmist lahkumise järel sooritatud õigusrikkumiste arvuga. See tähendab, et 12 kuu jooksul pärast programmist lahkumist sooritatud õigusrikkumiste arv ei sõltu nähtavalt sellest, mitu minutit nõustamist osaleja programmi jooksul sai. Sellegipoolest näeme joonistelt, et need noored, kes on kõige kauem nõustamist saanud (üle 400 minuti), on sooritanud pigem vähem uusi õigusrikkumisi.

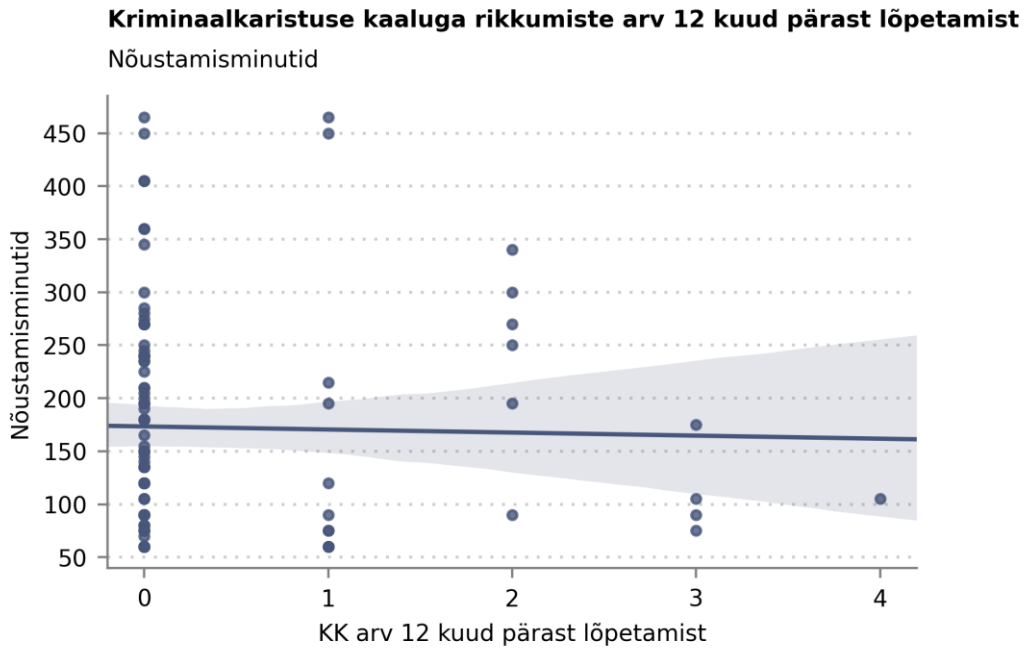

Joonis 58. Korrelatsioon nõustamisminutite ja pärast programmi lõppu sooritatud kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvu vahel.

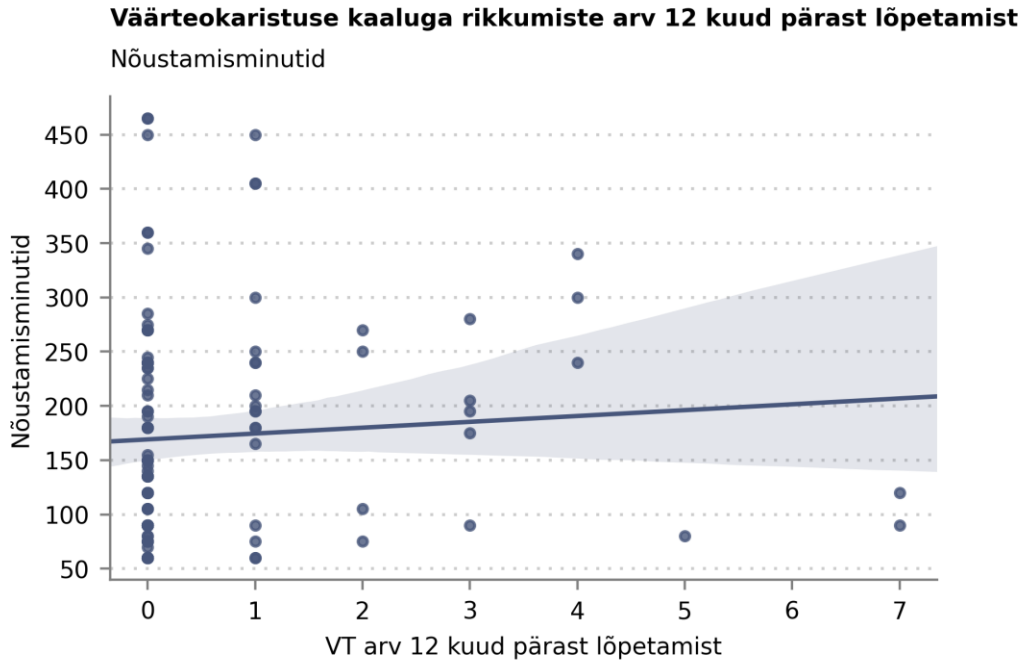

Joonis 59. Korrelatsioon nõustamisminutite ja pärast programmi lõppu sooritatud väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvu vahel.

<u>Osaluse kestus</u>

Programmis osalemise kestus ei ole statistiliselt olulises korrelatsioonis pärast programmi lõppu sooritatud õigusrikkumiste arvuga. Sellegipoolest võime joonistelt täheldada, et need osalejad, kes osalesid programmis kõige kauem, ei sooritanud ühtegi uut õigusrikkumist ning need osalejad, kes kõige rohkem uusi õigusrikkumisi sooritasid, osalesid STEP-programmis lühikest aega.

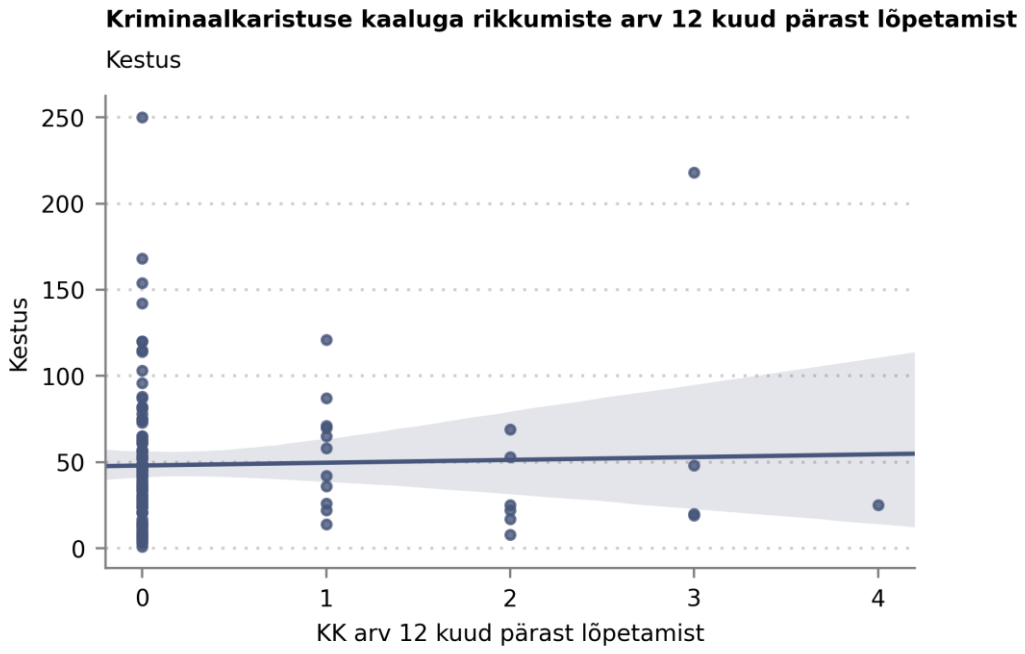

Joonis 60. Korrelatsioon osaluse kestuse ja pärast programmi lõppu sooritatud kriminaalkaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvu vahel.

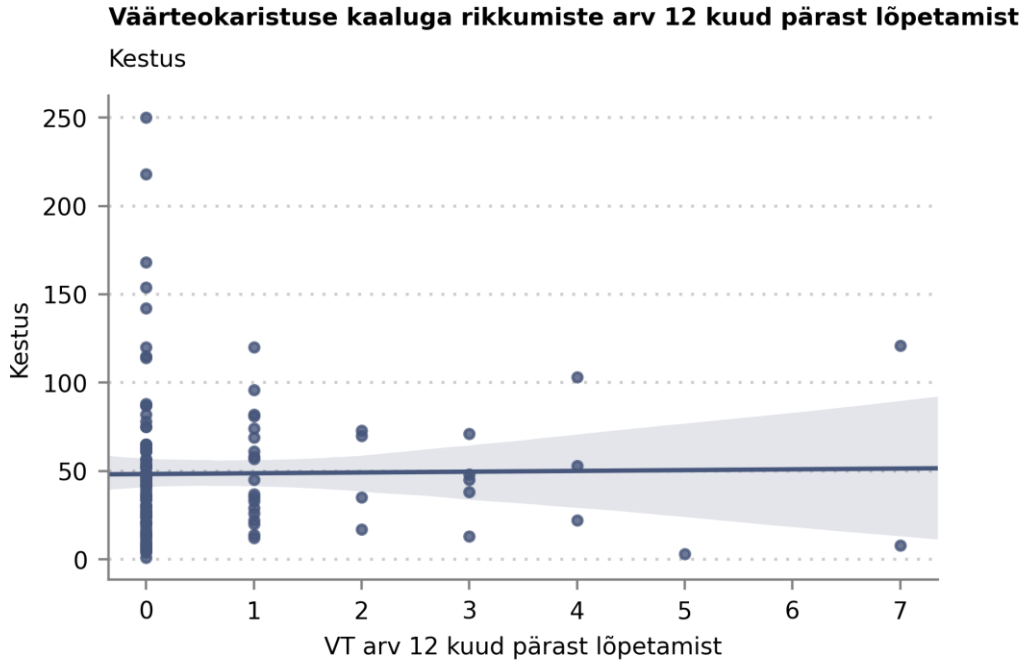

Joonis 61. Korrelatsioon osaluse kestuse ja pärast programmi lõppu sooritatud väärteokaristuse kaaluga õigusrikkumiste arvu vahel.

Kulu-tulu analüüs

Osana käesoleva raporti koostamisest teostati STEP-programmi kulu-tulu analüüs. See tugines andmetel programmi algatamise ja elluviimise kulude ning eeldatavate ühiskondliku tulude kohta.

Järgnevalt on samm-sammult kirjeldatud arvutuskäike koos lõpptulemusega. Iga plokiga seotud eeldused ja piirangud on kergema jälgitavuse huvides esitatud koheselt vastava arvutuskäigu juures.

Programmi elluviijate andmetel olid programmiga seotud **kogukulud aastatel 2015-2020 ca 600 tuh eurot**, sh **käivitamiskulud ca 96 tuh eurot** ja elluviimis- ehk **jooksvad kulud ca 504 tuh eurot**.

Programmiga seotud võimalike ühiskondlike tulude esimeseks komponendiks on **tulud ühiskonnale tööhõivest**, mida ilma STEP-programmi panuseta poleks esinenud. Need jagunevad omakorda kahte kategooriasse: tulu avalikule sektorile maksudena ja tulu STEP-programmi endistele osalejatele ehk nende töötasu, mis omakorda avaldab positiivset mõju majandusele (sh tarbimise elavdamise või säästmise kaudu).

Eeldus STEP-programmi positiivsest mõjust osalejatega seotud tööhõivele põhineb asjaolul, et programmi sisenenud noored polnud eelnevalt omal jõul ega teiste osapoolte abiga tööd leidnud. Lisaks tuleb arvestada, et vaadeldaval perioodil (s.o aastatel 2016-2020) oli Tallinnas ja Harjumaal pigem madal tööpuudus (sh sektoriti ja perioodi ka tööjõupuudus) ehk iga võimalikult kiirelt täidetud ametikohta saab lugeda tööandjate ja tööturu kui terviku jaoks väärtuslikuks. STEP-programmi võimaliku mõju avaldumise perioodina arvestati perioodi kuni 12 kuud alates osaleja poolt programmi lõpetamisest.

Ühe STEP-programmi osaleja arvestuslik töötasu (üks kuu, eurodes) kalkuleeriti Statistikaameti andmete põhjal[3] põhinevalt kahel tegevusvaldkonnal, millest pärinesid programmi elluviijate hinnangul noorte tüüpilised esimesed töökohad peale programmi lõpetamist: “Toidu ja joogi serveerimine” ja “Hoonete ja maastike hooldus”. Nimetatu kahe tegevusalade lõikes võeti arvesse keskmine brutokuupalk aastatel 2016-2020, milleks kujunes 859 eurot. Piirangutena tuleb siinjuures arvestada, et STEP-programmi lõpetajad võivad töötada ka muudel (s.t madalama või kõrgema töötasuga) ametikohtadel, Statistikaameti andmed hõlmavad ainult töölepinguid ja enam kui 49 töötajaga majandusüksuseid ning aastate keskmise brutopalga ning tööandja kulu arvutamisel lähtuti aastal 2021. kehtinud maksusüsteemist[4].

STEP-programmi elluviijad on küsinud regulaarseid väljavõtteid Töötamise registrist programmi lõpetajate töötamise staatuse kohta 12 kuud peale programmi lõpetamist, saades vastused anonümiseeritud arvutusena tervikuna grupi kohta, kelle individuaalsete liikmete kohta päring esitati. Kulu-tulu analüüsis võeti arvesse aastate 2016-2020 väljavõtete keskmine. Siinjuures tuleb piirangute hulgas arvestada andmete kvaliteeti (osa tööandjaid ei pruugi olla noori andmepäringu seisuga registrisse lisanud või neid sealt maha võtnud), andmepäringute kvaliteeti (nt 2019. aasta kohta tehtud 12 kuu päringus kajastusid ainult 2019. esimese poolaasta jooksul lõpetanud osalejad), andmete anonüümsus (eristada polnud võimalik individuaalseid osalejaid ja programmi erinevaid lõpetamise viise) ja andmete kättesaadavust ainult ühe ajahetke kohta (s.t STEP-programmi lõpetajate terviklikku panust tööhõivesse eelnenud 12 kuu jooksul ala- või ülehinnates, seda eriti seoses hooajatöödega). Samas võib arvestada, et osa ebatäpsustest tasandavad teineteist ära (nt

[3] "PA003: KESKMINE BRUTOPALK JA TÖÖJÕUKULU TEGEVUSALA JÄRGI (KVARTALID)", Statistikaamet 2021, http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=PA003.
[4] “Palga ja maksude kalkulaator”, https://www.kalkulaator.ee/et/palgakalkulaator.

Töötamise registris mõned tööandjad tõenäoliselt hilinevad töötajate registreerimisega ja teised nende arvelt maha võtmisega).

STEP-programmi osalejate tööhõive arvestuslikud ühiskondlikud tulud on esitatud allolevas tabelis.

Tabel 16. Tööhõive arvestuslikud ühiskondlikud tulud.

Tulu osalejatele (ja eeldatavalt majandusele, sh tarbimise elavdamine või säästmine)		**Otsene tulu avalikule sektorile maksudena**	
Töö leidnud osalejate arv 2016-2020	133	Töö leidnud osalejate arv 2016-2020	133
Ühes kuus üks noor		*Ühes kuus üks noor*	
Ühe noore netopalk	€762	Ühe noore töötasult laekub makse	€370
Kumulatiivselt 12 kuud pärast väljumist		*Kumulatiivselt 12 kuud pärast väljumist*	
12 kuud hiljem töötavate noorte eeldatav osakaal	28%	12 kuud hiljem töötavate noorte eeldatav osakaal	28%
12 kuud hiljem töötavate noorte eeldatav arv	37	12 kuud hiljem töötavate noorte eeldatav arv	37
Netopalk (1 osaleja 12 kuud)	€9,150	Maksutulu (1 osaleja 12 kuud)	€4,436
Osalejatele kogutulu töötamisest	€337,209	Maksutulu osalejate töötamisest	€163,505

Arvutustest nähtub, et antud eeldustel on STEP-programm tänu tööhõive suurendamisele teeninud tagasi jooksvatest kuludest 99% (sh maksutuluna 32% ja palgatuluna majandusse suunatuna 67%) ja programmi kogukuludest 84%.

Programmiga seotud võimalike ühiskondlike tulude teiseks komponendiks on **õigusrikkumistega seotud kulude ja nende võimalikust vähenemisest tulenevate ühiskondlike tulude arvestamine**. See analüüsietapp osutus väga keerukaks, seda eelkõige tulenevalt eri andmeallikatest pärinevate andmete ebaühtluse ja vähese võrreldavuse tõttu.

Programmi osalejate retsidiivsuse andmed pärinevad progammi elluviijate poolt Karistusregistris teostatud päringute väljavõtetest. Ühe olulise piiranguna tuleb arvestada, et tulenevalt menetlusaegade pikkusest võivad väljavõtete põhjal tehtud järeldused olla ebatäpsed. Samas võib eeldada, et osa ebatäpsustest tasandavad üksteist ära. Sõltuvalt menetlusaegadest võivad mõned 12 kuu jooksul peale programmi lõpetamist tehtud sissekannetest kajastada varasemasid menetlusi. Samas ei pruugi kõik selle aja jooksul algatatud uutest menetlustest jõuda otsuseni ja sissekandeni Karistusregistris.

Teise olulise piiranguna tuleb arvestada, et andmed seoses 12 kuu jooksul sooritatud õigusrikkumiste või nende puudumisega olid olemas 122 osaleja kohta. Analüüsis ei läinud arvesse alaealised ega osalejad, kelle lõpetamisest oli analüüsi teostamise seisuga möödas vähem kui 12 kuud. Kuna alaealiste kohta polnud Karistusregistri väljavõtteid võimalik teha, puudub kulu-tulu analüüsis ka võimalus võrrelda nende andmeid vastavate Eesti keskmiste retsidiivsusnäitajate. Analüüsi hilisem kordamine võimaldaks programmi rohkem kui 12 kuud tagasi lõpetanud osalejate valimit suurendada, mis tõstaks oluliselt järelduste usaldusväärsust, seda eriti retsidiivsuse analüüsil üksikute õigusrikkumiste liikide lõikes.

Kulu-tulu analüüsis oli võimalik õigusrikkumistega seotud ühiskondlike kulude arvestamisel võtta arvesse vaid kaks kuriteoliiki: röövid (KarS § 200) ja vägivallakuriteod (KarS § 118 – § 122). Tegemist on kahega kolmest ühiskonnale kulukast kuriteoliigist (s.t röövid, vägivallakuriteo ekvivalendina vägistamine, tapmine), millega seotud ühiskondlikke kulusid arvutati Centari poolt 2015. aastal teostatud uuringus[5]. Tegemist oli ainsa asjakohase uuringuga, mis oli analüüsi koostajatel kasutada õigusrikkumiste kulude kohta ühiskonnale. Samas oli röövide ja vägivallakuritegude näol tegemist ka kuriteoliikidega, mis olid STEP-programmi osalejatele programmi sisenemisel tüüpilised. Centari uuringus samuti vaatluse all olnud tapmine polnud STEP-programmi osalejate jaoks asjakohane.

Õigusrikkumiste kuludena ühiskonnale võeti seega arvesse kulud ühe röövimise ja ühe vägivallakuriteo kohta. Vägivallakuriteo ekvivalendiks võeti Centari uuringust vägistamine arvestusega, et hinnanguliselt on osa STEP-programmi osalejate sooritatud vägivallakuritegudest ühiskonnale rahalises mõttes vähem kulukamad ja teine osa kallimad kui Centari poolt arvutatud keskmine arvestuslik rahaline kulu seoses iga vägistamisjuhtumiga. Kuna Centari arvutused olid esitatud 2014. aasta hindades, võeti vastavast uuringust pärinevate andmete kasutamisel käesolevas analüüsis arvesse tarbijahinnaindeksi muutus 2014-2020.

Piirangutena tuleb esmalt mainida Centari uuringus välja toodud piiranguid. Kontrolli- ja tagajärjekulusid hinnati seal vaid osaliselt, eelkõige tulenevalt 2015. aasta uuringuks kasutada olnud andmete ja ressursside piiratuse tõttu. Seetõttu katsid leitud hinnangud vaid osa kuritegudega kaasnevatest kuludest. Tagajärjekuludele anti aga hinnangud suures osas teiste riikide andmete Eesti konteksti ületoomise abil.

Teiseks on STEP-programmi osalejad sooritanud ka teisi õigusrikkumisi, millega seoses oleks retsidiivsuse ja sellega seonduvate ühiskondliku kulude dünaamikat kulu-tulu mudeli suurema terviklikkuse huvides samuti tarvilik vaadelda. Paraku oli muude andmete puudumise tõttu võimalik analüüsis käsitleda ainult rööve ja vägivallakuritegusid, viimase puhul võttes ekvivalendiks vägistamise ühiskondlikud kulud.

STEP-programmi osalejate puhul võeti arvesse röövide ja vägivallakuritegude retsiidiivsusnäitajad osalejate puhul, kes olid programmi sisenemisel sooritanud sama liiki kuriteo. Vältimaks programmi tulemuslikkuse võimalikku ülehindamist võrreldes Eesti keskmisega, võeti võrdlusbaasiks Justiitsministeeriumi andmed 18-26-aastaste vägivallakuritegude (sh KarS § 113–122, 200) keskmise retsidiivsuse kohta 12 kuu jooksul aastatel 2017-2019. Võrdlusbaasiks võeti retsidiivsusnäitajad seoses 18-26-aastaste noortega, kellele oli eelmise karistusena määratud rahaline karistus (sh osaliselt või täielikult tingimisi) või täielikult tingimisi vangistus käitumiskontrollita[6]. Arvesse ei võetud kriminaalhooldust alustanud isikuid ja vanglast vabanenud isikuid, ehkki STEP-programmi osalejate seas nad kajastusid.

[5] Kallaste, Epp; Luuk, Erle; Järve, Janno, Kaska, Mart; Räis, Mari Liis (2015, Eesti Rakendusuuringute Keskus Centar). Vägivallakuritegude hind: Tapmise, vägistamise ja röövimisega kaasnevad kulud Eesti ühiskonnale.
[6] Justiitsministeeriumi vastus teabenõudele, e-kiri 5. juuli 2021.

Analüüsi teostamise selles plokis esines väga olulisi piiranguid, sest STEP-programmi osalejate ja Eesti keskmist kajastavad retsidiivsusandmed on üksteisega võrreldavad vaid kaudselt. Erinev on ajahorisont, mis Justiitsministeeriumi andmete puhul on veidi lühem (s.o 2017-2019) kui STEP-programmi puhul (s.o 2016-2020). Vägivallakuriteo definitsioon koosneb erinevatest paragrahvidest: olulisima erisusena vaatleb STEP-programm rööve eraldi, sest nende kulusid arvestati ka Centari uuringus eraldiseisvalt. Justiitsministeeriumi definitsioonis on vägivallakuriteo definitsiooni kaasatud aga Karistusseadustiku paragrahvid 113–122, 200 (s.o röövimine), 263, 274. Justiitsministeeriumilt polnud võimalik saada väljavõtet sama liiki kuriteo sooritamise retsidiivsusnäitajate kohta ning arvesse tuli võtta vägivallakuriteos kahtlustatavana üle kuulatud isikute arv ühe aasta jooksul pärast otsuse jõustumist, kusjuures uus kuritegu oli mistahes liiki.

Õigusrikkumistega seotud kulud ja rikkumiste vähenemisest tuleneva arvestusliku ühiskondliku tulu arvutused on toodud allolevas tabelis.

Tabel 16. Õigusrikkumistega seotud kulud ja rikkumiste vähenemisest tulenev arvestuslik tulu ühiskonnale.

Röövid		**Vägivallakuriteod**	
Ühe kuriteo arvestuslik kulu ühiskonnale	€69,189	Ühe kuriteo arvestuslik kulu ühiskonnale	€105,252.60
Programmi sisenemisel		*Programmi sisenemisel*	
Rikkumise sooritanud osalejate arv	16	Rikkumise sooritanud osalejate arv	32
Kulu rikkumistele kokku (eeldusel, et igaühel oli üks rikkumine)	€1,107,030	Kulu rikkumistele kokku (eeldusel, et igaühel oli üks rikkumine)	€3,368,083
12 kuud pärast väljumist		*12 kuud pärast väljumist*	
Rikkumise sooritanud osalejate arv	1	Rikkumise sooritanud osalejate arv	2
Retsidiivsuse oodatav määr	22.7%	Retsidiivsuse oodatav määr	22.7%
Retsidiivsuse tegelik määr	6.25%	Retsidiivsuse tegelik määr	6.25%
Vahe retsidiivsuse oodatava ja tegeliku määra vahel	16.43%	Vahe retsidiivsuse oodatava ja tegeliku määra vahel	16.43%
Eeldatav arvestuslik kulu retsidiivsuse oodatava määra järgi	€251,052	Eeldatav arvestuslik kulu retsidiivsuse oodatava määra järgi	€763,813
Tegelik arvestuslik kulu uutele rikkumisele kokku	€69,189	Tegelik arvestuslik kulu uutele rikkumisele kokku	€210,505
Sääst ühiskonnale arvestades retsidiivsuse oodatavat määra	€181,862	**Sääst ühiskonnale arvestades retsidiivsuse määra**	€553,308

Vägivallakuritegudega (sh röövid) seotud ühiskondlike kulude vähenemise tõttu on STEP-programm teeninud arvestuslikult tagasi jooksvatest kuludest 146% ja programmi kogukuludest 123%.

Kokkuvõtvalt on tänu panusele tööhõivesse ja vägivallakuritegude vähenemise tõttu STEP-programm teeninud eelpool toodud eeldustest lähtuvalt arvestuslikult ühiskonnale tagasi:

- kogukulud (sh käivituskulud) ca 2 korda;
- jooksvad kulud 2016-2020 ca 2,5 korda.

Siinjuures on oluline märkida, et arvutuste usaldusväärsuse ja täpsuse tõstmiseks on hädavajalik kulu-tulu mudeli alusandmete täpsustamine ja täiendamine ning arvutuste kordamine. Suurima efekti annaksid käesoleva raporti koostajate hinnangul järgnevad tegevused:

- STEP-programmi lõpetamise liikide eristamine Töötamise registrisse lõpetajate gruppide kohta päringute esitamisel;
- Centari uuringus toodud õigusrikkumiste kulude olemasolevate arvutuste ajakohastamine, täiendavate õigusrikkumiste kategooriate (nt vargused, narkokuriteod) lisamine, õigusrikkumiste kategooriatega seotud kulude arvutamine samade paragrahvide lõikes, mida kasutatakse Eestis ka retsidiivsuse arvutamiseks;
- Eesti keskmise retsidiivsuse ja STEP-programmi osalejate retsidiivsuse arvutamisel võrdlusaastate, vanuserühmade ja kuriteoliikide lõikes kuriteo kategooria moodustamisel arvesse võetavate paragrahvide ühtlustamine;
- arvutuste kordamine, kui rohkematel STEP-programmi lõpetajatel on lõpetamisest möödas 12 kuud.